

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Kaçak yayın
yeryüzüne sürgünlerin dergisi • Şubat 2006 - sayı: 34 - 3.000 Yıl Kıtı dahi

TÜRKİYE KİTAP EĞİ OKUYOR!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ISSN 1506-1057-0-6

DEUTSCHLAND 3,40 - ÖSTERREICH 3,50 EUR - SCHWEIZ 6,50 CHF - NEDERLAND 3,50 - BELGIQUE 3,50 - FRANCE 3,50 - GB 2,70 - KKTC 3.250.000 TL

AYŞEGÜL İRAK ŞAHİNİ SAVAŞTA Kemal Gökna

Anlaşılr ve asla anlaşılamaz, çok yönlü ve hiçbir açıklaması olmayan, gerçeğı kadar karmaşık ve karanlık, ama bir o kadar da açık ve geri dönüşü olmayan bir insanlık ayıbına sizlerle birlikte tanıklık yapıyorum. Ayşegöl tüm yeni hikâyelerinde bir tek inancın temsilcisi olacak: Savaş muhabirliğı mesleğinin ortadan kalkmasını isteyen bir yüreğın, bir düşüncenin sesi ve bir vicdanın tarif edilemez "O anda orada olma" isteğıyle öyle sanıyorum ki, ya da ne yazık ki, dünyanın dört bir yanında dolaşıp duracak...

Sayı | 34
Şubat 2006

Aylık yerel
sürelî yayındır

Sahibi

LM Basın Yayın
Ltd. Şti. adına
Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Yayın Danışmanı
Adnan Özer

Editor

Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

**Sorumlu
Yazışları Müdürü**
Ayhan Erdoğan

Grafik Tasarım
Tanzer Ercanpolat

Kapak Fotoğrafi
Sinan Göksele

Dizgi

Nurgül Sedat Kırın

Düzeltili

Nafet Ermiş

Müessesle Müdürü

Ali Yavuz

Sahib Müdürü

Huseyin Gümüç

Baskı Sorumlusu

Ali Polat

Abone-Reklam

Sevinç Selvi

0212 - 292 94 50/51/59

E-Mail

kakac@leman.com.tr

Telefon

0212 - 292 94 50

0212 - 292 94 51 (4 Hat)

Fax

0212 - 292 44 91

Adres

Finizaga Mahallesi

Defterdar Yokuşu No:47

Beyoğlu / İstanbul

Baskı

LeMan Matbaası

Telefon

0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım

BBD Merkez

Her eve lazım: Gazete Kitap Eki

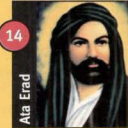
05

Beş Nesil Beş Hayat

Emre
Kongar
ile söyleşi

Ali'nin
Hayal
Şiirleri

Şili'de seçimleri aslında Pablo Neruda
kazandı **Venceremos!**

Cezmi
Ersöz

Cüneyt
Özdemir

40 Haramiler
Masumdur

Björn
Kern

Hayat Acemileri

BOŞLUK
MEFHMU
ÜZERİNE
BİR DENEME

Serdar Paktin

Grigori
Jefimoviç
Rasputin

Mata Hari

Grigori
Jefimoviç
Rasputin

- 16 Evrensel edebiyat boyutu ne tür bir virüstür?
- Eziyetler ve meziyetler!
- Adnan Özer
- 18 Acı Böyledir Dostum
- Metin Kaçan
- 19 Evrensel Fırtınalar ve İkinci Yüzyüz
- Metin Akyüz
- 20 Aşkla Varolan Hayatlar
- Oktay Taftalı

- 22 Manası Zamanın
- Aslan Özdemir
- 23 Kaçak Şiir
- Refik Teksoy
- 24 Sahip Olunamayan Bir Hayat
- A. Ömer Türkeş
- 27 Düş Kurgusu Atilla Birkiye
- 28 14 Şubat Nevzat Çelik
- 29 14 Şubat Nevzat Çelik
- 32 Bin Hüzünlü Haz ile Romana
- Yolculuk Elif Türker

- 46 Aziz Nesin'in Kırmızı Balıklar
- Eflatun Nuri
- 48 Belki de unutmak diye bir şey yok
- Mena Çalidis
- 49 Çocuk Oyuncular
- Meliha Savaş
- 50 Almanya Haber Gültekin Emre
- 52 Kanat Alıstanlar
- 56 Yeni Yayınlar
- 62 Balkanlar Yayını Alek Popov

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://rantey.org>

DOĞUM

Çook eskiden:

Cüvanîzâde el-Hac Mustafa Yûm-nî Efendi'nin Aksaray'daki konağı. Duvarları hayvan derileri, kürkleri, kilimler, halılarla kaplı, gûlsuyu ve sandal tütsülü bir odada taze gelin doğum yapılmıştı. İki ay evvel Bedesten'deki tacirle ismarlanan sadeveli sübekli çam oyma beşiğin yanına yaklaşılan bir seyyar mangal; kandilın ölgün ışığı altında konuşmalar:

-Mücella ebe hanımcım, göbeğini kesmeden bir ilâhi okuyuverse-niz, mevlid bahrinden...

-O halde müsafirimizin isim-i cemîlini bağışlayınız a benim latif ü zarif hanımefendiğim.

-Babacığı Ahmed Efendi oğlum Mehemed oğlum dediymiş lakin Mustafa olmasını diledi büyükefendi dedesi, hani eşref saat istihracıymış da müneccim Kefevîzâde Molla Muhsin Efendi diyesiymiş... Ezanını da Uşşakî dergâhında biz-zat Efendi hâzretleri okuyacakmış

-Göbeğini Merkez Efendi'ye havale demişdi ya gelin hanım!.. İm-di vilâdet bahrinden okumalı (fe-fahfeza'dan girer):

"Mustafa'yı kendiyi kıldı habîb Âmir ü zâhid şekür olsun mücîb

Tanzimatta:

Kafesli, cumbalı bir odada yer yatağı. Ciciim perdelerle aynı desende örüleri olan, sade fakma bir beşikte yeni doğan ağlamaktadır. Havada üzerlik kokusu var. Uzak mahalleden koş a koş getirilen ebe hanım muzaffer bir asker edasıyla ortaya seslenir:

-Çocuğun adı ne olacak hele, söyleyin de göbeğini kesivereyim.

-Biz İbrahim Edhem koyacaktık ama Şeyh Dürri Efendi Kur'an'dan tefe'ül etmiş İsmail Şuayib koymalıymış. Babası Abdülkadir olsun diyordu, ne de olsa Kadirî ya küçük bey. Gelin hanım da tutturmuş Ziya veya Kemal olsun diye

-Aman ağzından yel alsın; hafa-

zanallah şair oluverir sonra!.. Ben Besmeleyle keseyim de siz çocuğu Dürri Efendi'nin kucağına verdiğinize kulağına ne isim okursa onunla müsemma olur masum.

-Bacı kalfa huuu!.. Ebe hanıma loğusa şerbeti ikram et, hâzik elleri dert görmesin, yorgunluğunu alır.

-Bebeği tuzlamaya gelirim, şerbeti Kademhayır kalfa ikram etsin gayrı.

Meşrutiyette:

-Çılgık çığıla bir telaş. Her ses dğerine karışıyor, tam bir muhavere-i tebabüliye... Ebe beyaz önlüklü, orta yaşlı ve bir nebze bilgilidir. Yanındaki körüklü çantadan keskin makası çıkarırken saçları topuz, elinde yelpaze olan hanıma sorar:

-Oğlumun adı nedir bakalım tazezik babaaanne?!

-Ahmet, Ahmet Niyazi olacak!.. Gelin atılır:

-A aaal!.. Hani Cemal olacaktı, Hasan Cemall!..

-Üstüme iyilik sağlık; bebeği sen doğurdun ama adı bu ailenin mes'uliyetidir.

-Ben olsam Enver koyardım ya, büyükbabası Hürriyet isimlerini seviyoruz; eski kafalı işte, Niyazi'yi zor kabul ettirebildik.

Cumhuriyetle:

Hastanede-yiz artık. Erkeklerin girmesi yasak bir koğuş. Her yere beyaz dekor hâkim. Koridorada iyodoform kokusu var. Önlüklü, göz-lüklü, ciddi bir ebe hekim, yanındaki iki yardımcı hemşire ile hastaları dolaşıp taze bebeğin annesi-ne gelince nabzını tutar ve hemşirelere talimat verir:

-Bir ateş düşürücü ve diyazem verelim. Bebeği uzak tutunuz. Onu tecrit odasında bekletiniz.

-Bî kerecik görsem doktor hanım!

-Olmaz, rôpo absoldür.

-İ?..

Hekim gidince koğuştaki diğer anneler sorar:

-Adını bulamadınız mı hâlâ?!

-Babasının bakmadığı lugat, karıştırmadığı kitap kalmadı. Tarama yaptık ama bulamadık. Böylece böyle gömdür-aldı. Üral, Altay, Tarkan gibi adlar-

dan biri olsun diye tutturdu.

-Hiç sorma kardeş; benim bey de öyle dediymiş de ben bulanın modası geçti diye karşı çıktım, ama o ısrar edip durdu.

-Mebus Kayınbabamın bir arkadaşısı varmış, El Kurumu'nda aza, ona sormuşlar, Ünal, Kaya, Atalay. Saldırı falan diye bir liste getirdi. -Bana kalsa Cem diyeceğim ama kim dinler!..

Bugün:

Yeni doğan ünitesi ile anne odası arasında koşuşturan hemşireler. Tekerlekli karyolarında numaralan yazılı bir yığın bebek. Pembeler ve maviler... Özel hastane odalarında veya doğumevlerinde yükseltilebilen, ayakları kaldırılabilen, mekanize karyolalarda anneler konuşmaktalar:

-Şekerim, ne koydunuz adını?

-Aysev; Babasının adı Aydın, benimki de Sevgi. Her ikisinden birer hece ile Aysev oldu.

-Aman tatlim senin yerinde ben olsam Sevay koydurturdum.

-Sahi ya!.. Nasıl akıl edemedim; ama ben ondan intikamımı erkek çocukta alırım.

Bir başka hanıma sorarlar:

-Seninkinin adı ne olacak bakalım?!

-İnşallah sağlık ve afiyetle burdan çıkarsak adını Mehmet Emre koyacağız. Mehmet gelenekten, Emre günün modasından. Babasıyla anlaştık, bir isim o, bir isim ben bulduk. Hem çocuğun iki ismi olursa ileride birini kendisi tercih edebilsin istedik.

-İyi fikirmiş, hiç düşünemedik. Bizim kaynağa pek cadi, tutturdu adını ben koyacağım diye. Biz de onun en çok izlediği diziden bir ad bulduk. Melisa. Fatma'dan iyidir ama değil mi şekerim?!

-?!

-Şey, acaba doktorlar göbek bağı size verdiler mi; hani bir üniversite bahçesine falan gömsek diyardım.

-Ne göbek bağı ayol, geç böyle hurafeleri, hangi çağdayız!..

-Öyle deme nonuşum; ben Ok-san'ımın göbek bağı Okusford'a gömdürmedim ha, ta çatışma gıziyettim.

Gazetelerin ve diğer yayınların elektronik kopyalarını ücretsiz olarak kitaplarımıza mı? Bu sitemizde yer alan görüşler ve diğer vazılar ilginizi çekecektir.

Gazetelerimiz kitap ekleri veredursun kültür edebiyat dergileri olarak biz işimize bakalım. Her zamanki çileciliklerimizle, eleştiri ve analiz. Kültür edebiyat dergiciliğinin kaderi bu, yıllar yılı sofrayı kırmaya çalışacakın -konular, yazarlar ortaya çıkaracaksın, binbir güclük içinde toplama "metinsel" aşılamaya gayret edeceksin-, sofraya oturmaya gelince, "dur bakalım, sen marjinalsin, marjinal olarak da kal" denilecek. Yayıncılık, kötü, cılız bir piyasa olarak debelendiği günlerde senden gördüğü dayanışmayı unutacak. Araştırmacıların, eleştirmenlerinin gayretlerini unutacak; dahası onları yeni "kültür"ün kalem erbabı olmaya teşvik edecek. "Yeni kültür"den kastımız, genişleyen, genişletilmeye çalışılan kitap pazarının arzına uyumlu bir tanıtım, bir "network"tür.

Haklı gerekçelere dayalı bu şikayet bir yana, "kitap medyası"nın oluşması sürecini bilen bizler için olağan ve olumludur. Yani böyle olmasının beklileri ve istiyorduk, süreç hızlansın diye. Gönülümüzde bu kitap medyasının tanıtım yazılarında pedagojik işlevin gözütılması yatıyor. Ancak burası Türkiye, basın da Türkiye'nin basını. Buna göre gelişmeyi bir daha değerlendirecek; gecikmiş modernliğin sancıları içinde kıvrılan kapitalist ülke koşullarında hem kitap, meta olarak artık daha fazla geride kalamazdı, hem de görece geniş kesimlere hitap eden gazeteler yoluyla kamuoyunun genel görüş alışverişi yaptığı konulardan biri olması daha fazla ertelenemezdi.

Gelişmenin piyasa olarak kalmaktan kurtulup sektörleşmeye doğru yelken açan yayıncılığımıza hayırlı olmasın dilerken, onlara tanıtımın sürekliliğini sağlayan kültür-edebiyat dergiciliğinin yokolmaya doğru gitliğini bir daha hatırlatırız.

Kaçak Yayın yukarıdaki tespitleri ve dilekleri de gözönünde tutarak konuyu incelemeye çalışacak.

BİR MEDYA UNSURLU OLARAK KİTAP EKi

Oktaç Taftalı

Holdingler son onbeş yirmi yıldır edebiyat ve kültür yayıncılığını, Batı'dan kopya çekilen usullerle kapitalistleştirmeye çalışıyorlar. Ama ülkenin kapitalistleşmeye yeteneği, imkan ve azmi, diğer sektörlerde nasıl seyrediyor-sa bu alanda da öyle oluyor. Sonuçta, tarihi olarak kapitalizm sürecine kayıruğundan tutunmaya çalışan bir toplumda, zaten başka türlü olamazdı. Çarpık, güdük, komik, aşağılık kompleksle dolu, holding gazisi olmuş, ham çökelek bir piyasa ve bu piyasanın albenisine kapılmış, sosyete düşkünü, haddini bilmez "bestsellerciler", Türkiye gamzazıları, AB muhbirleri... Yani edebiyat gibi bir sanat alanıyla asla bağdaşamayacak, onu tahrip edecek bir ortam.

Öte yandan "bestsellercilerin" dışında, bu ortama sessiz kalan, hâttâ yer yer onları adam yerine koyan öteki iddialı edebiyat yazarları ise, "bestsellercilerin" ayakları altında ezilerek vebâllerini ödüyorlar. Güzel, her şey olması gerektiği gibi oluyor...

Gazetelerin kitap eki yayınlaması, dünyanın her yerinde övgüyle karşılanacak, teşvik edilecek bir eğilim olarak görülebilir, ama bizim memlekette, yukarıda kısaca betimlemeye çalıştığım bir ortamda, bu iş sadece "ayar vermek" amacı güdüyor. "Best seller"ın edebiyat diye yutturulduğu, yazarlarının ise kendisini edebiyatçı diye tanıttığı holding ortamında, hizmet sunan bir kitap eki'nden ne yazık ki söz edemiyoruz.

Sözelimi, holding gazetelerine reklam vermeyen yayınevlerinin yayınladığı kitaplar, bu gazetelerin kitap eklerinde, bırakın tanıtımı, haber olarak dahi geçmiyor. Yani maddi gücü yetersiz bir yayınevinin veya oyunu kapitalist kurallara göre oynamak istemeyen çevrelerin kitapları, bu eklerde görünme şansına sahip değiller. E, peki biz ne anladık bu isten. Burada edebiyata bir hizmet değil, bir reklam aracı olarak bakılıyor. Cumhuriyet kitap eki geçmişte; en başında, biraz farklıydı

belki, fakat o camia'nın edebiyatla ilişkisi, zaten kendi başına apayrı bir tartışma konusudur. Geçelim.

İdealizmin olmadığı yerde sanat ve edebiyat olmaz. İnce ve iki yüzü hesaplar yapmaktan, holding "ayarına" gelmekten ve genel olarak kapitalizmden ötürü artık amansız bir yorgunluk çökmüştür. Dünya yoruldu, kapitalist Batı yoruldu, ama Batı'da ortaya çıkan semptomlar on sene sonra Türkiye'ye yansıyor. Dolayısıyla bizde bu süreç biraz daha böyle gidecek, holdingler, boyalı "çok satırlar" ve onların rüküş yazarları falan filan... Sonra, genelde çekilen ve çekilecek olan acılara koşut olarak ya edebiyatın ve sanatın idealizmi kazanacak ya da hayatın her alanında ve varoluşumuzun sınır durumunda havlu atacağız.

Baştan beri edebiyatını holding etkisi ve medyası içinde, insani (toplumcu) veya rahmani (islami) amaçlar için yapanlar, en az zararı görecektir. Ama şeytani amaca hizmet eden yazarlar, yazarlar, yazarlar... Kısacası, edebiyatın geleceği, kitap eki meselesine de buradan bakıyoruz.

GAZETELERİN KİTAP EKLERİ'NE EK DERS NOTLARI

Düşünsel Temel

Hayatın içindeki bilgi birikimlerinin, insanlığın kültür ürünlerinin "basılı metin"ler içinde saklanması, yaygınlaştırılması, kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla, bir yazılı kültür, bir basılı kültür oluşmuştur.

Daha önce bu bilgi birikimlerinin, kültür ürünlerinin aktarılması hayatın kendi akışı içinde olduğundan, bunların çözümleri ve anlaşılmalari da aynı üslup içinde oluyordu. Kitap ortaya çıktığından bu yana, onunla aktarılmanın çözülmesi, anlaşılması ve değerlendirilmesi için yeni yöntemler gerekmiştir.

Yine kitap, içindeki yazı bütünlüğü ve içerik itibarıyla donmuş bir şey olmayıp, kendi dışındaki pek çok birikime, ürüne, ve de aynı şekilde farklılaşmış pek çok şeye gönderme yapan bir ürün, bir yapıp ve bir fenomendir.

Biz bunların hepsini, yazı kavramının dışında metin olarak adlandıırıyoruz.

Metinselleştirme ise, sözünü ettiğimiz aktarımın ve farklılaşmalar ağının durmaksızın çoğalan, karmaşıklaşan izlerinin takip edilmesidir.

Kitap, bir metin'dir; hayatın ve kültürün (ve de dünyanın) metinselleştirilmesinde bir aktördür; varlığından itibaren başka metinlere davetiye çıkarır.

Kitap dolayımında, herkesin kendisini içinde bulabileceği, kolaylıkla ulaşılabilen ilk farklılaşma alanı, kitap tanıtım yazılarıdır. Bu yüzden ki kitap tanıtım yazıları en doğrudan metinselleştirme dili ve üslubu ile kaleme alınırlar.

Kitap tanıtım yazıları (onların taşıyıcısı ve işlevsel bütünlüğü olarak kitap ekleri) kitap piyasasını genişletmeye yarayan ticari maksatlı metinler olduğu kadar, kamusal alanda metinselleşmeye imkân yaratan faaliyetlerdir de...

Tarih

Kamusal alanda metinselleşme burjuva kamusal alanının oluşmasının bir gereği, bir biçimidir. Burjuvazinin monarşik yapının karşısında kendisine otorite alanları açabilmek için kültür kurumlarını kullanması gerekliydi.

Halkın anlatış söylemleri en geniş anlamda bu kültür kurumlaşmasını oluştuyordu. Monarşi, mutlakiyetçi devlet ve hiyerarşik toplum yapısı yoluyla bu kültür kurumlaşmasını daraltmış, dolayısıyla metinselleşmesini de engellemiştir.

Burjuvaz halkın anlatış söylemlerinin "edebi yazı"ya dönüştürülmesiyle, en azından okuma yazma bilen yurttaşların dahil olabileceklere bir kamusal alan oluşturabileceğini keşfetti. Edebiyat; okuma yazma bilen kitlenin kolaylıkla ulaşabileceği bir ortam, bir kamusal alan, ayrıca da onunla toplumu eğitme, kültürün aktarımında ki farklılaşmayı kendi ideolojisine göre yönlendirme imkânı.

XVIII. yüzyıl Fransa ve Almanya'sında "aydınlanmış" bir edebiyat kültürü oluşturmayı amaçlayan metinler, yapıtlar kitap tanıtım yazılarının/kitap eklerinin atasıdır.

Kamusal alanın çözülmesi

Başlangıçta aydınlanmış bir edebiyat kültürü (kitap kültürü ve okuma da) oluşturmayı amaçlayan burjuvazi sermayenin giderek artan bir şekilde kitap ticaretine girmesiyle bu pedagojik amacın kâr için sınırlayıcı etkisi olduğunun da farkına vardı. Metinselleştirme artık kitlesel bir tüketimi de çevreleyecekti. Kitap, edebiyat –özelde roman- metalaştı. Kitap tanıtım yazıları da artık pedagojik amaçlarını terketmek zorundaydılar.

İşlevleri

Kitap ekleri kolay edinilebilir, kolay ulaşılabilir (herkesin kolaylıkla metinselleşme içine girebileceği bir üslup ve teknikte hazırlanmaları bakımından) olduğundan toplumu en yaygın olarak "edebileştirme" işlevi görürler. Bu edebileştirme ile de eğitime tabii ki... (Bazı düşünürler buna "ehilleştirme" de diyor.)

Kitap eklerinin kültür alanında demokratik bir işlevi vardır: Metinlere ulaşma imkânı bakımından eşitlik. Toplumsal statü önemli değildir.

Kitap ekleri endüstrileşme ile birlikte toplumdaki yazılı kültürün tarihselliğinden koparılması işlevini görür. Zira endüstri metinselleşmesi yapmak zorundadırlar.

Kitap ekleri genişleyen pazarın arzı içinde okurların yollarını kaybetmemeleri için okurlara kılavuzluk eder.

Kültürel sermayenin oluşumuna katkıda bulunurlar.

Sıradan insanları okuduğu gazeteler vasıtasıyla lümpenleşmenin önlenmesine katkıda bulunurlar.

Kitap üzerine, eleştiri, tanıtım, deneme, değini gibi edebi ve yazınsal kategorilerin ortaya çıkmasını sağlar. (Sanatsal özerklikleri ayrı kalmak koşuluyla.)

Basının kültür ve edebiyat alanına müdahale etmesi ne imkân sağlar.

Kitap yayıncılığının yönlendirebilme gibi güçleri vardır.

Kitap eklerinin daha birçok işlevi ve gücü vardır, olumlu sayılabilecek ya da olumsuzluğa yol açabilecek. Endüstrileşme ile kitap ekleri sonunda bir kitlesel pazar ürünleri için "vitrin" haline gelerek kendi kültürleri içinde varabilecekleri kültürlüleşme noktasına varırlar. Bunu engelleyecek olan kamusal alanda "beğeni" adına metinselleştirme, edebiyat ve kitap ekleri editörlüğünün mücadelesine kalıyor.

KİTAP DERGİLERİ

Salih Bolat

Gazetelerin kitap eki vermelerini, kitap konulu dergilerin sayısal artışı, büyük ölçüde popüler kültürle ilişkilendirmek gerektiği kanı-sındayım. Bu yüzden kitap okumaya artan ilgi, kitap satışlarındaki artış, estetik beğenin gelişmesiyle, sanata olan ilginin artmasıyla karıştırılmama-lı. Kitabın gündelik tüketim mekaniz-malarının içinde yer almaya başlaması, örneğin marketlerde satılması, kitabın da artık bir popüler kültür nes-nesi, yani bir tüketim nesnesi özelliği kazandığını kanıtlar. Popüler kültür nesnelerinin önemli bir özelliğinin, kolay tüketilebilir ve ikame edilebilir olduğu anımsanırsa, bu durum doğal-dır. Popüler kültür nesnelerinin öne-mi bir özelliği de, anti-estetik olmalarıdır. Çok satan kitaplara baktığımızda, gerçekten de estetik dışı olduklarını görürüz. Bu kitapların, birer popüler kültür nesnesi olarak birtakım estetik hesaplaşmalarla, sanat tarihindeki bir boşluğu doldurma kaygısıyla, eleştirel bir kriteri yıkarak yerine yeni bir kriter geliştirmekle ilgilerinin olmadığı görü-lecektir. Popüler kültür nesneleri, kit-lesel tüketime cevap verir ve bir sanayi ürünü olduğu için, doğal olarak sayısal açıdan büyük miktarlarda satıl-mayı ve tüketilmeyi gerektirir. Bunun gerçekleşmesi de büyük reklamlarla bu ürünlere dikkat çekilmesiyle ola-naklıdır. Apartmanların duvarlarında, dev boyutlarda kitap reklamıyla, kredi kartı reklamını yan yana görmek, iki ürünün de aynı tüketiciye seslendiğinin somut göstergesidir. Demek, po-püler kültür nesnesi olan kitap, sanat nesnesi olan kitaptan farklı bir dolaşım mekanizmasında yer almaktadır. Sanat nesnesi olan kitap, "okur" de-diğimiz alımlayıcıya ulaşırken, birtakım eleştiri mekanizmalarından geçer. Oysa popüler kültür nesnesi olan ki-tap, "tüketici" dediğimiz kitleye ulaşırken, birtakım ticari mekanizmalar-dan geçer.

Popüler kültür ürünleri, kültür en-düstrisinin ürettiği, güdümlü yönetil-miş sözde deneyimi yansıtır. Kül-tür endüstrisinin ürettiği kültürel ürünler, toplumsal denetim için birer ideolojik araçtır. İnsanlara istedikleri-ni verdiği zaman bile bu istekler za-ten önceden koşullandırılmış, istek-

lerdir. Böylece kültür endüstrisinin ürünleri, kültürel egemenlerin istek-leriyle sınırlıdır. Bu duruma ancak yüksek sanat direnebilir. (Enzenber-ger, H., 1974)

Demek ki popüler beğeni burjuva-zinin o çok büyük değer verdiği, eleştiri endüstrisinin böylesine etkin bir şekilde kurumaştırdığı estetik beğeniden oldukça farklıdır. Kendi sanat biçimlerinin ve kültürel beğeni-lerinin sınıfsal özgüllüğünü evrensel-leştirmesi nedeniyle burjuvazi tara-fından çok sevilen bir sözcük olan "nitelik" in popüler beğeni ile hiçbir ilintisi yoktur. Estetik yargılar popü-ler karşıtıdır. Kendi değerlerini metnin yapısında temellendirdiği için, metnin gündelik yaşam arasın-da karşılıklı ilişkileri bulunan toplu-sal bağlantıları görmezden gelir. Est-etik, popüler sanatın gelip geçiciliğ-i ni doğru bulmaz, toplumsal düzenin sürekli değişmesi nedeniyle, bugüne uygun olan sanatın yarma uygun ol-mayacağı düşüncesini kabul etmeye yanaşmaz. Estetik, insanların kend-i-lerini toplumsal yapıda çeşitli biçim-lerde konumlandıklarını, toplu-sal farklılıkların kültürel farklılıklar

üretmesi gerektiğini kabul etmeye yanaşmaz. Estetik, metnin anlamları-nı ve ona gösterilen tepkileri denet-leyecek eleştirmen rahipleri gereksi-nim duyduğundan, insanlara "mükemmel" sanatı nasıl değerlendireceklerini öğreten yerleşik eğitim sü-reçlerine gereksinim duyar. Estetik, disipline sokucu bir sistemdir, burju-vazinin parasal ekonomi üzerinde uyguladığı denetimin bir benzerini kültürel ekonomi üzerinde uygulama girişimidir.

Popüler kültür ürünleri, kültür en-düstrisinin ürettiği, güdümlü yönetil-miş sözde deneyimi yansıtır. Kül-tür endüstrisinin ürettiği kültürel ürünler, toplumsal denetim için birer ideolojik araçtır. İnsanlara istedikleri-ni verdiği zaman bile bu istekler za-ten önceden koşullandırılmış istek-lerdir. Böylece kültür endüstrisinin ürünleri, kültürel egemenlerin istek-leriyle sınırlıdır. Bu duruma ancak yüksek sanat direnebilir. (Enzenber-ger, H., 1974)

Popüler kültür aşırı olmaya eğilimlidir. Fırça darbeleri kalın, renkleri parlaktır. Bu aşırılık, aşağılayanların ona, "bayağı", "melodramatik",

"apaçık", "sansasyonel", "yüzeysel" ve benzeri suçlamalar yöneltilmelerine davetiye çıkarır. Popüler kültürün söz dağırıcılığı çocukça bir beğenin söz dağırıcılığıdır. Olgunlaşmamış, kolay, gelişmemiş bir beğenidir bu. Yetişkin burjuvazinin olgunlaşmış beğenisine göre daha aşağı düzeydedir. Popüler metinler, "söylemek" yerine "göstere- rek", tek tek her şeyi çizmek yerine kabataslak aktararak kendilerini çeşitli toplumsal ilişkilere açarlar. Yüzeysel altında gizlenen gerçeği söylemek ya da açığa vurmak, kapalı, disiplini sokucu bir metnin edimidir, bu tür metin okunmayla değil, çözülmemeyi gerektirir. Apaçık olanı göstermek, içeride olanı konuşulmayan, yazılmayan olarak bırakır. (Fiske.1999:160) Popüler kültür, sanat yapısından anlam değil yarar bekler. Popüler beğeni, nitelikten çok işlevsellikle ilgilenir. Çünkü metnin gündelik yaşamdaki potansiyel kullanımlarıyla ilgilidir. Popüler beğeni açısından, sanat bir amaca hizmet etmelidir. Orta sınıfın bakış açısından, sanatın ne için olduğunu sormak, bazı yazarlara göre sanatın ilgisizliğini ya da uzaklığını ister istemez sorgulayacağından dolayı, "barbarlık"tır. Oysa popüler sanat "ilgisine" yani gündelik yaşamla ilgileniş ya da ondan uzak olma ölçüsüne göre değerlendirilir. İşçi sınıfı her imgeyen bir işlevi yerine getirmesini bekler, bu işlev de hazzın, ahlakın ya da toplumsal sıradanlık normlarına göre değerlendirebilmeyi umar. Popüler kültür, sanatçı ile izleyici arasında, metin ile okur arasında keskin bir rol farklılaşmasına, dolayısıyla da siyasal bir ayrımı gidilmesini reddeder. Popüler kültür tek yönlü, yukarıdan aşağıya kültürel iktidarı kabul etmez, ama demokratik bir iktidar olarak ona katılacak kadar yeterliliği ve beğenisi onların tümüne açıktır.

Gazetelerin ek olarak verdiği kitap dergilerine, yukarıda belirttiğim örnekler açısından bakmak gerekir. Böyle bakıldığında, yazılı kültür ürünü olan kitabın

tanıtım ve pazarlanma ortamlarının da yazılı kültür ürünleri olan dergiler olması doğaldır. Kitlese tüketim değeri kazanan kitap, gayri safi milli hasıla içinde belli bir pay oluşturunca, sermaye yatırımcılarının bu ürünlere doğru yönelmeleri de, toplumun yaşama biçimini oluşturan üretim ilişkileri açısından doğal bir sonuçtur. Burada görece olarak kaygı verici olan konu, popüler ürünü olan kitapların sanat ürünü olan kitapların yan yana pazarlanması sonucu, sanat alımlayıcısında yanlış beğeni oluşturmalarıdır. Gerçi bu durum, egemenlerin istediği bir sonuçtur.

Gazetelerin kitap eki vermelerini kıskırtan başka bir dinamik, söz konusu gazeteleri yayımlayan büyük sermaye kuruluşlarının, prestij kaygılarıdır. Ayrıca "kitap" gibi masum bir nesnenin, sermayenin çağıştırdığı kıskırtan başka bir dinamik kirlenmeleri unutturacak bir özelliğe sahip olması da ona ilgiyi artıran bir durumdur. Gazeteler hangi nedenle kitap eki verilerse versinler, kitap gibi bir kültürel nesnenin, ister popüler kültür ürünü olsun, ister sanat ürünü olsun, örneğin bir makarna gibi büyük miktarlarda bir kâr getirisi olmadığı açıktır. Bu yüzden de, hemen hemen her ideolojik yapıya seslenen bütün büyük gazetelerin birer kitap eki yayımlamaları, şişirilmiş bir durumdur. Ayrıca Türkiye'nin bu kadar sayıdaki kitap dergisini besleyecek ve yaşamalarını sağlayacak düşünsel potansiyele sahip olduğu da tartışılır. Bazı kitap dergilerinin, yayınevi reklamlarıyla finans desteği sağladıkları düşünüldüğünde, zaten belli sayıda reklam veren yayınevlerinin, bu süre sonra gider-gelir hesaplamaları sonucu reklam vermekten vazgeçmeleri, bu durumun da bazı dergilerin kapanmasına yol açması olasıdır.

FISKE,John; Popüler Kültürü Anlamak, (Çev.Süleyman İvan), Ark Yayınevi, Ankara, 1999. HORKHEIMER, M."Arts and Mass Culture", Studies and Social - Science, no: 2,1941.

"Kitap tanıtım yazarlığı" merhalesinden geçip romancı olanlar bile var.

Aydın Çubukçu / Evrensel Kültür Genel Yayın Yön.

İnsanın sevisesi geliyor! Her gazete okuru, ez azından yeni yayınlanan kitapların bir listesine sahip oluyor, piyasada ne var ne yok öğreniyor, kitap okumaya hevesleniyor... Kitap ve gazete okumak birleşiyor, birinden güncel olayları izleyen okuyucu, diğerinden kültürel birikimin derin ve yüksek ürünleriyle beslenerek ufkunu genişletiyor. Her şey daha güzel oluyor!

Bir de yayımlanan kitap eklerinin hemen hemen tüm içeriği, tanıtım yazılarından ve reklamlardan oluşmasa... Kitap tanıtımı yazarlığı diye bir "edebi dal" yaratmış olmak milletimizin şanına elbette yakışır ama, niye hemen hemen tüm yazılar, "keyifli okumalar" dileği içeriyor, "mutlaka okunmalı", "bilimem romanları için kanılmaz fırsat" gibi kalıp ifadeler bürüyor? Belki öyledir da-

benim gözümünden kaçmıştır lâkin, şimdiye kadar hiçbir kitap hakkında tek bir eleştiri yazısı okumadım bu eklerde. Övmek, ola ki okurun gözünden kaçacak "gizli güzellikler" keşfedip allayıp pullamak bu yazıların genel özelliği. Bir zamanlar, eleştiriyi, "okuru cahil yerine koyup yönlendiren iktidar odağı" olarak karalayıp mahkum edenlerin amacı şimdi yayınevlerinin maaşlı tanıtımcıları olarak eklemek yiyorlar... Bu iyi galiba... İşsizliğin çözümüne bir küçük katkı olarak... Sonra "kitap tanıtım yazarlığı" merhalesinden geçip romancı olanlar bile var. Bu da iyi galiba... Romancı sayımız epey az... Buradan üreyebiliyorlar... Tabii bir de yayınevleri arasındaki rekabet, her bir kitap ekinde egemen olma savaşına yol açıyor gizli-den gizliye. İşler kızışıyor, ortaklık neşeleniyor. Hem gazete patronu kazanıyor, hem kitaptı, hem yazar adayı... Bilmiyoruz... Her şey çok güzel görünüyor ama, nedense "Sabah'ta Vatan'da kitap eki verilecekmiş" denilince benim içime bir sıkıntı çıktı. Belki haklıydı...

Dışarıdan bakınca adeta göz yaşartıcı bir görünümle karşı karşıyayız: Gazetelerimiz, okurlarını kitaplarla buluşturuyor! Yazarları ve yayıncıları desteklemek, geniş okur kitlesine kitap okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla; kâğıt, baskı, telif giderlerini göze alarak, her gazetesinin bir kitap eki vermesi gerçekten göz yaşartıcı değil mi sizce de?

Keşke durum görüldüğü gibi olsaydı!

Bir gazete patronunun şu sözünü hiç unutamam: "Bana iyi bir yazar değil, iyi bir promosyonu tavsiye edin!" Ülkemizdeki gazete patronlarının, hattagazeteyöneticilerinin portresi de zaman içinde değişti. Gazete sahibi olmak için "başmakale" yazabilme yeteneğine sahip olmak gerekiyor artık. Bir basın kuruluşunun yönetici koltuğuna kurulup oturmak için, ne "muharrir" duyarlılığı, ne de haberci refleksi taşımanın gerekiyor! İşletme bilginiz, asker disiplininiz, çıkar çevreleriyle al takkever külah ilişkisine yatkın olmanız, yeter de artar bile!

Yine bir basın patronu, bir haber da-iresi müdürüne şöyle diyorodu şimdilerde: "İyi bir müdür, patronuyla, muhabirlerinin maşını konuşmaz; kendi maşını konuşur!" Yeni anlayışa göre, bölüm müdürü kendi çıkarlarını kollar, geri kalanını da patronu adına, üç kuruş aylık karşılığında, işten atılma tehdidi- ni sürekli başının üstünde tutarak köleleştirir!...

Bir zamanlar Babıâli'de, kalem sahibi gazete patronları vardı, evet... Falihi Rifiki'lar, Zekeriyâ Serte'ler, Nizamettin Nazif'ler, Ahmet Emin'ler, Sedat Simavi'ler, Nadir Nadi'ler, daha başkaları... Gazete genel yayın müdürleri de öyle sine... Onlar, erbabi kalem muharrirleri de çevrelerine toplar; her şeyden önce bir "yazar kadrosu" oluşturlardı... Aralarında romancısından hikâyecisine, röportaj ustasından, dili kıvrak kullanan muhabirlerine kadar, edebiyatla az ya da çok ilişkisi bulunan kişiler olurdu.

E dip ve muharrirleri, okurlar, gazete sayfa larından tanır dı. Gazeteler, birçok yazar ve şairin ekmek kapısıydı. Genç yaşında ölmesine karşın, ne kadar çok hikâye yazıp bıraktığına şaşıl an Ömer Seyfettin, ayda sekizyazı yayımlayarak, sekiz lira kazanmayı hedeflemişti. (Kıraladığı "Münferit Yalı"nın ve yardımcıсын ücretini ancak bu sekiz lirayla karşılayabiliyordu çünkü.)

Bugün hiçbir gazete hikâye yayımlamıyor. Roman tefrikası, eski yazarların unutulmuş anıları olarak tarihte kaldı... Pehlivanlığıyla övünen bir genel yayın yönetmeni, gazetesindeki roman tefrikasını, "okurlar sıkılır!" gerekçesiyle kaldırmıştı, yetmiş yıllarda... (Bırakın onları, edebiyat değil, roman okuyanlar dar hikâye yayımlama gereksinimi duy-

muyor artık! Yaşar Nabi'nin Varlık'ını nostaljik duygularla anımsıyorum: Her sayısında dört beş hikâye okurduk! Çünkü Yaşar Nabi bizzat, doğrudan edebiyatçıydı! Edebiyat tutkusu, para kazanma tutkusunun önündeydi.)

Diyeceğim, edebiyat dergileri bile, edebiyat adına insanı umutsuzluğa sürüklerken, bugünün basın kuruluşlarının kitap, kültür, sanat aşkına inanamak çok zor! Sanatçı denince, arabesk ya da pop müzik şarkıcıları anlaşıyor şimdilerde! Sürekli bunlar pompalanıyor topluma. Neden? Basına magazinciler egemen oldu da ondan!... Vaktiyle, bir büyük gazete adına Urfa'ya röportaja gidiyordum; magazincilikten gelme genel yayın müdürü şu tavsiye de bulunmuştu: "Güzel insan fotoğrafları getir!" Bu sözü işiten, bir gazeteci arkadaş, şöyle demekten kendini alamamıştı: "Abi, yanında birkaç manken götürsen iyi olur!" Başka ne denilebilirdi ki, Urfa'dan güzel insan resimleri siparişi veren anlayışa karşı? (Bana sorarsanız Urfa'lılar gerçekten güzel insanlardır. Ama bu güzellikleri, çoğu zaman onların yanık ve keder çizgileriyle dolu yüzlerine yansımaz!)

Dil duyarlığından, Türkçe kaygısından yoksun magazin адамlarının kitap kültürleri de kendilerine göre... Televizyon ekranlarında magazin programları sunan şirin yüzöl hatunların yazdığı kitapları tanıtıyorlar daha çok... Ya da skandal konusu olan kitapları öne çıkarıyorlar...

Onların hazırladığı listelerde bu türden kitaplar başı çekiyor nedense! "Daha elim ve daha vahim" olanyısa, ki-

tapçı vitrinlerine de yalnızca bu tür kitaplar girebiliyor. Kimi, kimden soruyorsunuz yahu! Kırk yıllık bir sanat dergisinin başında magazinci bir yönetmen var. Bundan bir iki ay kadar önce, bu derginin konu toplantısında, yeni kitaplar yayımlayan iki yazarla konuşma yapmayı önermişler. Biri bu satırların yazarı; biri de koskoca Tahsin Yücel! Sanat dergisinin yönetmeni karşı çıkmış: "Yaşlı yazarları böşverim!"

Beyinsel sapma bu değilse, başka nedir?

Bazı kitap eklerine bakıyorum: Kitap tanıtma yazılarında, özgün bir saptama, özgün değerlendirme, eleştirel bir bakış, hemen hiç yok... Kitapların arkasındaki yazılar, bozuk tümcelere dönüştürülerek alınıyorlar, o kadar!...

Bunca kitap eki var, ama, doğru dürüst bir kitap tanıtımı yapamıyoruz! Okuduğunu anlayan, düşündüğünü kâğıda dököbilen kişilere telif ödememek için, yayınevlerinden gelen kitapları stajyer muhabirlere dağıtıyor birileri; onlar da başını gözünüyaraktanıtma yazıları yazıyorlar! En çok tanıtılan kitaplar da, en fazla reklam veren yayınevlerinin çıkardığı kitaplar! Ya da her kitap eki, her dergi, en fazla kendi kurumu içindeki yayınevinin kitaplarını görüyor; ötekilere gözlerini yummayı yeğliyor... Tabii dergi yöneticisiyle yayınevleri arasındaki "ahbapçavuşluk" da, bu alanda belirleyici bir etken!...

Ne demiş deve? "Nerem doğru ki?..." İsteddiği kadar gazetelerimiz kitap eki versinler; magazinci zihniyetin elinde birer karikatür olmaksızın ötöne gitmez...

Kitap Ekleri Çoğalsın...

Murat Yalçın / Kitap-lık Editörü

Sanırım yedi sekiz kitap eki oldu. Hepsini takip ediyorum. Bu ekler gazetelerin satışını etkiliyor mu, umdukları ilgiyi görüyorlar mı, reklam alabiliyorlar mı vs. tartışılıyor çevremde... Okur olarak, ilgimi çekmeyen konular.

İçeriklerine bakıyorum... Açıkçası, baştan sona okumaya değer gördüğüm yazı/söyleşi sayısı oldukça az. Her birinde iki üç yazı bulabilirsem ne âlâ... Bir yazı-

ya "yer vermek"le, bir yazıyı "yayınlamak" arasında ki farkları birlikte düşünelim derim, bu noktada.

Yayıncı gözüyle, sayfa düzenlerini zayıf buluyorum. Daha içişlikli, özenli, metin-görsel dengesini doğru kurmuş, metni ferahlatan ve öne çıkaran, -çok şey mi?- okumaya kıskırtan sayfalar görmek istiyorum. Aceleyle, boğuntuya getirilmiş, daha öteye gideceğim, tıksınılmış duygusu varıyor çoğu. Zamanla düzelecek sorunlar mıdır yoksa bana mı öyle geliyor, bilmiyorum.

Çünkü bu eklerin beklenen ilgiyi görmesiyle, daha- sı ömrüyle ilgili konular hepsi. Daha iyi olmalarını ve sayıca artmalarını diliyorum.

Yayıncılık sektörünün sanrısı

Feridun Andaç / Dünya Kitapları Yayın Yönetmeni

Gazetelerin başlattığı yeni bir furyanın adı: "Kitap ekli"

Sanırım bu gidişle medyanın el atmadığı, hatta yönlendirmede bir konu kalmayacak. Parçalanmış bir sürecin yansımaları olarak değerlendirilmekten doğrusu sanırım. Yapılanların "uygarlığın inşası" adına gerçekleştiremediği kesin.

Ürettikleri gazetenin yalnızca bakılması için yola çıkanların okur yetiştirmeyi, bu ülkedeki kitap okur sayısının yükseltilmesine yönelik bir çaba içinde olmadıklarını düşünüyorum. Bu türden eklerin iyi bir kitap dergisi yayımına sekte vurdunu belirtmek gerek. Hatta, okuru/alıcıyı, ücretsiz ek aldığı için para verip dergi almanın gereksizliğine yönlendirdiğini de söyleyebiliriz.

Siz gazetenin yanında "bedava" bir ek verdiğinizde, bunun amacının reklam pastasından pay almak olduğunu baştan belirtiyorsunuz. O kitap ekinin de içeriğini buna göre biçiml-yorsunuz.

Eğer basın kuruluşu olarak yayıncılığa da soyunmuşsanız, kendinizi baş köşeye koymanız kaçınılmaz. Bundan sonraki sıralama işi, teslim ettiğiniz kişilerin bilgi/görüşü, eş/dost ilişkisine göre belirleniyor.

Gözlenen şu: işin ehli insanların elinde olmayan bir gidiş-tin yolunun giderek açıldığı.

Kitap okumayan insanlara kitap okumayan kişiler yazı yazar. Kapak arkasına, basın bülteneine bakarak tanıtım yapıldığı bir dolu sayfa. Özgünlük, yenilik yok; bilgiden, birikimden söz etmenizi olası değil.

Edebiyat/sanat ortamında eleştiri, işlevini yitirdiği, yok olduğu için; kitap üretip piyasaya süren her "yazıcı" yazar, kitabı ise "yapıt" olarak değerlendiriliyor. Bu türden eklerin çoğu da bunları böyle sunup, değerlendiriyor.

Kapitalizmin çılgın yanı da bu olsa gerek; sektör olma derinde bir alan olan yayıncılık böylece bir mecradan geçerek kendi yolunu bulacak sanırım.

Dikkat edersek, sektörün dışındaki kanalları çalışıyor, yayıncılarımızı çoğu parmağını kıpırtmadıyor. Bu ülkede kabızmalık yapacakken yayıncılığı seçip kitap yayımlayarak "kültür işi" ne soyunanların durumuna denk gelen bir furya... Çünkü bunlar vitrin ve keseleri için çalışıyorlar. Dildir, edebiyattır, sanattır, yapıttır, yazarlık ne anlama gelir onları sokakından geçmez.

Kitap ekleri furiyası, okuyucularımıza bir öğe değil, sadece yetmeyecektir. Yetenler ise bu işi daha bilinçle, yaran ol-

duğu kanısına inanarak yapanlardır.

Bir sıralama yapalım derseniz: Bu işi ilk başlatan Cumhuriyet gazetesiydi, gerçekten de bir kültür hizmeti olarak sundu, devam ettirdi. Açılan bu kapıyı Dünya, Radikal gazeteleri pekiştirdi. Sonrasında Akşam, Zaman, Sabah, Vatan, Yeni Şafak, Milliyet, Evrensel, Birgün kitap ekleri vermeye başladılar. Ötekilerin var, bizim de olsun.

Parti kurar gibi, tepede karar verilerek oluşturuluyor. Sonrasında da, çoğu ister gibi, yayıncının kapısı çalınır: "Hadi bakalım, ver bir ilân!"

Bence asıl bu soruyu onlara yöneltmek gerek; "Neden kitap ek vermeyi düşündünüz?"

Bunlara kitap dergisi demek çok yerinde değil üstelik. 1970'li yılların başını hatırlıyorum. Abdi İpekçi Milliyet'in başındayken, haftalık ekler vermeye başlamışlardı. Bunlardan biri de "Milliyet Sanat Dergisi"ydi. Doyurucu, nitelikli bir ek-ti, sonrasında dergiye dönüştürüldü. Bir boşluğu dolduruyordu o günlerde.

Yayıncılıktan beklenen, bence, yayın dünyasının nabzını tutabilecek; birçok alanda iyiyi kötüden, nitelikliyi niteliksizden ayıracabilecek, yönlendirici, verili ve verimli bir kitap dergisinin çıkarılması.

Gazeteler, bunun önünü kapatıyor ne yazık ki!

Aradan çekilecek kendi kıyılarında kalıp, kültür sanat alanında haber/yorum görevlerini yapmaları daha uygun olur. Bir iki gazetenin dışında bunu hakkıyla yerine getiren yok. Gazetelerin kültür-sanat sayfalarında haber/yorum yazılarını yazmak, bunları özlüce hazırlamak başlı başına bir iş. Yetmiş insan gerektiren bir alan. Kendini okutan gazeteler zaten bunun farkında. Ama ne yazık ki, insanımızın her aya nane olma özelliğinden kaynaklanan bir yersizlik/densizlik var. Haber yazamayan insanlara siz gazetelerinizde "köşe yazarı" payesi verir, o sayıların ardından ölümlü onlara teslim ederseniz düzey-sizliğin de önünü açıyorsunuzdur.

Yayıncılık sektörü önce kendi içinde kitabın kitabevine/okura ulaşabilmesinin kanallarının neler olabileceğini belirleyip, bunun iletişim/tanıtım ağıнын yayın/tanıtım organlarını oluşturmalıdır.

Remzi Kitabevi'nin ilki sayısını Ocak 2006'da çıkardığı "Kitap Gazetesi" bu anlamda sektör için umutlu bir başlangıç.

Gelin görün ki, sektör kendi içinde tutarlı olmadığı için, böylesi bir yayın organının yaşaması, bütün kitabevlerine, okurlara ulaşması için desteklemek yerine, gider en olmadık eklere, gazete sayfalarına çarşaf çarşaf ilanlar vermeyi yeğler. Şunu unutmamak gerekir; "iki kitap" ilânla/reklamla satılmaz.

Gerek okuruna ulaştırılabilir alıcısı bulur. Bunun yolu da kitap sektörünün eleştirilmesini, yayıncıların edindiği kitap der-gilerinden geçer.

İlan Potansiyeli Gazetelerin İştahını Kabarttı.

Cem Erciyes / Radikal Kitap Yayın Yönetmeni

Türkiye'de son beş yılda yayıncılığın sayısal bir gelişme gösterdiği çok bilinen ve kabul gören bir gerçek. Belki birçokları katılmayacaktır ama bence Türkiye edebiyatı ve düşünce hayatı da gelişiyor. Hangisinin hangisini, kimin bir değerini tetiklediğini kestirmek kolay değil. Aslında bu konuda iktisatçıların da söz almasının vakti geldi...

Eğer sözü onlar alsaydı, yayıncılığın da büyüyen her endüstri gibi çevresinde yan sanayiler oluşurarak geliştiğini anlatırlardı. Türkiye'deki kitapların çoğunu hazırlayan küçük yayınevlerinin pek de farkında olmadıkları bir gerçek var. Tek tek her biri yüzlerce milyon dolarlık bu sektörün parçası. Sadece reklam ve tanıtım için onlarca milyon dolar harcadığını sanıyorum. Bizler iyi edebiyatın peşine düşüp biraz mükülpesent, biraz maymun iştahlı, bazen de coşuklu okuma serüvenlerine dalarken gezindiğimiz sokakların hâlâ tenha olduğuna sanıyoruz. Oysa edebiyat ortamı bir agoraya dönüşeli epey oldu. Yayıncılık salt nitelikli edebiyatın aranıp tarandığı, şanslı ve sabırlı olana biraz dünyalık da kazandıran bir meslek olmaktan çıktı. Büyük sermayelerin, derin stratejilerin, saldırı pazarlama politikalarının da kendini gösterdiği bir alan oldu.

Sözü fazla uzatmayayım. İşte herkesin iyi bildiği bu tür gelişmelerin sonucunda kitap eklerinin sayısı da arttı. İki yıl önce üç tane kitap eki vardı, şimdi dokuz tane. 2004 ve 2005 yılı boyunca mevcut kitap dergilerinin sahip oldukları ilan potansiyeli tüm gazetelerin iştahını kabarttı. Mesela Radikal Kitap'ın üç kat artan sayfa sayısı, ilan geliri ve on binin altına hiç düşmeyen tiraj getirisi kimsenin dikkatinden kaçmadı! Böylece 'kitap ekleri ailesi' kalabalıklaştı.

Tam bu noktada büyük bir yanlışlığı da düzeltmek isterim... Gazetelerin kitap eki çıkartmaya yönlendiren tek sebeb ilan toplamayı para kazanma hedefi değil. Bir kitap eki, bir gazete için başka anlamlar da ifade eder, farklı fonksiyonlar da üstlenir. 150 binin üzerinde basılan bir gazete için 'kitap eki' hiçbir zaman büyük bir kazanç kapısı olamaz, önce bunu bir kenara yazalım. Sonra kitabın Türkiye'de her zamankinden daha fazla gündeme gelen bir olgu haline aldığını hatırlayalım. Gazeteler, kitap ekleriyle bu gündemde etkin olmayı, okurlarına bu hizmeti vererek prestijlerini artırmayı da tasarlıyorlar. Unutmamak gerek ki, kitap yayınlamak da kitap tanıtım, kitap seçip onu tavsiye etmek de son derece politik, ideolojik ya da hiç değilse pragmatik bir tavırdır. Tıpkı her tür haber yazma, yorum yapma pratiği gibi... Gazeteci, kendi beğenisini, ilişkilerini, kimliğini empoze etme fırsatını bazen büyük bir keyifle kullanabilir. İşte şu günlerde 'yaşadığımız durum biraz da bu, yayıncılık sektörü Türkiye medyasına bu tavır takınmak için fırsat sunuyor, kitap üzerinde söz söyleyebilmenin tüm risklerini ve maliyetlerini üstleniyor... Medya da bunun keyfini sürüyor...

Hafiften medyanın tipik promüsyon savaşlarını çağırıştıran bir havası var bu için. O nedenle kimse ne kadar sürekli olabileceğini bilmiyor. Ben kendi adıma, rekabetin dinçleştirici etkisinden memnunuz. Umarım bu kitap ilaveleri, onları hazırlayanlar, oralaraya yazarlar zamanla kalıcı yayınlarla, sayfalarla, köşelerle dönüşüp Türkiye medyasının ayrılmaz parçaları haline alırlar.

Son bir söz söylemek yerine son bir soru sormak istiyorum. Madem kitap dünyası büyüyüp serpiliyor, neden bu iş sadece kitap ilavelerine yarıyor? Neden edebiyat dergilerinde bir kıpırdanma yok?

İki soru oldu, ama kusura bakmayın artık...

Kitap Metalastıkça

Ömer Türkeş / Birgün Kitap Eki

Uzun yıllar boyunca Türkiye'de kültür, sanat ve edebiyatın taşıyıcılığı dergiler üstlenmişti. Dergiler kimliklerini bağlandıkları fikirler, aldıkları tavırlar, önerdikleri hayat tarzlarıyla kazanmış ve okuyucularıyla dinamik bir etkileşim kurmuş, entelektüel üretimin merkezine ise toplumsal çıkarlar yerleşmişti. 80 darbesinden sonra hayatın diğer alanları gibi yazınsal alanın üretim ve tüketim konjonktüründe de önemli değişiklikler oldu, tüketime göre yapılan üretim yeni türler, biçimler ve konular doğurdu. Bunların en yenisi ise hemen her gazetenin bir kitap eki vererek kültür endüstrisine eklenmesi oldu. Söz konusu süreç hiç kuşkusuz yayıncılık alanının büyümesiyle, kitabın metalastıkla ilgili. Diğer metalar gibi kitapta pazarlanmak zorunda. Pazar kavgası büyüdükçe reklam pastası da büyüyor. Ve ortaya kitap ve kültürel ilişkiyi ikincil olan bir yayıncılık anlayışı çıkıyor. Bu anlayışın özellikle kitap fuan dönemlerinde açığa çıktığını, her türden kitapla birlikte periyodu değil ayda bir, yılda bir olan dergilerle de karşılaştığımızı belirtmeliyim. Elbette bu dergilerin kültürel hayatımıza katkıda bulunmak gibi bir derterden muzdarip olmadıkları çok açık. Hedef fuarda tavan yapan reklam gelirinden pay kapmak.

Ne kitap sektörünün ne pazarın ne de reklam pastasının büyümesine itiraz edemeyiz. Çünkü bu büyüme, büyüme olduğu da rededilemez. Mesele alandaki bu hareketliliğin ge-

lip geçici ilgilenmelere seslenen nitelsiz kültür ürünleri öne çıkarmasından, onların ezici çoğluğu karşısında kültürün kazanç hanesine kaydedeceğimiz ürünlerin boğulmaya terk edilmesindedir. Belli bir perspektifi olan, bir geleneğe, deneyime, bilgiye yaslanan kitap eklerinin ya da dergilerin yaşaması için gereken girdinin sektörde hiç işi olmayan kimi gazete ekleri tarafından yüksek tirajlarının da etkisiyle yutulmaması, uzun vadede kültürel alanı yoksullaştırabilir. Bu eklemler karşılığımıza ve eleştirinin yerine -reklam ve tüketim olgusunu etkisiyle- kitabı ve yazarı öne çıkaran deneme, değini ve kitap tanıtma yazıları, ilk bakışta tüketimi arttıran ya da arttıracakları varsayılan bir durum. Ancak kültürel alanın canlı kalmasının eleştirel düşünceyi yaygınlaştırmaktan, yazar ve magazini değil, kitabı ve içeriğini öne çıkarmaktan geçtiğini düşünüyorum. Elbette bir kitap ekinin "kitap okumayı" teşvik etmesi de gerekir. Ama bu, kitap ekinin "yayınevlerinin ortak vitrini" olması, "tüketim için tüketim" sloganına bağlanması anlamına gelmez; tersine, kitabın tüketmek için değil, üretmek için satın alınacak entelektüel bir ürün olduğu düşüncesini savunmalıyız.

Aslında kitap eklerinin verilmiş mantığını haklı çıkaran yayınevlerinin tutumudur. Kültür alanında "yol arkadaşlığı" yapabilecek dergiler yerine "ürünüme en çok kişiye nasıl gösterebiliriz" kaygısına cevap veren platformları tercih ederler, bu alanda görünürlüğün sandığı kadar önemli olmadığını umarım anlayacaklardır. Umarım diyorum, çünkü eğer onların tercihi haklı çıkarsa bizlere sanat ve edebiyatla eğlence endüstrisinin bir kolu haline

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://ranteyp.org>

"İlan Pastasından bir dilim almak"

Turhan Günay / Cumhuriyet Kitap Yayın Yönetmeni

Sayın Aslan Özdemir, benim asıl anlamadığım, ayda bir hatta yılda bir kez yayımlananları bile var- yayımlanan kitap dergilerine, kitap yayıncılarımızın ilan vermesi. Bizim ilan servislerimiz ilan istediklerinde mırn kırıncı edenlerin bu tavrına anlam vermek zor. Gelelim çok satışı gazetelerimiz ayda bir yayımladıkları kitap vermesi. Kitabı tanıtmaya yönelik hiç bir yayının karşısında olmak mümkün değil. Kültürü sayfalarından kovalı neredeyse 30-40 yıl geçmiş gazeteler, bir kültür ürünü olan kitaba neden sahip çıkmaya kalkıyorlar. Sorun sanırım, çok küçük olan ilan pastasından bir dilim almak. Asıl yapılması gereken ise "yılda 22.000 (yirmi iki bin)'in üzerinde kitap yayımlanan bir ülkede ayda 60-70 civarında kitap tanıtılacak nereye varabilir?" sorusunun yanıtını bulmaktan geçiyor.

Yayıncılarımız bu soruyu yanıtlamayı unutmamalıdır. Bir de uzun zamandır aklıma takılan ve telefonda konuşurken sizin de belirttiğiniz gibi kitabın metalaşması sorunu, bu ülkede hiç tartışılmadı. Kitabın meta olması bir erdem olarak düşünüldü. Oysa kitap bir meta, başılıyor, pazarlanıyor ve satılıyor. Bu onun değerini azaltan bir şey değil. Bu sorun da tartışılmalı değeri.

Kitap ekleri gazetelere ek satış sağlamakta...

Okay Gönensin-
Vatan Kitap Yayın Danışmanı

Gazetelerin kitap ekleri vermeleri, "kültür" işlevlerini unutmadıkları ya da yeniden hatırlamak zorunda kaldıkları için çok olumlu bir gelişmedir.

İlk düzenli kitap ekini 20 yıl önce Cumhuriyet başlatmıştı. Ve bu ek çok uzun süre tek başına kaldı.

Bu eklerin çoğalmasının, elbetti ki bir de "ekonomik" kaynağı var. Bu da kitap sektörünün reklam harcamaları nın birden fazla kitap ekini ayakta tutabilecek düzeye gelmiş olmasıdır. Bu, kitap sektörünün son yıllarda sağladığı gelişmenin göstergesidir.

Ancak bu etleri "büyük basın reklam için bunu yapıyor" diye almak yanlıttır olur. Çünkü kitap ekleri, Cumhuriyet Kitap'ın tek başına olduğu yıllar dahil maddi açıdan ancak kendilerini idare edebilmektedir.

Burada "daha karlı" ekler yerine kendini ancak idare eden kitap eklerine yatırım yapmayı sağlamak da yine okur ilgisidir. Şu anda kitap ekleri gazetelerine ek satış sağlamaktadır.

Gazetelerin yine son yirmi yılına bakıldığında bütün sanat dallarına ayrılan alanların son birkaç yıldır önemli ölçüde arttığı görülmektedir.

Bardak dolmaya devam etmektedir ve buna olumlu yönden bakarak destek olmak önemlidir.

"Ek çoğunluğu sürecinin vebali varsa benim boynumadır"

Kürşad Oğuz / Akşam Kitap Yayın Yönetmeni

Gazeteler neden kitap eki verir? Kısaca sıralayalım: 1) Prestij için, 2) Para kazanmak için, 3) Az da olsa tiraj almak için, 4) Kültür dünyasına katkı olsun diye, 5) Diğer gazetelere hava atmak için. Bu maddelerin önem sırası gazeteden gazeteye değişir tabii. Şu anda kitap eki veren gazetelere bakalım: Cumhuriyet, Radikal, Akşam, Vatan, Birgün, Sabah, Milliyet, Yeni Şafak, Dünya... İlk ikisi haftalık ve tarihleri daha eski; dolayısıyla onları bu işin kurucuları olarak görmekte ve her zaman ayrı değerlendirmekte fayda var. Onların bu yola çıkarken kendi gazetelerinin kimliklerine uygun bir iş yaptıklarını sanırım herkes takdir eder. Sonraki ikisini (Akşam ve Vatan) ben yaptım; yani "ek yoğunluğu" sürecinin vebali varsa benim boynumadır, ki çeşitli yayıncılardan bu yolda esprili serzenişler de aldığım söylemeliyim; "bu işleri başımıza sen açtın" gibi. Pişman mıyım, değilim. İlk 17 sayısını yayın yönetmenliğini yaptığım Vatan Kitap'ı çıkarmakta amacım kültür dünyasında yeni ve daha renkli, kendini haberleriyle de okutan bir kulvar açmaktı. Kitap eklerinin kendilerine gelen yazıları çok fazla süzgeçten geçirmeden yayımladıkları, bu yüzden sıkışıklıklarını düşünüyordum. Aslında bunda haksız da sayılmazlardı çünkü yıllardır haftalık yayınlarda çalıştığım ilki bilirim; bu periyod gerçekten zordur. Mütevazılık yapamayacağım; aylık Vatan Kitap benim imzaya attığım 4-5 yılda kendi kilitli kapılarını açarak bu işi, bu işi, bu işi tahmin edemeyeceği rakamlara ulaştı. O grubun çapına

göre en çok gelir getiren yayın organı odur bildiğim kadarıyla. Bunda oradaki reklamcı arkadaşların payı benden fazladır, emin olun. Ve Vatan Kitap için son söz: Tam da bu yüzden ilk satırda yaptığım sıralamanın onun için değiştiğini düşünüyorum. Birinci, yerini ikinciye kapırdı. Ben de daha sonra diğer işlerle birlikte o gruptan ayrılıp Akşam Kitap'ı çıkarmaya başladım; yazı ekibinin önemli kısmını da yanıma alarak. Yine mütevazı olamayacağım; şu anda yayımlanan kitapekleri arasında en kaliteli ve en okunacak yazılar -yine haftalık yayınları ben kenara koyarak söylüyorum- bu ekte yayımlanmaktadır. Beş aylık Akşam Kitap edentelkül farkını hemen ortaya koydu. Dolayısıyla yukarda bahsettiğim sıralamanın birinci maddesini yerine getirdi. Şu anda para kazanmıyor, tiraj katkısı yavaş, kültür dünyasında da konuşuluyor. Çocukluk evresini tamamladı, büyümeye başladı. Benden beklenen de buydu, benim istediğim de. Ardından Sabah, Milliyet, Yeni Şafak'ın ekleri geldi. Yine lafı dolandırmadan söyleyim. Pek çoğunun rüzgâra kapılıp çıktığını düşünüyorum. Bir yandan kitapların (gazetelerin tirajlarını dikkate alırsak) bir milyondan fazla gazete okuruna dolaysız olarak ulaşması beni mutlu ediyor; ama bir yandan da şu soruyu sürekli kendime soruyorum: Türkiye'de böyle bir pasta var mı ve okur bu pastayı yemeye meraklı mı? Açıkçası emin değilim. Bu kitap eki yoğunluğunun yayınevleri ve kitap ekleri yöneticileri arasında "danışıklı dövüş" neden olacağını hissediyorum. Çünkü kültür dünyasında rekabet başka sektörlerdeki gibi işlemez; yazıştılır. Kimse kuzma-sın ama sonuçta su olacak; Ya bu ekler çeşitli yayınevleri, kitaplar, bu işi, bu işi, bu işi tahmin edemeyeceği rakamlara ulaşsın, kitaplar, bu işi, bu işi, bu işi tahmin edemeyeceği rakamlara ulaşsın, kitaplar, bu işi, bu işi, bu işi tahmin edemeyeceği rakamlara ulaşsın...

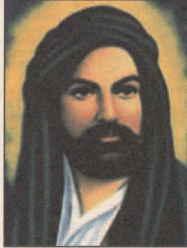
Geçen sayımızda merhum araştırmacı İsmet Zeki Eyüboğlu'nun bir araştırmasını yayımlamıştık. Eyüboğlu İslâm'ın bu büyük figürünün aynı zamanda şair de olduğunu ifade ediyordu. Yazının sonunda Hz. Ali'den çevrilmiş şiirlere de yer vermiştik. Yine Eyüboğlu'nun çevirisıyla. Kaynağıımız 90'lı yılların başında çıkan "Düşler" dergisiydi. Bizi telefonla Tahrân'dan arayan İranlı gazeteci-yazar Ata Erad bu araştırmamızın oldukça su götürür olduğunu belirterek bir karşı yazı yazacağını söyledi. İtan kaynakları Hz. Ali konusunda oldukça önemlidir. Bu bakımdan Ata Erad'ın yazısını yayımlamayı uygun gördük. Eyüboğlu yaşıyor olsaydı, kendisine bu araştırmanın kaynaklarını sormak mümkün olacaktı. Belki başka araştırmacılar da tartışmaya dahil olur, konu aydınlanır.

Ali'nin Hayal Şiirleri!!!

Günler, aylar, yıllar var ki Hz. Ali için yazmak istiyorum. Lakin her düşündüğümde içimden bir ses: "Yavaş ol. Bu ne küstahlık? De-yip, beni engelliyor. Bir damla misali deryada kendimi gösterme arzum hiç olmadı. Diğer taraftan kuşku yok ki, bir avuç su deryayı ne eksiltir, ne de zarar verir. Onun için değerli dergi Kaçak Yayın'da yayımlanan "Hz. Ali'nin Şiirleri" başlıklı yazı beni harekete geçirdi ve yazmaya başladım. Evet, bendenizin gücü Hz. Ali'yi anlatmaya asla yetmez tabi. Ama sözü geçen yazıyı okuduktan sonra anladım ki, Sayın Zeki Eyüboğlu (ki bahsolunan yazının sahibi) bu konuda benden daha aciz ve güçsüz kalmışlar. Öyle ki, konuyu hesapsız, referanssız ve yanlış beyan etmişler.

Nehcül Belage Hz. Ali'nin kitabıdır. Bu kitapta ilim, edebiyat, din, sosyal meseleler, ahlak ve siyaseti çok iyi görmek mümkündür. Sayın Eyüboğlu yazının taban başında Hz. Ali'nin en önemli rolünü tasavvufta belirtmiştir. Halbuki tasavvuftan önce Ali'nin İslam taban felsefesindeki düşünceleri hem teorik, hem pratik olarak göze çarpıyor. Bundan dolayı müslüman halk, hazretin zamanında ikiye ayrılıyor: Ali taraftarları ve Ali karşıtları. Bu farklılık felsefe ve inançta İslam âleminde hâlâ devam etmektedir. Hatta iki önemli mezhep (Ehli Tesenun ve Ehli Teşeyu) meydana gelmiştir. Ali'nin düşmanları ve dostları, başka bir kategoride de tabi ki ele alınabilir. Mesela, Prof. Dr. İslâmi Neduşen Hz. Ali adlı kitabında Ali'yi anlatırken şöyle diyor: "Ali dünyada gelişmiş geçmiş tek insandır ki, onun sevenler o kadar sevmişlerdir ki, onu Allah makamına yükseltip ona tapmışlar, sevmeyenleri ise ondan nefret edip onu öldürmüşlerdir. Ve Her iki tarafda yanlış yapmışlardır."

"Hz. Ali'nin Şiirleri" (!) diye bir şey söylemek bu hazret için yanlış ve gerçekten uzaktır. Zira Ali'nin en önemli kitabı *Nehcül Belage* olup kitapta şiire rastlamak mümkün değil-

dir. Hele hele bu zat sevmek "veya cuma geceleri sevmekten" hiç bahsetmez. Bunları avam ya fazla sevgilerinden Ali'ye yapıştırmışlar ya da Ali'nin düşmanları hazretin makamını halk huzurunda düşürmek için kaleme almışlardır. Hz. Ali bir ediptir. Arapçayı çok iyi, hatta en iyi bilen insandır. Arapça, Ali'den önce düzenli bir gramerle sahip değildi. Büyük islami düşünürlere göre Arapçanın "Serv ve Nehu" ini yani gramerini Ali düzenlemiştir. Gerçi bazı düşünürlere göre de İbn-i Subeiye yapmıştır. Lakin büyük ihtimalle bu işte Ali'nin rolü daha önemli ve büyüktür. "Gadir-Hum" olayında Hz. Muhammet Ali'yi kendisinden sonra halife tayin etmiştir ama ondan seneler önce Hz. Muhammet "Cofhe"nin evinde hactan döndüğü zaman, Haşimi Kabilesi'ne şöyle demiştir: "Herkes ki, ben onun mevlasıyım, Ali de onun mevlasıdır." Bu faktörden yola çıkarak, Ali'nin hilafeti konusu, Gadir-Hum Olayı'ndan daha önce belli olmuştur. Fakat, bu olay Gadir-Hum'da Hz. Muhammet tarafından halka açıklanmıştır. "Bu şiirde Hz. Ali imamet ve vilâyetine Hz. Peygamberden sonra diye geçiyor. Lakin, kitapta sonradan belki de Ali'nin Ali'den olduğunu kanıtlamaz. *Nehcül*

Belage kitabı o kadar güzel kalem ve sehîh arapçayla yazılmıştır ki, hazretin satırları şiire benzemektedir. Ama hiç biri şiir değildir.

Hz. Ali çok güçlü bir pehlivandı. Bunu Hendek Savaşı'nda da kanıtladı. Bir kâfir pehlivanla - ki adı **Emre İbn-İabdued** idi- güreşmeye başladı. Ali bu adamı öldürdü. Fakat ilk başta kâfir öldürmeden etrafında dolaşıyordu. Sonradan Hz. Muhammet Ali'ye sordu: "Neden ilk başta adamı öldürmedin?" Ali cevapladı: "Anneme küfretti ve yüzüme tükürdü. Korktum ki, onu o halde öldürsem kendi sinirim için öldürmüş olacağım. Etrafında döndüm ki, rahatlayayım. Sonra öldüreyim." Bu hikaye "Gazali" ve "Termezi" tarafından da şiir olarak yazılmıştır.

Hatta Mevlana, latif tarifleriyle hikâyeyi kaleme almıştır. Rivayete göre kendi pehlivanlığını bu şiirde beyan etmiştir. Lakin bunun için hiçbir somut kanıt elde değildir.

Sayın İsmet Zeki Eyüpoğlu, Hz. Ali'nin şiirini **Heslodos'un** şiirlerine benzetip, oradan çok gizemli bir hareketle "Cuma gecesi doyulmaz sevmek-tin tadına" diye bir mısrayı Ali'ye malediyorlar. Enteresandır ki, ilk başta Yunan antîk şairi Hesiod ya da Hesiodos M.Ö. 700 yıl önce yaşamıştır. Bir şiirinde, bazı günler için bazı öğütleri vardır. Ve bazı işler için bazı şanz günleri saymaktadır. Felsefesinde hayatı dört döneme bölüyor; Altın Dönem, Gümüş Dönem, Bronz Dönem ve demir dönem. Bu dönemleri anlatıyor ve. Ve, ve.....Efendim! Burada Hz. Ali'yle alakası nerede, çözemedim? Ayrıca eğer Ali'nin şiirini (tabi böyle bir şey varsa) bu şairin tesirinde bilirek, Ali nasıl bu şair ve şiirine ulaşmış olabilir? Zira İslam âleminin 3. ya da 4. yüzyılındadır ki, ilk Yunan ve Nesrani metinler Arapça ve Farsçaya çevrilmiştir. Ali, İsmet Bey'in iddaa ettiği gibi asla bir ozan değildi ve hiç olmadı. Ali İsmet Bey'in dediğinin tersine, hiç de yaşama bağlı bir düşünür, İslâm'a islama ve Hz. Peygambere aşiktir. Bu aşk, hayata

bağlılık ortadan kaldırdır. Hz. Ali'nin en büyük özelliği, adaletle olan sevgisidir ki bu hayata bağlı bir insanın taşıyabileceği bir özellik değildir.

Efendim! Hz. Ali tevazu, insanlık ve mertlik abidesidir. Böyle bir insan, böyle bir lider ve kahraman tasavvuf ve aşkın baş neferi olmuştur. Nasıl şiirinde kendisini över? Nasıl kan dökmekten bahseder? Ali senelerce bekledikten sonra hilafete geldiği zaman, insanlara hitap ederek hilafeti kabul etmemiştir. Zira ona göre Hz. Muhammet'ten duyduğu şu söz geçerlidir. "Yanlış düşünce, liderlikte, kıyamet gününde sırat köprüsünü lider olana tıy kadar ince eder."

Hz. Ali'nin adaleti ümmetini korkutur ve onlara zor günler vaad eder. Zira zenginlerin onun İslami rejiminde, yoksullar ve yetimlerin hakkını artık yiyemeyeceklerdir. Batıl ve hak, Hz. Ali'nin nazırında her şeyden daha önemlidir. Bunun üzerine daha fazla eğilmek gerekmektedir. Hazrete göre, Ali adaletinin peşinde "kıst" konusunu ortaya çıkarıyor. Ne Ali'den önce, ne de Ali'den sonra hiç kimse bu konu üzerinde çalışmamış ve pratiğini yapmamıştır. Kıst, adaletin mükemmelidir ve beraber İslam ve gerçek sosyalizm güç kazanabilir. Ali'nin pehlivanlığını öven avam, Ali'ye illa ki şiirler yapmıştır. Ve bu şiirleri Hz. Ali'nin dilinden beyan etmişlerdir. *Nehcul Belage* bin sayfa kadar bir kitap olup, Ali'ye aittir. Fakat bu kitapta bir dize şiire bile rastlanmadığını daha önce belirtmiştik.

Hz. Ali'nin şahsiyet ve düşüncelerini öğrenmek için şiirlerine (!) bakmak gerekmez. İslam tarihi, Ali'nin hilafet dönemi ve Ali'nin yazılı kitabı bunları anlamak için yeterlidir.

Sayın İsmet Bey, sonra da bir soru soruyorlar: "Neden Ali'nin şiirleri öğretim kurumlarına sokulmamıştır. Öğrencilere örnek diye gösterilmemiştir?" Efendim tartışalım: "Zira böyle şiirler yoktur." Halkın dilinden Ali'ye maledilen şeyleri ders olarak öğrencilere vermek yanlıştır.

İslamın ilk üç halifesi, sırayla **Ebubekir, Osman, Ömer** değildir. Bu sıra yanlıştır. Doğru sıralama Ebubekir, Ömer ve Osman olup, halife seçiminde Hz. Muhammet'in vefatından sonra halk aceleyle "sakife ben-i sait" e geldiler. Ve telaşla peygamberden sonra lider aramaya başladılar. İslam geleneğine göre, ölüyü yıkamak ve kuyulamak gerekmektedir. Halbuki herkes geçmişi düşünmek korkmaktaydı. Zira artık Hz. Muhammet yoktu. Güneyliler şöyle diyor: "Biz peygambere yer verip ona destek olduk. Hükümet bizim hakkımızdır." Kuzeyliler ise: "Biz peygamberin rnkından ve kanındanız, biz Kureysliyiz...O halde hükümet bizim hakkımızdır." Herkes kendini düşünüyordu. Bu arada Ebubekir, Hz. Muhammet'ten bilir hadis söyledi: "hilafeti Kureys'in hakkı olarak zikretti." Böylece "Ensar" bu yarıştan kenara itildi. Bunun sonucunda muhacirler Ebubekir'i seçtiler. Bu mecliste Ali yoktu zira, Hz. Muhammet'in ölümünden yıpranmıştı ve yastaydı.

Sayın İsmet Zeki Bey yazısında "Ali'nin, ne kadar güçlü olursa olsun, doğanın çizdiği çizgiyi silmekte gücü yoktur." gibi bir laf kullanıyor. Burada zikretmemiz gereken önemli bir konu var. Ali âşik bir insandır. Ali'nin aşkı üç önemli ve büyük şeyin etrafında dolayır durur. Allah, Kur'an ve Hz. Muhammet. Peygamberden sonra kim iddaa edebilir ki, Kur'an'ın teorisini pratikte uygulayabilir. Ali bu sorunun yanıtını kendisi veriyor ve şöyle diyor: "Hz. Peygamber'e nazil olan hiçbir ayet yoktur ki, peygamber onu bana imla etmesin, onları kendi yazımla yazaydım. Ve peygamber bu ayetlerin tefsir ve tefsiri için bana ilham verirdi. Benim göğsüme eli-

ni koydu ve ben Allah'tan benim yüreğimi ilim, anlayış, hikmet ve ışıkla doldurmasını istedi."

İmam, insanlar için ruh demektir. Öyle ki, vücut ruhsuz yaşamaya devam edemez.

Tasavvuf, bu ruhu bulmak için Ali'yi göz önüne alıyor. Allah'a varmak bir yoldur. Tasavvufun mezhebi âşktır. Şufi, âşık bulmak için devamlı harekettedir. Tasavvufa göre âşk, âşık ve maşukun ittihiadı, batını yani gizli bir tevhidin anahatıdır. Ateşe âşik olan pervane, ateşe vardığı zaman, ateşin gücüyle daha âşkla uçar. Ateş hiçbir zaman pervaneye uymaz. Fakat, pervane ateşe uymak zorundadır ve bu büyük bir sır sayılır. Tasavvuf adamlarına göre, sırı çözen tek insan Ali'di. Böyle bir insan kişiliğiyle, pehlivanlığıyla, gücüyle, ilmiyle ve en önemlisi aşkıyla nasıl şiir yazabilir ve İsmet Bey'in dediği gibi bu şiirlerle fani dünyaya, yaşama bağlı olabilir, nasıl zevk ve nefesten konuşabilir? Dahası bunun için, nasıl gün belirir? Acaba bu benzetmeler Ali'nin makamına saygısızlık değil midir?

Kanıtlatırsanız dayananın Ali'nin şiirlerine bakarak İslamın ilk yıllardaki durumunu öğrenmek yerine, doğru ve gerçek Ali'nin kitabına bakmak daha doğru olmaz mı?

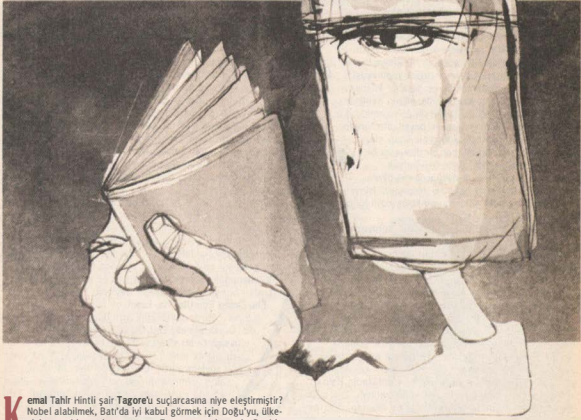
Ali'nin tüm düşünceleri ve bilimi, büyük yapıtında yani *nehcul Belage*'de mevcuttur. Bu kitap Ali'nin sözleri, hutbeleri ve mektuplarından meydana gelmiştir. Sayın İsmet Bey, bu kiptan bahsedip onu methediyor. Lakin, kanaatimce asla bu yapıtı okumamıştır. Zira tescilli olan yapıtı bir yana koyup, temeli olmayan şiirlerle, Ali'yi anlatmaya kalkıyor.

Bir başka taraftan, İslam hiçbir zaman şiir ve şairleri yasaklamamıştır. İslamın ilk yıllarında şiir, pehlivanlık ve destan söyleme şeklinde ümmeti, cihada teşvik etmiştir. Hatta hisleri targip edip, Allah'a kulluk etmenin üzerine basmıştır. "Beni Ömüye Halifeleri", "İrji Zaydan" meşhur Arap tarihçeye göre, şiir en önemli ahlak ve edep meselesidir. İslamın ilk yıllarından itibaren, önemli şairleri görebiliyoruz. Bunlardan bazıları **Himat Raviye Deylmi, Halef-İbn-i Hayan, Ebu Ömer, Ebu Öbeyde, Esemi** ve bunun gibi bir çok şair daha... Şiirde sahtekârlık aynı dönemlere raslamaktadır. Örnek olarak, Ebu Ömer Ala şöyle demiştir: "Benim sadece bir şiirim var, lakin benim herkes büyük bir şair olarak tanır." Himat Raviye'nin de buna yakın bir söylemi vardır. Eskiden, chealet zamanında her şairin yanında bir yazıcı bulunurdu ve ilham anında yazıcı şairin şiirini kağıda dökerdi. Tabi ki, bu durumda yanlışlıklar da ortaya çıkıyordu. Şiirleri toplanan, yazan veya bizzat yazan kişilere "raviye" denirdi.

Sayın İsmet Bey'in söylediğinin tam tersine, İslamın doğuşundan sonra dünyanın en önemli şairlerini araplar arasında bulabiliriz. Bu şairlerden bazıları "Hisn Bin ", "Emro İbn-i Ebi Rebiye", "Ceri", "Ferzdeg", "Nesib", "Elhes" olarak sayabiliriz. Arap şiiri zaten İslamla güç kazanmıştır. Bu doğrultuda arap eski şiirini dört kategoriye ayırmışlardır. 1- Eski Arap Dönemi Şiirler, 2- İslamın başlangıcından Beni-Ömüye'ye kadar şiirler, 3- Abbasiler Dönemi Şiirleri, 4- Muheddesin.. Bu kategorileri tek tek anlatmaya kalkmayacağım. Belirtmek istediğim tek konu, İslamın şiir ve edebiyata karşı olmadığdır. Kısacası, Sayın İsmet Zeki Eyyüpoğlu'nun dediğinin tam tersine şiir İslamın hiçbir döneminde yasaklanmamıştır. Aksine şiire büyük destek verilmiştir.

Şiirin, İslamdan sonra gelişmesi ve ilerlemesi, İslami hali-felerin şair olmasına bağlıdır. *Yezid İbn-i Muaviye* (Lanetullah) büyük bir şairdi. Ayrıca *Harunur Reşid* şair yazardı.

Evrensel edebiyat boyutu ne tür bir virüstür? Eziyetler ve meziyetler

Kemal Tahir Hintli şair Tagore'u suçlarcasına niye eleştirmiştir? Nobel alabilmek, Batı'da iyi kabul görmek için Doğu'yu, ülkesini satmakla suçlamıştır onu. Tagore gerçekten de Batı'da XX. Yüzyılın Doğu'dan gelen evrensel edebiyat örneği olarak sunulmuştur. Hintli büyük şair ve düşünür 'evrensel edebiyat ailesi'nin kalbi sayılan (!) Orta Avrupa ve kıta Avrupası'ndan dünyanın diğer taraflarına lanse edilmiştir. Geçtiğimiz yıllarda ölen Amerikalı romancı Saul Bellow 'evrensel edebiyat ailesi'ni -buna Avrupalı kökeni itibarıyla Amerika'nın da katılması gerektiğini belirterek- kut-samış ve modern edebiyat için onun ölçütlerinin geçerli olduğunu ifade etmiştir. Bu savını kanıtlamak için de pek çok Batılı okur-yazarın bilinç altını deşen vuran bir soru yönelmiştir: "Afrika edebiyatı falan diyorsunuz; soranın size Zuluların Tolstoy'u kimdir o zaman?"

Afrikalı eleştirmenlerin bir kısmı bu soruyu saçma ve Orta-Avrupa merkezli kültür hegemonyasını, düpedüz sömürgeci beyazın kültür hegemonyasını, haklı çıkarmak adına maksatlı bulmuş, bunlardan Mazlisi Kunene "Bizim kendimize özgü bir gerçekliğimiz ve kültürümüz var, biz Avrupa edebiyatının geçtiği aşamalardan birebir geçmek zorunda değiliz, edebiyatımız da onlara göre yargılanamaz," demiştir. Bir kısmı da "Şayet illa ki Afrika'da bir Tolstoy aranacaksa, bunun adı Amadu Hampate Ba'dır. Rusya kırları için Tolstoy neyse, Afrika kırsal hayatı için de Amadu Hampate Ba edebiyatı vardır. Batılının böylece yaklaşımına çok sert

tepkiler gösteren Afrikalı yazarlar olduğu biliniyor. Lakin Afrikalı yazarların pek çoğu boyun eğseler de eğmeseler de başlarının üzerinde demoklesin kılıcı gibi bir 'evrensel edebiyat boyutu'nun salanmakta olduğunu bilirler.

Evrensel edebiyat boyutu, kavram olarak değil içeriği ve verimiy-le, bir numaralı kültür markası olarak Batı'nın gezegenimize bir armağanıdır. Armağanıdır çünkü Cervantes'in roman formunu aradığı *Novelas Ejemplares* (Örnek Alınacak Hikayeler) ana başlığı altında kraliyet kütüphanesinin okutmanlarına teslim ettiği elyazmalarından (yaygın olan kanı *Don Quijote* olsa da bu satırların yazarı olarak biraz daha geriye gidiyorum) Milan Kundera'nın, Umberto Eco'nun yapıtların avarınca muhteşem bir 'insanlığın yazılı kültür mirası' vardır. Eski Yunan metinlerinin Roma'ya ulaşır orada çözümlenmesi, kanon (ölçüt) kabul edilmesi, bu iletinin sonradan Orta-Avrupa'da yoğunlaşır, Avrupa rönesansının başlıca kaynağı olma-sıyla oluşan hümanist ileti çizgisi 'evrensel edebiyat boyutu'nun bir insani uyumlaştırma olarak ortaya konulmasına yol açmıştır.

Bugün dünyanın hiçbir yerinde, buna Zulu kabilesinin yaşadığı Zopraklar da dahil hümanist iletinin vazırlarıyla gelen 'evrensel edebiyat boyutu'na yer yok. Her yerde 'evrensel edebiyat' yapılamaz. Buna kafa tutan örnekler yok mudur? Elbette ki var. Malili Bou Bou Ha-

ma'nın *Kara Ruh* adlı romanı en ehlileştirilemek üzere örneklerden biridir. Bu yüzden de okuyakayışılır. Çiñli büyükükayazar Lu Xun'un *Eski Hikâyelerin Yeniden Söylenmesi* var. Perulu Jose Maria Arguedas'ın Quechua dilinde yazdığı romanlar var. Kübalı siyahi şair Nicholas Guillen'in Afrika ezgi formundaki şiirleri var. Var da nederleri, ya yok sayılmışlar ya da 'folklorik, antropolojik yapıtlar' rafañna kaldırılmışlar.

Evrensel edebiyat boyutu akademik koruma altındır. Bunu ilk keşfeden Perulu sosyalist kuramcı ve eleştirmen **Jose Mariategui** olmuştur. Mariategui, Lima Üniversitesinin edebiyat bölümüne 'karşılaştırmalı edebiyat' programı konulmasına karşı çıkar. Yukarıda sözünü ettiğimiz bir kısım Afrikalı eleştirmenlerin kaygısıyla: 'Biz Perulu, Avrupa edebiyatının geçtiği aşamalardan birer geçmek zorunda değiliz.' Mariategui 'evrensel edebiyat boyutu'nun boyunduruğu altına girmek istememektedir, bu açıktır.

Edebiyatın bir insanlık edimi olarak evrensel olması ile, sözünü ettığımız 'evrensel edebiyat' boyutu'nun bir ilgisi yoktur. Edebiyat yapmak evrenseldir, çünkü "İnsan başlangıçta dile güvendi; nesneler ve onların temsil eden işaretler birbirlirinin ayırsıydı. Heykel (ya da mask) modelin eşi, din sel ayın gerçekliğini yeniden üretimsi. Konuşmak, işaret edilen nesnelerin yeniden yaratılmasıydı. Etkinliklerinin temel koşullarından birisi, sihrili sözcüklerin en doğru şekilde telaffuz edilmesiydi." (*ELARCO* ve *La Lira Yay ve Lir- Octavio Paz*). 'Evrensel edebiyat' boyutu' ile, kurumlaşmış, patenti kurumsallaştırdığı yerin elması; bir görüş, kültür ürünlerinin de pazar için kitlesel üretim espirisinde sunulur olmasına (kapitalizm) markalaşmış bir fenomendir. Güçtür. Şimdilerde ise dünya güçleri arasında. Küresel güç. Amerikalı yaşayan marksist kuramcı **Peter Mc Larren** "Küresel Pazarrekabiti tüm beceri ve yetenek alanlarında etkildir." diyor.

Bu marka,yani 'evrensel edebiyat boyutu', bir başka markalaşmış, küresel güç oluşturma fenomeni ile de korunuyor. O da "özgürlüğün evrensel boyutu." Böylece asıl konumuza geliyoruz: Dünyanın neresinde olursa olsun ezilenlere kimliklerini kazandırmak, baskı görenlerin öündeki engelleri kaldırmak "özgürlüğün evrensel boyutu" ilkesi içinde değil midir? 'İlkesi' ise, evet, 'markası' ise orada durmalı.

Dünyanın demokrasisi (Batı standartlarında) gelişmemiş ülkelerinde yazarlara uygulanan baskılara karşı militan bir Avrupa (ABD entelektüelleri de buna katılıyor) gerçeği görüyoruz.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Arjantin Yazarlar Birliği üyeliğinden çıkarılmasını teklif eder. O Julio Cortazar ki, Arjantin askeri cuntalarının insan kıyımını protesto etmek için destansı bir mücadele vermiştir. Öyleyse niye?!

Bunlar yerli, yerel komplekslere dayanan tepkiler midir? Ya da sadece o kadar mıdır?

Martinikinsilli olduğu halde Cezayir Ulusal Kurtuluş Ordusu'nun saflarında Fransız sömürgecilerle mücadeleye atılan **Frantz Fanon**'un bir deneyimini aktaralım. Fanon 'evrensel özgürlük dayanışması' adına Jean Paul Sartre ile görüşmeye gider. Ateist Fanon'un Sartre'a aktardıkları çok şeyi vardır. Lakin konuşma esnasında yanlarında bulunan **Simone de Beauvoir**'ın sıkı sıkıya saratine baktığını görür. Onca yoldan, nice tehlikeleri göze alarak gelmiştir. Görüşmeye bir saat dolunca, Beauvoir uyarır; "Sartre size bir saatlık vakit ayırmıştı," der. Fanon, Batı zihniyeti karşısındaki şoklarından birini daha yaşamıştır. O Sartre'a **Çağdaş Kara Afrika Şiiri** antolojisine "Kara Orta" başlığıyla ünlü önsözü yazmıştır. Böyle oluncu düşünmeden edemiyoruz; "evrensel edebiyat boyutu", "evrensel özgürlük boyutu", bunlar açık olmasa da zihni olarak bir program mıdır? Programı nerden geliyor, yani eylemlik? Biraz daha ileri götürelim; Alman filozof **Martin Heidegger** 'Avrupa'nı tarihsel dünyasını militan hümanizmlerin tiyatrosu' olarak yorumlamıştır. Heidegger'in Avrupa hakkındaki fikirlerine değit vermek olabilir mi? (Nazizmi de militan hümanizm olarak destekleme yanlışısına düşen Heidegger'i)

Militan ümanizm yine işbaşında, demokrasi sıkıntılarındaki ülkelerde haklı gerekçelerbuluyor. Doğuşluğ elden bırakmayan istemeyen yönetimler, bürokrasi, yargı sistemleri (korku kurla ateşlenmiş kamuoyu da) acul baskı girişimleriyle buna çanak tutuyor. "Acul" nitelemesi başında değil, sonuçta baskı görenler, "risk ve kâr maksimizasyonu" denkleminde olduğı gibi, öünde ve sonunda bu işten, giderek kör döğüşü haline gelen bu boğuşmadan "beceri ve yeteneklerini maksimize edilmeyiş" çıkıyor. Minimize olan bir şey var bu arada: entelektüel kimlik. Aydın ya da entelektüel, her neyse, önemli olan duruşlarıyla süreç kimliklerini kabul ettirebilmeleri. Yoksa despotlar elbetteki ellerinden geleni yapacaklardır. Haklı bir davadan yabancılaraşarak çıkmak, bu, post modern trajedi Heidegger'in sözüni ettiği militan hümanizm tiyatrosunda temsil olumlamak kalsa iyi, bizim gibi ülkelerde sahne bulması gerçekten can acıtıyor.

Despotluğa karşı samimi şekilde mücadele veren entelektüellerden bir kesimini seslendiriyor (liberal olsun, post modern kültür eleştirisi yapsınlar olsun, akademik marksistler olsun, türlü çeşitli kimlik mücadelesi verenler olsun, Avrupalılar olsun hepsi bir görüş sahibi olarak saygıdeğer).

kimbilir baki de aşırı "entelektüalizme" olmuş olarak (onların, eğer varsa, bu saymayı çok iyi anlayabileceklerini biliyorum) yapacağı uyarıyı aynı saygıyla karşılamalı. O da şudur: Jacques Lacan "kayıp hedef narsisizmi" diye bir kavramdan söz ediyor ya, onu geçtiğimiz yıllarda solun bir kesiminin yürüttüğü, yürütmesiyle de solun diğer kesimlerinin vicdanlarını ezdiği "kriminal muhalefet"e benzetmekteyiz, ikisi de çözümsüzlükleriyle toplumdaki "potansiyel özgürlük patlaması"nı engelliyor, erteliyor, belki de "topragı veriyor". Lümpen yığınlara yenileri katılıyor, sistemin sosyal kârı da bu. Muhafazakârlar üzerinden, sistem tehlikeye atılmaksızın, bir kör döğüşüyle 'uyduruk', 'yığıma' (sistem sözcükləri buna 'tavizler' diyor) bir demokrasidir koştugumuz. Bu demokrasi (!) evrenselcilik kalkınca (oldukları için süflü beral+kazanım) (o da daha çok hâkim medyatik kültürün yalıtıldığı alanlarda) getirilebilir. Biz bir demokrasi yapacak mıyız? Mesale bu. Tabii başta aydınlarımızla, entelektüellerimizle yapacağız. Yazılarımızla da. Ama ezilmekten, sömürilmekten başka hiçbir mecra ya entegre olamayan geniş yığınlarla da. Dahası işveren, sivil olsun, asker olsun bürokrasiye de.

Edebiyat konusunun boyutlarını çoktan aşsak, Dönelim. Biz bu yazıyı edebiyat ortamımızdaki "eziyet çeken Türk yazarları" tartışmalarına üzerine kaleme almaya kalktık. Geçmişte Sabahattin Ali, Nazım Hikmet, Necip Fazıl, Aziz Nesin, Hasan İzzettin Dinamo ve daha pek çokları... Şimdilerde Orhan Pamuk olayı, işte biliniyor; hirsizin hiç mi suçu yok derler ya, ver elbet, ama Pamuk ve onu "çevreleyen" bir kesim de sürece böyle mi yöneltilmiş diye düşünümle. Kibiri bir yana bırakıp, lütfen; her şeyi bilemezler, her şeyin doğrusunu onlar bilmiyor olamaz. Düşünmeliz, hepimiz.

Yok, Orhan Pamuk olayı değil, onu aşmalıyız, dedimiz gibi hep birlikte, o değil, 'el insaf' dedirten bir gelişme oldu; İtalyan başınında yer almış; dünyada "ezizlet gören" yazarlar listesi yayımlanmış! İçlerinde Türkiye'den Murathan Mungan ve Elif Şafak da varmış. Bu doğrusu, yani bizzat bu yazarların bilgisi dahilinde yazılmış ise, zihinlerimiz işte bulanıyor; zaten "evrensel boyut markacılığı" üzerine son derece grift düşünceler içindeydi, acaba modası geçmiş üçüncü dünyacı popülist görüşlerin çekiciliğine mi kapıldık, milliyetçik (mitik, muhafazakâr) refleksler mi sergiliyoruzdiye... bu karmaşa içinde onları yazıp- okuyan ezizlet göremedik, bundan bir haber alamadık mı? Devletin yaptığı ezizlet, söz konusu oldu, ontolojik ve sosyal, kültürel ezizletten söz edilemediğine göre. Umalım ki bu bir şaka olsun, bir yanlış aktarım, yanlış duyum, maksatlı yakıştırma olsun. Yoksa "evrensel edebiyat boyutu pazarına," "evrensel özgürlük boyutu"na ulaşmaya çalışayan bir "mezîyet" olarak görülmektir.

ACI BÖYLEDİR DOSTUM

"Azamet sahibi yüce Allah'tan başka kudret ve kuvvet sahibi yoktur."

Kuran-ı Kerim

Bir yazar her şey yolunda gittiği halde bile acı çekebilir. Yeter ki bahis konusu olan yazar, "yazar" olsun. Devlet suç işlemiş ya da işleme olasılığı olan veya suç işlemeyeceği halde suç işlemiş tanısı ve zanıyla prosedür gereği ceza keser. Kimine üç, kimine beş diğeriye on beş, yek diğeriye otuz yıl ıslah cezası keser. Cezası bitince kamu kurum ve kuruluşlarından yazan men ederek adiyetini ve istikbalini koruduğunu gösterir. Devlet bu konuda adildir.

Peki, bu yazar diye adlandırdığımız insan modeli kimdir; nasıl yaşar, neden birçok meslek ve birçok "mutluluğa giden yol" varken yazarlık denen dönemece sapmıştır?

Yazar vicdanıyla yaşar. Onda bu vicdan duygusunu oluşturan Allah'tır. Sırtındaki ilim çuvalına gerekli-gerek-siz bilgileri toparlayan bunları renklerine, ağırlıklarına, şekillerine, kokularına, nedenselliklerine göre tasnif edip çuvala "gelişigüzel" yerleştiren yazar içgüdüsel, hezeyanlarla birlikte sezgisel mutluluklardan oluşturduğu kalbini rasyonel mantıkla, objektif ahlakla temizler.

O sırada bir ambulans Bakırköy Akli ve Ruh Hastalıkları Bölümü'nün önüne doğru gazlamaktadır. Diğer ambulans Adli Tıp Kurumu'nun önünden havali bir kalkış yapar. Nedeni belki de, içeride çalışanlara "Bakın, dışarıda gaddar bir hayat var. Sizler akıllı olun ve insanların hayatlarını alt-üstedecek raporlarınızı yazmadan lütfen ince eleypip sık dokuyunuz" anlamındadır.

Neyse, siz hiç yazı masasında donan bir yazar gördünüz mü? Ben gördüm. Soğuk bir havada, uyumakta olduğu yataktan alevler çıkaran bir yazar da gördüm.

Çok uzaklara bakarken kendini o uzaklıkların çok yakınında bulan ve bundan derin bir keder duyan nice yazar vardır. (Ermeni'ym' ya! "vardır", "anlorsun?" sözcüklerinden uyanıyorsunuz.) Ama, ne önemi var; benim Hititli, Sümerli, Kapadokyalı oluşum. Ben burada size bir iks (x) yazardan bahsediyorum. Tabi ki ben-den yansımalar...

çok doğaldır. Biliyorsunuz işte... bahsi uzatmayalım!

Neyse, acı illa cezaevi, işkenceler, trafik ya da ev kazaları, düşünsel acılar, kozmik acılar, kozmik sosyalizmin imgesi (yani bin defa daha elekten geçirilmiş) acıları, toplumsal acılar, vs., vs...

Peki, nedir gerçek acı? Ülkeye ihanet midir, ulusa madrabazlık yapmak mıdır, vatandaşta kataküllü çevirmek midir? Yoksa, en beter acı "içiniz kor gibi yanarken susmaktır" diyen Lorca'ya mı hak-vermeli?

Peki, yazar tersoya bağladiysa ve artık gözleri görmüyorsa ve elleri tutmuyorsa, okuyacak kitap alamıyorsa "Zaten kör niye alsın?" şu kişi günü paltosunu üzerinden sıyrıp "Ulan, şu Pierre Loti Tepesi'ne kıpır hafif bir acı çekeyim" der mi? Tabi ki der ve bu sadece yazarlardan değildir. Özgürlüğü seçmiştir. Bedelini ödemis, hatta son taksitini o gün yatırmıştır. Edatlarıdan, zamirlerden ve rasyonel düşünceden kurtulma gündüdü bu gün. Eyüp Mezarlığı'nın önünden geçenken hayat ve ölüm kulvarında durup eski bir Eyüp darbukasından gelen çocuksu seslerle mezarlığın kenarında dans eder. Hem aşırı acı çeker, hem de bu acıdan büyük keyif alır. Minicik de olsa mest olur.

Bir diğer yazar, bir yayınevinden diğeriye geçerken geçeceği yayınevinin de idealindeki yayınevi olmadığını hissettiği anda yine tarifi mümkün olmayan acılar çeker. Bir ara "Seneca"yı anımsar. "Hafif acılar konuşulabilir ama, derin acılar dilsizdir." Fakat, olan olmuş yayınevinde yazarla asla göz göze gelmeyen bir patron, bir genel yayın yönetmeni, yanında yayın yönetmeni veya bir editörle telif sözleşmesinin imzalarını attmaktadır. Kitabının satışından alacağı teliflerin çeşitli kurnazlık taktikleriyle çok azının ödeneceğini anladığında müt-hiş acı çekmeye başlar. Ansızın aklına "eser"ini sattığı gelir, özüllür, çatlayıp ortadan ikiye ayrılır yere düşerken bir de dörde bölündüğünü hisse-dir. Ağlar, tek gözünden yaş gelir. Diğerinden gelmez kaşar bir yazardır.

li abi, sevecen bir baba, duygusal bir anne, dürüst bir emekçi, kerhanelerin en pervasızında peçeteci bir pezevenk, yırtmaçlı bir kumarbaz, kendini bilime adanmış bir entelektüel, kendini bilmeden ilme vakfetmiş bir âdem, pire torbası, minare gölgesi, Bursa şeftalisi, Adana pamuğu, Diyarbakır karpuzu, Urartu bileziği, Toros kralı, Kapadokya muamması, Babil estetiği, Letonya zimbirtısı, Latince grameri, Arnavutköyçigeri, idam sehpası, icat furıyası, Sürmene yaslaması, Bulgar böreği, Dominik Cumhuriyeti, Bitlis'te beş minare ve Kayseri pastırması ve Trakyalı Dianisos... yazar tüm bunlardan ayrı değildir. Lakin gayrı da değildir. Yine acı çeker. Hepsinin ve her şeyin içinde kaybolup gitmekte (yüzmekte) olduğunu bilir, sezer, acı çekmeye devam eder. Bu cins yazarların aklına Eflatun'un şu deyişi gelir: "İnsanlar akılsızlıkları yüzünden alınlarında yazılı olandan, daha çok acı çekerler." Eeee, tabi ne diyebiliriz.

Bir yazar daha vardır ki, bu yazar hiç acı çekmez. Bu günümüzün çok satan yazarıdır. Bir lakerdamdan anlamazlar, चाहिदिर. Onlara Balzac yıllar önce seslenmiştir. "Hayat herkes için acı, çünkü benim boş yere dile-diklerime sahip olmuş nice insanlar gördüm, onlar da mes'ut değil." Fakat ve lakin, bu piyasaya yazarları bu-kalemunun tersi olduklarından ger-çekçidirler. Evlenir, çocuk yaparlar, ayrılır, banşır, tekrar ayrılır ve ardın-dan barışılır. Yemek yerler lüks yer-lerde, dans ederler sık kulüplerde, canlarını çektiği her şeyi para ile sa-tın alırlar ama aşağılık ve süflüdürler. Hurice anlatırsın anlamazlar, Hatice konuşursun neticeyi tanımazlar. Kormagene dersin bi tuhaf bakarlarsın, Ur dersin seni mazoşizme maşa yaparlar. İskitçe mi konuşsam acaba?

Parkta iki yazar sallanmaktadır sa-lingaçlarda. Bir yazar acı çektiğini bi-lerince sallanır, yine de mutludur. Di-ğer yazar sadece sallanır. Çünkü, çok korkuyordur. Tarifi imkânsız vesvese-ler içinde dir.

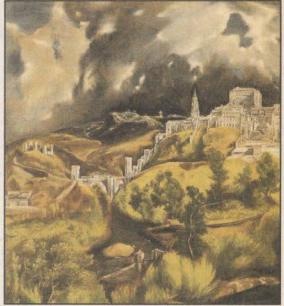
Not: Teliflere bir minik zam yapsak

EVRENSEL FIRTINALAR VE İKİNCİ YÜZÜMÜZ

Kuş gribinin vahim sonuçları ortaya çıkınca ister istemez ünlü İspanyol ressam El Greco'nun *Toledo* adlı tablosunu hatırladım. El Greco *Toledo* adlı tablosunda, yaklaşan bir fırtınayı tasvir etmiş. Ufukta kümelenen bulutlar Toledo şehri kara bir gölge gibi sarmış. Kentin üzerine çöken bulutlar, uzaktaki tepelerin ve ağaçların rengini bile değiştirmiş. Yapıların, ağaçların arasındaki ırmak bile hareketsiz duruyor. Fırtına kara bir haber gibi adım adım şehre yaklaşırken, iyimser bir dünyadan çok karanlığı, korkuyu, tedirginliği sunan El Greco bize gelecekte evrensel firtınaların yaklaştığını haber verir gibi.

Nükleer, biyolojik savaşları anımsatıyor *Toledo* ya da çeşit çeşit hastalıkları. AIDS, SARS ya da kuş gribi. Yakın geçmişte AIDS vardı, bütün dünyayı kasıp kavurdu. Yıllarca AIDS hastalığının yayılışını, AIDS'ten ölen insanların hikâyelerini gazetelerden okuduk, görsel başından duyduk. Öyle ki AIDS hakkında bir sürü kitap da yazıldı, nasıl öldürdüğünü, suçsuz, günahsız insanlara nasıl bulaştığını okuduk. En korkunç olanlardan birisi ise Urfuli imamın ailesine verilen AIDS'li kandi. Aile kâbuslar yaşamış ve Türkiye Sağlık Bakanlığı olayın sadece bir kaza olduğunu illeri sürerek sorumluluktan sıyrılmayı başarmıştı. Urfuli imamın ailesinin hikâyesi basın tarafından öyle sulandırıldı ki; bir kez daha gazetelerde görüldüğümüzde abartıldığını düşünenken kendimizi alamadık. Ve buna benzer onlarca saçma sapan doğru olmayı hikâyede duyduk. Elbette ki; bu durumu fırsat bilip meşhur olmak isteyenler de çıktı. Bazı akılgöz Amerikalılar AIDS'i nasıl yendiklerini, AIDS ile nasıl başa çıkılacağını yazdılar. Ardından İngiltere'de ortaya çıkan meşhur deli dana hastalığı kırmızı et severlerin kâbusu oldu ki; sokakta saçma hareketlerle bulunurlara deli dana olmuş demekten kendimizi alıkoymıyorduk. Deli dana hastalığı kısa sürede ortadan kalktı ve Türkiye'ye sıçramadığı için de o dönem kendimizi çok şanslı hissettik. Eğer öyle bir şey olmuş olsaydı Anadolu'daki çiftçinin hayvan üreticisinin nasıl yasaklarla karşılaşacağını düşünmek bile iktiperciydi. Dahası Çin'den yayılan SARS hastalığı da kâbus gibi çöktü dünya gündemine. Bir virüs çok kısa sürede insanları öldürebiliyor. Aylarca süren bilimsel araştırmalar sonucunda o hastalığın tedavisi bulundu bulunmasına ancak SARS binlerce insanın ölümüne neden olduktan sonra ortadan kaldırıldı. Türkiye'de o dönem nasıl önlemler alındığını eminim ki hiç kimse hatırlamaz. Dönemin yetkililerinin yaptığı açıklama çok basitti: Türkiye'de SARS tehlikesi yok.

Şimdi kuş gribi denilen hastalık çıktı ki, haftalar önce bu konuyla ilgili haberler okumuştuk. Kara haber yavaş yavaş yaklaşıyor ve ne yazık ki, geçtiğimiz günlerde Türkiye'de kendini gösterdi. İlk haberlerin yayımlanmasını üzerinde ne dedeyse bir ay geçtikten sonra Türkiye'de görülen kuş gribi Doğubayazıt'ta birkaç çocuğun ölümüne neden olduktan sonra önlemler alınmaya başlandı. Sağlık Bakanı Recep Akdağ şöyle bir açıklama yaptı: Kümes hayvancılığını sonlandırmak gerekıyor. Ardından Tarım Bakanı Mehmet Mehdi Eker de benzer bir açıklama yaptı. Benzer açıklamalar yapılmaldı. Çünkü kuş gribi kurnazı da da görünüyor, doman

ya yetkilileri ilkokullardan başlayarak sıkı bir eğitim kampanyası başlatmışlar ve bir tek kişi ölmeden herhangi bir yasaklama getirilmeden hastalığın insanlara bulaşmasını önlemişlerdi. İki ülke arasındaki bakış açısına; kültür ve eğitim farkı mı desek? Batılı ve doğulu olma farkı mı desek ya da devlet anlayışı mı desek? Başka ülkeler vatandaşlarını nasıl koruyacaklarını bildiklerinden, hastalıkları, afetlere karşı aldıkları önlemlerle sonuca giderken, Türkiye "yasaklama" önerileriyle sonuca gitmeyi tercih ediyor. Kuş gribinde olduğu gibi, birkaç insan öldükten ve milyarlarca dolarlık zarardan sonra ortaya atılan çözüm, "yasaklama" önerisi oldu. Kültürsüz, bilinçsiz oluşumuzun sorumlusu kim?.. Zavallı ailelerin yaşam kaynaklarından biri olan hayvancılığın, kümes hayvancılığını ortadan kaldırılması çözüm mü? Bu olay da gösterdi ki; devlet eğitilmiş ve kültürlü bir nesil yetiştirmekten çok yasak kavramını kullanmayı ve uygulamayı seviyor. Öte yandan basın da sadece olayın komik, reyting yapacak bölümlerinin peşindeydi. İki çocuk ölmüştü ve hâlâ yazılı ve görsel basında sadece haberler vardı. Milli Eğitim Bakanlığının hiçbir eğitim çalışması olmadığı gibi, medya kuruluşları da kuş gribinden korunmak için kampanya yürütmedi.

Diyeelim ki, birkaç yıl sonra köpek gribi, at nezlesi, kedi vebası yayılırsa ne yapılacak? Eminim ki yine sağlık bakanı çıkıp şöyle diyecektir: Köpek beslemek, kedi barındırmak, at binmek yasaklansın. Olayın çözüm gücümüz, yasaklardan geçiyor ne yazık ki.

Bütün köylülerin, emekçilerin anısına burada Van Gogh'u hatırlamakla yarar var. Onun *Orakçı* adlı tablosu bize bir ders veriyor. Tabloda genç köylünün gövdesi yaptığı işle burkulmuş yapayalnız çalışmakta. Ekmeğini kazanmaya çalışan köylü orakçı yılmış, güvensiz ve her türlü tehlikeye karşı karşıya. Yüzünde bezginlik, yorgunluk görülüyor; sanki bir süre sonra bütün gücünü yitip yere yığılacakmış gibi duruyor. Van Gogh bu tablosunun gücünü halkın bağrımdan almış. Van Gogh'a göre güzel günler asla gelmeyecek.

Ardından insanı asla ümitsiz günler göremeyecek çünkü her salgında, her doğal felakette, her fırtınada yapayalnızızdır.

AŞKLA VAROLAN HAYATLAR

Tam ayrıntılarıyla hatırlıyamiyorum ama lise fizik dersinde, evrendeki bütün cisimlerin, kütleleri oranında bir gücüne sahip veya tabii oldukları yönünde bir şeyler öğrenmiştik. Benim anladığım kadariyle, evrende var olduğu iddia edilen düzenin veya kimilerine göre kaos'un, uyum ve çatışmanın, kısacası her türlü hareketin kaynağını bu çekim gücü oluşturmaktadır. Ayrıca cisimlerin, uzayda kapladığı yer; hacim, hız, kütle, yoğunluk, ağırlık, vb. nicel ve nitel özellikleri arasındaki ilgileri ifade eden bir yığın denklem, formül, falan da öğrenmiştik. Ama bütün fiziki ve matematik açıklamalara rağmen, "çekim gücü" denen gizemli olaya benim aklım bir türlü ermemiştir.

Bu gücü mümkün kılan enerjinin kaynağı nedir; bizzat maddenin kendisi midir, yoksa madde ve enerji bir ve aynı şey midir, enerji niçin kendisini başka biçimlerin yanı sıra "çekim gücü" biçiminde de dışa vurur, bütün bunlara kim karar verir ve niçin? Bu ve benzeri sorulara bilim adamları, ilahiyatçılar, onlarca, hatta yüzlerce yıldır türlü çeşitli yanıtlar veriyorlar. Ancak, kimse noktayı koymıyor olsa gerek ki, bu sorular dönüp dolaşıp çeşitli çevrelerce yeniden ve yeniden soruluyor. Birbirini yadsıyan yeni cevaplar veriliyor. Boşlukta sürekli devinen; savrulan, belli bir yörlüğede dönüp duran, birbirine yaklaşan ve uzaklaşan, çarpışarak birleşen ve ayrılan, dağılan ve toparlanan irili ufaklı sonsuz cisim, çekim gücüne sahip ve tabii olmasalar, bütün bu hareketleri nasıl gerçekleştirebilirlerdi? Belki de öncelikli olan harekettri, hareketle çekim gücü arasında nasıl bir ilişki vardır? Bunu fizikçiler biliyorlar. Ama

nereye kadar? Onu da ben bilmiyorum.

Böylesi bir tablo içinde evrene kaos mu, yoksa düzen mi, yoksa kaos içinde düzen veya düzen içinde kaos mu egemenliği? Tartışılıyor ve sanırım hep tartışılacak.

Elbette bu ebedi sorulara benim kesin ve doyurucu yanıtlar vermem mümkün değil; ancak ben buradan bir tek şeyi net olarak anlayabiliyorum: "Çekim gücü" varlığın temel imkânlarından birisini, belki de en önceliklisini oluşturuyor. Evrendeki herhangi bir cismin, cisim haline gelebilmesi, bir kütle, bir ağırlık edinebilmesi, kısaca vücut bulabilmesi, bana kalırsa "çekim gücü" sayesinde mümkün olabilir. Tasarlanabilecek en küçük maddi varlıkların bir araya gelerek, bir takım cisimler oluşturmalarının, hatta olası bir anti-maddenin, maddeye geçişin bile "çekim gücü"yle ilgili olduğunu seziyorum. Evrenin bir parçası olarak üzerinde yaşadığımız bu gezegen de, kuşkusuz aynı çekim gücüne tabii. Dünyanın kendisinde ve dünya üzerinde sayısız örnek kapsamında "çekim gücü"ne tanık oluyor ve bu gücün etkisini bizat algılıyoruz.

İNSAN VE ÇEKİM GÜCÜ

Bizim insan olarak, evrene ve gezegenimize hâkim olan çekim gücünden yalıtılmış bir biçimde var olmamız elbette düşünülemez. Gezegenimizdeki tüm diğer varlıklar gibi, biz de tabiatın fizik yasalarına ve bu arada "çekim gücü"ne tabiiyiz. Bundan ötürü, uçurum kıyısında yuvarlanma tehlikesi geçiren bir dağ keçiysiyle, aynı uçurumun kıyısındaki bir insan arasında herhangi bir durum farkından söz edemeyiz. Sonuçta yerükünün "çekim gücü" hepimiz için geçerli.

Ancak kuşku yok ki, tabiattaki tüm canlı ve cansız varlıkların da kendilerine özgü bir "çekim gücü" var. Başını okşamaktan kendimizi alkoyamadığımız bir kedi, seyrine doyamadığımız İstanbul Boğazi, baktığımızda içimizi yücelik duygusuyla dolduran Pa-

landöken Dağları, kokusuyla adeta başımızı döndüren bir iğde, bir ıhlamar ağacı, bizi kendisine doğru çeken, yönlendiren, araya bir engel girmediğinde rahatsızlık duymamıza 'yol açan, nice canlı ve cansız varlık. İşte evren ve hayat bu noktada ifadesini buluyor: "Çekim gücü". Öte yandan benzer kutupların ve benzer niteliklerin birbirini itmesinden yola çıkarak, evrende "çekim gücü"ne karşılık, bir "itme gücü"nden de söz edilebilir. Fakat bana kalırsa evrende, tabiatla, insan ve toplumda "benzerlik" ilkinin, "benzemelik / farklılık" ise birincilidir. Bu anlamda, insanın ve evrenin zenginliği birbirini iten benzer kutuplardan değil, birbirini çeken benzemeliklerden, farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Tüm farklılıklarına, benzemeliklerine rağmen insanların tabiatla tek başlarına değil de, bir arada, toplum halinde yaşamalarının derin ve gizli anlamı işte burada yatıyor.

Elbette insan olarak bizi iten, aslında ittiğini varsaydığımız karşı güçlerden de sıkça söz ediyoruz. Ancak bize itici gelen şey, bize çekici gelen bir başka şey nedeniyle itici gelmektedir. Örneğin: Kötülüğün iticiliği, iyiliğin çekiciliği dolayısıyla ortaya çıkar; fakardir. Yoksa iyiliğin unutulduğu bir dünyada, kötülük asla itici değildir. Öyleyse esas olan "itici değil, çekici güç"tür. Dolayısıyla hayatın oluşumu, sürekliliği ve anlamı açısından "çekim gücü"nü esas almak gerekiyor.

Fiziki bir yasa olan "çekim gücü", insanla ilgili bağlamlarda, tinsel / manevi bir nitelik kazanır. Çünkü insan için evrenin maddi varlığı, sadece maddi varlık düzeyinde kalmıyor. Değer üreten ve o değerlere bağlı olarak çeşitli anlamlar tasarlayan insanlığa, tasarladığı anlamları, hemen her kültür ve her zaman diliminde, çevresindeki canlı ve cansız varlıklara atfedegelmiştir. Denizlerin *engin*, dağların *yüce*, aslanın *soyly*, baykuşun *bilge*, tilkinin *kurnaz* olduğuna karar veren, onlara bu anlamları yükleyen insanlığından başkası değildir. İşte "çekim gücü" de, yer, zaman ve duruma göre, insan tarafından böylece anlamlarla ilgi içerisinde algılanmış ve ide-

alize edilmiştir. Sıkça vurguladığım gibi: İnsan, idealize eden, anlamlar üreten, bu anlamları, başta kendisine, tabiata, maddenin hareketine yükleyen bir varlıktır ve kuşkusuz bu, insanı öteki canlılardan ayıran çok yüksek bir niteliktir.

“ÇEKİM GÜCÜ”NÜN İLAHİ ŞEKLİ AŞK

“Çekim gücü” gerek fiziki, gerekse fizikötesi şekliyle insanı her zaman düşündürmüş, şaşırtmış, ona karşı koyma isteğiyle birlikte merak ve heyecan uyandırmıştır. Yaygın bir tutku olarak uçuşa tasarımı, bu konuda herkesçe bilinen bir örnektir. Uçmak yerkürenin “çekim gücü”ne karşı koymanın, kendini ondan bağımsız kılmanın hazı dolayısıyla, çok “çekici” bir tasarımdır. “Çekim gücü”nün maddeden, antimaddeye; fiziki olandan, fizik ötesine geçişi mümkün kılma yetisine en güzel örnek budur: “çekim gücü”ne karşı koyabilmeyin “Çekiciliği”.

Dilimizde “mutluluktan uçmak” deyimi, insanın mutluluğunu adeta “uçmanın çekiciliğiyle” özdeşleştirmiştir. Yine aynı bağlamda, mistisizm açısın-

dan kurtulup, kendini “ilahi çekime” bırakma sürecidir. Olgunlaşan bir dervişin “kırklara” karşı çıkıp uçup gitmesi, hintli yogilerin uçuşması, manastıra kapanan Hristiyan keşişlerin yıllarca konuştuktan kendilerini “maddi çekim”e karşı olgunlaştırmaları, budist rahiplerin nefeslerini terbiye etme disiplinleri, vb. etkinlikler maddenin çekiminden kurtulup, madde ötesinin çekimine ulaşma çabasının başka bir şey değildir.

“Çekim gücü” açısından bakıldığında, aslında yeryüzünde birçok din olmasına rağmen, mistisizm taktır. (Konusuyla doğrudan ilgisi olamamakla birlikte, yerli gelmişken belirtmek gerekiyor: Günümüzde emperyal amaçlar doğrultusunda tek bir dünya dini oluşturulabileceğini tasarlayan ABD ideologları, “ilahi çekim” esas alındığında mistisizmin tek olmasından cesaret alıyorlar. Dolayısıyla Batılıların Mevlana, Yunus, Alevilik, Zen Budizm, vb. yönelik aşkın ilgerilerine, bir de buradan bakmak yarar var.)

İnsanoğlunun varlığa vücut veren “çekim gücü”ne ilahi bir anlam yüklemesi son derece doğal ve anlaşılabilir bir şeydir. İnanç açısından ise bu anlam, insandan bağımsız olarak zaten ve kendiliğinden mevcuttur. Ve yine din açısından elbetteki “çekim gücü”nün yani aşkın kaynağı, o dinin Tanrı’sıdır. Dolayısıyla farklı dinler açısından da “aşk” ilahidir. Böylece, farklı dinlerden kaynaklanan mistik anlayışların ilahi aşkı esas alması, sonuçta bir tek mistisizmin ortaya çıkmasına neden olur.

BİREYLERARASI ÇEKİM GÜCÜ / BİREYSEL AŞK

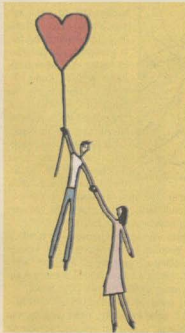
Bir insanın, bir başka insana kapılması, onun etrafında dönüp durmasını anlamak ve açıklamak binlerce yıllık bir meseledir. Şairler yazdı olmadı, filozoflar söyledi olmadı, bilim adamları araştırdı yine olmadı. Aşk, soyumuzu devam ettirmemiz amacıyla kurulmuş bir tuzak mıdır, bir yücelme imkanı mıdır, yoksa insan aşık olunca alçalır mı? Aşk, karşılıksız olunca mı aşk olur, yoksa karşılıklı ve huzurlu bir aşk var mıdır? Para mı, aşk mı..? Say sayabildiğin kadar.

Ancak başından beri, vurgulamaya çalıştığım gibi aşk “çekim gücü”yse, bunların hepsi mümkündür. Çünkü iki insan arasındaki aşk, gök cisimlerinin birbirine çekilmesiyle aynıdır. Her şeyin

ından farklı bir seyir izlemeyi. Birbirini çekim gücüyle karşılıklı olarak çarpışan ve birbirine kaynarak birleşen veya çarpışan ve her ikisi de dağılan cisimler bir örnektir. Birbirinin yönünde dönen, fakat hep aynı mesafeyi koruyan cisimler bir başka örnek oluştururlar. Güzel güzel kendi halinde ve birbirinin yörüngesinde dönen aniden bir başka cismin “çekim gücü”ne kapılarak savrulan cisimler olabilir. Tek tarafı olarak bir cismin “çekim gücü”ne kapılan ve ona çarparak kendisi dağılan veya çarptığı cismi dağıtan cisimler de olabilir.

Aslında tıpkı ölüm ve doğum gibi, aşkın da içinden çıkılmaz bir muammaya dönüşmesiyle, insanın tabiatın sıyrılıp çıkararak, kendisini tabiatın dışında bir varlık sanması arasında yakın bir ilgi seziyorum. İnsanın, kendisini tabiatın dışında bir varlık olarak algılaması, onda, tabii olandan bağımsız, kendi başına buyruk yaşadığı sanısının doğmasına yol açmıştır. Bu, bin yıllık bir hikâye olmakla birlikte, kapitalistleşme yüzyılları özellikle ibret vericidir. Ve aşk, insanın tabiat karşısındaki kibirliliği duruşuna verilmiş bir cezadır. Aşık olan insan, önemini kavrayabilirse aslında hanyayı konyayı anlamak için paha biçilmez bir fırsat yakalamıştır. Aşkın çoğunlukla toy zamanlarda, gençlik dönemlerinde sıkça görülen bir durum olması, yeni yetme insanın tabiat karşısındaki olası kibirini bir an önce gidermesi için erkeği bir uyardır. Ancak bu uyarı fazlaca dikkate alınmayarak aşk hakkındaki sevinç ve acılar, hayal ve tasarımlar tabii olanın dışında bir muamma olarak görüldüğünde, tam akıllanmaya veya hepten delirinceye kadar aşık olmak kaçınılmazdır. “Aşık’a Bağdat sorulmaz” deyisi, aşk ile delilik arasındaki bağın gücü güzel ifade etmiyor mu?

Ancak burada meselenin bir başka yönü göze çarpıyor. Kendini olumsuz bir deliliğe verecek kadar aşık olan insan, artık karşısındakinin “çekim gücü”nün farkında mıdır? Yoksa, çokca seydiği gibi başkasında sevdiğimiz, aslında kendimiz miyiz? Aşık Veysel’in ünlü deyişini anımsıyoruz: “Güzelliğin on para etmez, bende bu aşk olmasa.” Belki de insanın kendi “çekim gücü” kendi kendisini tuzaklamaktır. Bu memleket, yüzdünü bile görmediği, sesini bile duyduğuşu insanlara aşık olanların yurduydur zamanlar. Kaldı mı

dan maddenin; maddi dünyanın “çekim gücü”nden kurtulmak, manevi “çekim gücü”ne ulaşmanın, kendini ilahi aşkın cazibesine koyvermenin biricik imkânıdır. Mevlevi dervişlerin sema ayini, bir uçuş hareketidir. Çekim

MANASI ZAMANIN

Sehirde öfke vardı, şiddet vardı, korku vardı. Toplumsal bir paranoya kol geziyor, duygusaldünceler sığınacak beden oturuyor. Aşk yoktur, sevgi bencildi, saygı uzaklarda anılan (istenmeyen) bir akrabaydı. İyilik para etmiyor; ahlaki olmasa çok güzünesi bir meziyetti artık. Kötülük sınavlarına başvuru yapmış son birkaç saf insansa, merakla, vicdan muhasebesinden çıkacak sonucu bekliyordu. (Ezilmiş olmaktan bıkmışlardı!) Şehrin camlı tepelerinde kâğıt oyunları oynanıyor, bulunan her teknolojik zimbirtı insani bir ihtiyaç olarak reklam ediyor, on iki taksit halinde halka dağıtılıyor. Sanayi bölgelerinden yükselen kirlî, paslı çekik sesleri kente acı çığlıklar bırakıyor. Sıkışık caddelerin süs sürücüler, olduğu yerde yakıt tüketen otomobiller, çirkin sokak tabelaları sakilliğin, izbeliğin bir başka resmiydi. Hırsız, dolandırıcı, katil, namussuzu ve üzeri kirlenmesin diye özen gösteren bir başka teba (namuslusu) aynı cadde de yaşıyordu, polis herkesi görüyordu. Aslında herkes ikiye bölünmüş en âlâsındaydı.

Kenar mahallelerdeki sefillik, gelişmemiş ilkel bir toplumun, geri kalmış eski bir uygarlığın açık havadaki temsiliydi sanki. Buralarda ağlamaklı rüzgârlar esiyor, fakir duygular ise kentin içine varmaya çalışıp, daha temkinli dolanmayı seçse de şehirlerin aşâğılanmasına karşarak yeni bir yaşam biçimi oluşturuyordu.

Şehirde hastalık vardı.

Kışın son günleri yaşıyordu. Meteoroloji uzmanları yanılsız, kar bir türlü yağmamıştı. Şiddetli yağmurlarsa daha kendini sevdirememişti sokaklara. Şehir kırılydı, pisti; sokaklarda mikrop, havada isli, sisli dumanlar iş başındaydı. Nezle-grip soluyordu sokaklar, yanında tükürüklü kaldırımlar veriliyordu; her türlü hastalık açıkta satılmaktaydı. Şehir bir an önce dezenfekte edilmeliydi. Bir tek şehir mi? Ya insanlar!

Evet insanlar... O büyük kıyımın gerçekleştiği gün, adam da kendine söz verdi, artık kar yağına kadar evden çıkmayacaktı. Evden çıkmayacak olması esaretin başka adydı... Kızgındı, mutsuzdu günün kendisine sundukları karşısında. Binlerce yıllık bir gelenek tekrar edilmiş, milyonlarca hayvan katledilmişti. Her yerde kan, her yerde et parçaları; her yerde korku/donmuş hayvan bakışları vardı. Kıymalar üç-dört gün sürmüştü, bütün şehir kirlenmişti. Hastalık şehrin bütün sokaklarına, aralarına, çıkmazlarına sirayet etmişti. Şehirde dökülen kana, hayvanlardan akan kanlar da eklenmişti. Kan her yere akıyordu. Tanılar kurban istiyor yalanı tekrar ediliyordu. Adaklar sunulmuş, kurbanlar yenmişti. Mikroplar sığınacak beden arıyordu. Kesilen hayvanların kanları, sokaklardaki gündelik kiri pası yanına katarak caddeler, caddelerden apartman önlerine yetişmişti, cümle kapısından girmiş, yüksekler merdivenlerinde bir avuç abırmıştı. Kırk katlı odalarına kadar ulaşmıştı.

Herkes hastaydı. Bir adam yastaydı. Adamın tutulduğu yas gündelik yaşamın karmaşasından uzaktı ama bu başka hastalıktan sıızınmasına engel değildi; Aşk! acısı!

Yatırdı büyük bir odanın sıradanlığını bozmadan. Kocaman bir yalnızlıkla baş başa kalmıştı işte ve sürekli o tatlı kadını düşünüyordu sokakları unutup. Araya başka düşünceler katmadan kadından kalan boşluğu ilkeline kadar duyumsuyor, tavandaki işlemelerin labirentinde geziniyordu. Kin, nefret, öfke gibi sözcükleri hayatından uzaklaştırmıştı ve durmadan kendisini terk eden kadını düşünüyordu, yüceltiyordu ki bu da daha fazla hatırlamasını sağlıyordu. Değil unutmak; her ana, her eşyaya her anlama kadının varlığını yakıştıyordu. Adam durmadan tasarlamış, kadın gitmiş çok yüksek tavanlı salonda daha çok hissedilir olmuştuk. Ansızın hayalden gerçeğe bir oyun oynandı ve salonun ortasında bir kadın belirdi. Önce perdenin nakışlarından içeriye sıızan ışık alameti sandı olan biteni. Çünkü bir süredir duvarlardaki ışık kırılmalarında bile kadını rahatlıkla seçebiliyordu. Evdeki her eşya kadının bir başka halı olabiliyordu isteyince.

Bu hayal değildi, sanrı olamazdı. Düşlerde değildi artık; işte karşısındaydı kurgunun gerçeğe hediye ettiği kadın. Gülümsemesi içini okşamış, bakışları tahrik etmiş, dokunuşları şaşırtmıştı bu heyecanlı adamı... Ardından kadını öylesine düşünmüş, geçmişin sarmallarında o kadar çok dolanmıştı ki, sonunda düşlerden başka bir kadın yaratmıştı. Kurgulanan sevgili galip gelmişti gerçeğin yokluğuna, unutturmuştu tüm hatıraları da... Artık gelecek için besleyeceği bir hatırası kalmamıştı adamın, geçmişin tozlarından da yeni aşk sunulmuştu ona... Daha ilk öpüşmelerinde bu farkı görüyordu, şu yanındaki kadın düş olamayacak kadar gerçikti, bunu biliyordu. Peki geçmişi ne olacaktı? Hatırlanmaya değmez bir dostu muydu? Ne olmuştuk da bu kadar rahat davranıyordu, karşısında beliren aşka hayır mı demeliydi? Birden durdurdu kafasından akan

tüm görüntüleri; silkinmek istiyordu düşünceler silsilesinin bağından. Biraz önce kendi üçüncüdayken şimdiki bir ilahinin kollarında gülümsüyordu hayata. Aslan buydu!

Zaman durmuş, bir akşam üstü epeydir pencereye dayanmıştı. Sokakların gürültüsü kesilmiş, bulutlar havada asılı kalmıştı. Hayat en kısa zaman diliminde çekilmiş bir fotoğrafı artı. Gün sıkışık kalmıştı minik bir an'la... Aydınlanmış insanların yegâne amacı, an da yaşamının sırrına erişmek değil miydi?

O da bu anı yakalamış şanslı insanlardan biri olmuştu işte. Gözbebekleri kıldasa, anlar geçecekti, nefes alsa, zaman işlevini sürdürecekti, düşünse, yaşam var olacaktı, soluklansa odanın ısısı değişecekti. Tüm bunlar olamayacak kadar geçti vakit, çoktan soğumaya başlamıştı bile adamın katı bedeni.

Az önce aldığı madde vücudun olağan kimyasını bozmuş, kanındaki değerleri tahrip etmişti. Kana karışmış zehir damarlardaki turunu bitirdiğinde, adamın da dingin bedeni koca salonda eşyalar arasındaki yerini almıştı.

Adamın kasesi vardı artık ve yalnızlığını intiharla süslemişti.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranterey.org>

Durak

"Ben bir yalancıyım" dedi kadın.

Otobüs durağında oturuyorlardı. Adam kadını tanıyamıyordu, sakallıydı. Kadın da adamı tanıyamıyordu, bluzundan göğüs uçları belli oluyordu, sarınsındı. Birkaç gün sonra regl olup vücudundaki kirli kanı dışarı atacaktı.

Adam kirliydi, elleri küçüktü, üşüyordu. Hava soğuk değildi oysa. Adamın aklı büyüktü, sakallarının altında sakladığı bir yüzü vardı ve yüzü kalbinin diğer yanıydı. Kalbi de büyüktü.

"Ben bir yalancıyım" dedi kadın yine. Giderek sarınsılaşıyor ve göğüs uçları büyüyordu. Ay yoktu, bir hafta hiç çıkmayacaktı. Üstelik gece de değildi. Sabahı belki... Belki de değil. Zaman kadının kanındaydı, kirliydi ve akacaktı hepsi bu.

Adam kadına bakmıyordu. Kadın da adama. Otobüs durağına sığmıyordu ikisinin bakışları. Adamın umutları yoktu, hepsini verip bir otobüs bileti almıştı. Belki de bir parkta oturup kuşları yemlemişti onlarla.

Adamın yüreği büyüyordu. Dünya büyüyordu sanki onunla. O nefes alıp verdiğçe gök de genişleyip daralıyordu. Kadın içindeki eski bir deftere bir şeyler karalıyordu. Kanı akmıyordu. Otobüs durağı yorulmuştu. Yol hüzünlüydü. Bir kuş geçiyordu otobüs durağının üstünden, yukarılardan, çok yukarılardan. Başka bir kuş, kanatları kırılmış yere düşüyordu. Tam yere çarpacakken adamın gözleri oluyordu.

Olmuyor, diye düşündü kadının iç organlarından biri. (Beyni belki.) Ölümü düşünüyordu.

Omuzları çok sakindi kadının, kendine güveniyordu. Elleri kararsızdı ama omuzları onu destekliyordu. Elleri de birazdan kendine güvenecekti.

"Ben bir yalancıyım" dedi kadın yine. Üç olmuştu. Adam farkına vardı birden. Heyecanlandı. Elleri pantolonunda bir cep aradı, hiç cep yoktu. Vücudunun en gizli yeri bacaklarının arasındaydı. O da bunu düşünüp ellerini bacaklarının arasına aldı. Hazırlanıyordu.

Adam ona şöyle söyledi gözlerini yoldan ayırmadan. —Eğer sen bir yalancıysan ve bu söylediğin doğruysa o zaman sen bir yalancı olamazsın, çünkü doğru söylüyorsun ama bu kez yalancı olmadığın halde yalancı olduğunu söyleyip yalancı söylüyorsun ki bu da seni bir yalancı yapıyor. Kadın bu sözleri duyunca...

yalancıysan ve bu söylediğin yalansa sen yine bir yalancı değilsin ama bu durumda yine yalancı söyleyip yalancı durumuna düşüyorsun. Bence sen bir yalancısın, dedi.

Kadın adamla yatmayı düşünüyordu. Adam konuşurken gözlerini onun dudaklarından hiç ayırmadı. O gece sabaha kadar sevişip birbirlerine doycaklardı. Sabah adam gidecekti. Kadının kaldığı evin pis kapısını kapatırken, "Sen bir yalancısın" diyecekti ona.

Kadın regl olacak ve zaman kadının içinden akıp gidecekti.

Harfler

- A, aramızdan ayrıldı
- B, bitti. Bitmesini istemedik.
- C, cezasını çekiyor. Pişman değil
- D, dilsizleşti. Dinsizleşti. Dilini kestiler D'nin, derisini yüzdüler.
- E, eskidi.
- F, farksızlaştı.
- G, gitti. Çok oldu gideli. G geri gelmeyecek.
- İ, ızdırıp çekiyor. Her gece daha çok.
- İ, imkânsızı denedi. Başaramadı.
- J, joker hakkını deniyor hayatın.
- K, kararsız. Kendini küçümsüyor.
- L, Laf ebesi.
- M, macera arayışında. Mantıksız davranıyor.
- N, Neden, neden, neden, diye soruyor kendine.
- O, "O olabilir mi," diye düşünüyor. O olamaz ol
- Ö, öldü. Ölmeden önce ölümsüz olduğunu iddia etti.
- P, pazarlık yapıyor hayatla. P şunu bilmiyor.
- Hayat teoridir, ölümse pratik.
- R, rol yapıyor hep rol yapıyor hep rol.
- S, suratsızın tekidir.
- T, tükendi kendi peşinde koşmaktan
- U, umutsuzdu hep. Hep umutsuz olacak
- Ü, ürkek davranıyor. Üstüne gelmesini istiyor hayat.
- V, vazgeçti bu anlamsız oyundan
- Y, yalnızlığı seçti. Y, yanıldı.
- Z, zehirli bir yılan gibi tedirgindi hep, zerafeti zehrini gizliyordu
- W, turist olarak geldiği bu ülkede kalan bir yabancındır.

X'se picin teki.

Uzun Bir Bittiği Yer" Hüsni Arkan'ın üçüncü romanı.

İlk romanı *Ölü Kelebeklerin Dansı*'nda (1998) fantastik bir hikâye anlatıyordu Hüsni Arkan. Bir cinayete kurban gittiğini bilmesine rağmen, katilini hatırlayamamaktan dolayı sıkıntılar çeken genç bir adamın, ölümler ve canılar dünyası arasındaki yaştığını; duyguların, düşüncelerin, zamanın ve mekânın önemsiz olduğu, insan yaşamının carlığına da ölü oluşunun bir düşe, her şeyin bir yanılsamaya dönüştüğü bir metinde işlemişti. Dar anlamda bir polisiye kurgu, romanın meraka ilişkin gereksinimlerini karşılıyor, ama, aslolan ölümün, gerçeğin, zamanın sorgulanışı oluyordu. Yine "Gerçeğin ne, düşün ne olduğu" sorularına yer verdiği *Menekşeler Atlar Oburlar* yakın tarihin yaşamın siyasi olaylarına yapılan göndermelerle, mekân kullanımıyla ve polisiye yanıyla daha çekiciydi.

Menekşeler Atlar Oburlar (2000) üzerine bir eleştiri yazısı kaleme alırken, bölüm başlıklarından ilkinde "Sahip olunamayan bir hayat" ismini vermişim. Bu başlığı *Uzun Bir Yolculuğun Bittiği Yeri* için de kullanıyorum. Çünkü bu hikâyede de hayat bir sabun köpüğü gibi kayıp gidiyor roman kahramanlarının elinden. I. Dünya Savaşı yıllarında tarihin karşı konulmaz akışına kapılan ve İstanbul'a, ailesine, evine bir daha dönemeyen Abdülhalim kadar torununun oğlu gazeteci Enver Rıza da -12 Eylül darbesine adım adım yaklaşan günlerde- bireysel kaderine yön vermekte zorlanmaktadır.

Hüsni Arkan, tarih ile insan arasındaki ilişkiler diyalektikliği, yani tarihin canlı akışı ile kahramanların kaderleri arasındaki canlı bağlantıyı çizebilmek ve Anadolu'nun yüzyıllık kanlı tarihini sergileyebilmek için paralel bir kurgu kullanmış. Büyükbaba, hatıralarıyla çocukluğundan onu Ekim devrimi Rusya'sına savuran olaylara bağlarken, Enver Rıza ile ülkeyi 12 Eylül'e sürükleyen siyasi ve toplumsal koşulları yaşıyoruz. Ama her ikisi de bu özel tarihileri bireysel olarak göğüsliyorlar; aşkılar, umut ve umutsuzlukları, acıları ve yitirdikleriyle... Birbirini hiç tanımayan bu iki insan, büyükbabanın en sonunda fırsat bulup ailesini bulma isteği sonucunda karşılaşıyorlar. Ancak zaman hızla akmaktadır...

Güçlü Bir Anlatım

Hüsni Arkan, önceki romanlarında da seçtiği anlatım yöntemiyle zaman akışını doğrusal bir biçimde sürdürmemiş. Başlangıç ve sonun yine aynı zaman diliminde yaşandığı romanda, anımsamalar yoluyla sık sık geriye dönüyor ve roman kahramanlarının hayatları hakkında bilgi sahibi oluyoruz. Abdülhalim ve Enver Rıza dışındaki roman kişileri çok fazla öne çıkmamakla birlikte, ortaya çıktıklarında hikâyeye olumlu katkıları var.

Sarıkamış gazisi dede ve 12 Eylül'ün şiddetine maruz kalması muhtemel torun ilişkisiyle kuşaklararası ilişkileri ortaya koyarken bir yandan da iki çöküş dönemi üzerinden Türk aydınının yüz yıllık misyonunu hatırlatıyor. Hikâyedeki şizofren kız Kırılmaç'ın şizofrenisi ise milliyetçiliğin düşünsel yapısının simgesi olmuş.

Hikâyesi ve kurgusu kadar kullandığı dileyle de etkileyici bir roman *Uzun Bir Yolculuğun Bittiği Yer*. Savaşın ve şiddet-

tin yarattığı felaketleri çok iyi canlandırmış yazar. Örneklemek için tek cümlelik uzun bir bölümü alıntılacağım:

"Kazakların boşlukta sallanan kılıçları, ağaçların arkasında parıldayan namurlar, karanlığa suya atılmış bir taş gibi düşen ve halka halka aydınlık saçan fişekler, tenvir toprakları, patlayan lağım, siperlerin üstünden kuş sürüleri gibi geçen, sonra kalarla sessizce gömülen, kurşunlar, bir kurşunun kalbini delip geçeceğini düşünen, bin yıldır sakladığı bu korkusunu birdenbire açığa vuran, yirmi kiloluk ağırlığını karlara atıp ay ışığında büyülenmiş gibi yavaşça siperden çıkan gölgeler, gölgeleri görmek istemeyen, kaputunun içine çekilen başka gölgeler, kütüklüklerden telaşla çıkardıkları mermileri buz tutan yuvalara sakamayınca her şeyi fırlatıp çılgın gibi koşmaya başlayanlar, toprağa basıp donmamak için ağaçlara tırmanan, dallarda uyuyakalan etten meyveler, karınları kurtlar tarafından boşaltılmış, gözlerini kargaların oyduğu, bir zamanlar soluk alıp veren kaskatı heykeller, düşman pususunda dağılıveren, sonra beyaz kayalar arkasında yaralıların başında ağlaşan ve ağlarken gözyaşı dökmeyen yığınlar, taştan sert buzun üstünde kaymadan, düşmeden, kazma kürekle yol açmaya çalışan hayatletler; burunları artık koku almayanlar, elleri artık çarıklerini çıkaramayanlar, çıkarmaktan korkanlar, komutanları emrettiğinde cıldırış gibi ziplayanlar, ölen katırların karnını yarıp içine girenler, yaralıların kaputlarını, gömleklerini alıp çırpı çırpı bırakarak, ölümlerin sırt çantalarına, battaniyelerine dokunamayanlar, tükenip yol kıyasına yığılanlar, onları görmemek için başlarını eğip geçenler, fırsat bulduklarında birbirlerini ayırtıp yamaçlara vuranlar, köylerine dönenler ve köylerinden geriye hiçbir şey kalmadığını görüp yeniden birliklerine dönenler; bir zamanların yağız oğlanları, bir zamanların sevgilileri, bir zamanların umutları, beklentileri, çocukları; köylerin, şehirlerin sakinleri, çobanlar, kunduracı yamakları, barış halinin sessiz onaylayıcıları, kademiler, acemiler, tüyü bitmemişler, yorgunlar; bir çağın yaralarını sarsın diye kollarını, bacaklarını sessizce sıhhiyecilere uzatanlar."

Enver Paşanın Kurbanları

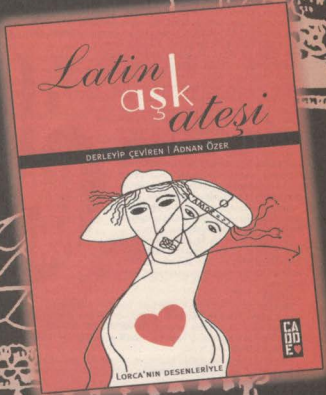
Osmanlı'nın son yüzyılı sürekli bozgunlara ve daralan sınırlara sahne olmuştu. Ancak bunlar Cumhuriyet müfredatına, tarih kitaplarına silik harflerle yansımıştır. Çünkü Cumhuriyet'in ilk yıllarında Bir Türk dünyaya bedeldir" şiarını harekete geçirmek ve ulus devletin bu oluşturuç ideolojisini işlemek için yenilgilerle dolu yakın dönem tarihi hiç de uygun değildi. Çanakkale Savaşı'nı kurucu bir mit olarak anarken Balkan bozgunlarından, Allahuekber dağlarında kırılan yüz binlerden söz edilmemesi işte bu nedenledir. Balkan Savaşı, Sarıkamış, bu ülkede yaşayan insanların başlarına gelen şeyler olmaktan ziyade, batan bir imparatorluğun serüven tutkusuyula, beceriksizce yapmış olduğu şeyler gibi görülür. Bütün başarısızlıklar, ölümler, tarihe ya da ortak bir bilinçe mal olmak yerine, tarihin büyük anlatısı tarafından dışlanan, edebiyata da tam olarak geçirilemeyen, giderek silinen sözlerde tutunmaya çalışan şeyler olmuştur... Çevremiz, yaşı tutulmamış yenilgilerle, onların yerine ikame edilen boş kahramanlık anlatılarıyla dolu. Yakın zamanda hatırlanmaya ve anılmaya başlandı Enver Paşa'nın Doğu "macerası". Ne var ki bir hiç uğruna yitirilen gencecik insanların akan kanlarının, feda edilen canlarının garip bir şehvetle dillendirildiği, kahramanlık pelerinine bürünmüş bayağılığa övgüler düzüldeği hamasi anlatılar, savaş karşı bir tarih bilinci yaratmaktan çok uzak. Şimdiye dek yazılanlar arasında edebiyata yakışan belki de yegane anlatı Yaşar Kemal'in kaleminden çıkmıştır: "Bir Ada Hikayesi"...

İlgincir, toplumsal bellekteki bu kıpırdanış romanlara yansımaya başladı. 2005 yılında Hüsnü Arkan'ın *Uzun Bir Yolculuğun Bittiği Yer'i* dışında üç roman daha yazıldı. I. Dünya savaşının en hüzünlü coğrafyası hakkında: Hakan Gezik'in *Buz Yarası*, İsmail Bilgin'in *Sarıkamış Beyaz Hüzün*, ve Şeref Tipli'nin *Pırsıbb 1860-1926* romanlarında düşmana bir kurşun bile sıkamadan kara ve soğuga teslim olan Osmanlı ordusunun bozgun sahnelerinden sahneler izledik. 2006'da ise bu cephenin trajedisine -şimdilik- Şevki İbilen'in *Hz. Davud'un Yıldızı* ve Atilla İlhan'ın *Gazi Paşa, Ankara'dan Uçan Kuşlar* romanlarında değinildi.

Pek çok kez vurguladım; edebiyat açısından savaş atmosferi tarihsel süreçlerin insan kaderlerine yaptığı etkileri göstermesi açısından önemlidir. Bireysel ve toplumsal kaderler kendilerinin dışında gelişen ve asla önünde durma imkânı olmayan bu büyük kıyamet anında yeniden şekillenecektir. İyi bir yazar için bu; görev, sorumluluk, kin, nefret, korku, ihanet, kaçış, günah, vicdan azabı gibi insani duyguların en çiplak gözleendiği anları ve bireyin çığlıklarla yatıştırılabilecek acılarını dile getirmek iyi bir imkândır. *Uzun Bir Yolculuğun Bittiği Yer'de* Hüsnü Arkan da söz konusu imkânı sonuna kadar kullanmış; insanın dünya ve toplum içindeki konumunu, insanın yaşam, toplum ve öbür insanlarla olan ilişkilerini I. Dünya savaşından 12 Eylül'e kadar uzanan bir tarihsel zaman içerisinde sorgulamış. Ancak bu sorguda eksik kalan yerler olduğunu, Abdülhalim'in İstanbul'dan Kafkasya'ya bütün bir Anadolu'yu kat edip uzanan serüveninde nasıl olup da Ermeni meselesini hatırlatan herhangi bir vakayla karşılaşmadığını anlamak mümkün değil. Bir sakınma diyelim, ama hatırlamayla ilgili bir roman için sakıncalar yaratan bir eksiklik.

Sevgililer gününe özel...

İspanyolca'dan
klasik ve çağdaş
aşk şiirleri seçkisi

40 Haramiler Masumdur

Ali baba iki yüzülü bir sahtekârdır.
Hırsızdır.

Kansı bu hırsızlığın, hırslı ortağıdır.

Ali Baba'nın kardeşi Kasım, Ali Baba'dan da beterdir. Hırsızlığını aç gözlülüğü ile taçlandırmıştır. Kasım'ın kansı hırsızlığa hem teşvik eder hem ortaklar. Ali Baba'nın evinde çalışan hizmetçi kız hırsız değildir ama katildir. Toplu katliam yaparken sadıste bir zevk alır öldürmekten. Kızın yağ döküp insanları haşlar, masalın sonunda biraz da bu sayede mutluluğu yakalayacak kadar pervasızdır, vicdansızdır, bencilidir.

Bu hali ile Ali Baba ve ailesi bir hırsızlık ve cinayet çetesidir. Bir organize suç örgütüdür. Cinayet şebekesidir. Toplu cinayet sanıktır.

Ali Baba ve 40 Haramiler masalının tek masumları bu tablo içinde 40 haramilerdir.

Unutanlar için masalı hatırlatalım.
Ali Baba, ormanda şans eseri 40 Haraminin servetini gizlediği mağaraya rastlar. 'Açıl susam açıl' şifresini öğrenir. Öğrenmekle kalmaz, mağaraya girip üç çuval altın çalar. Kansı ile altını bahçeye gömerler. Ali Baba'nın kardeşi Kasım, durumu öğrenir. Kansı'nın teşviği ile o da mağaraya, bu seferdevelerle hırsızlığa gider. Mağaraya girer çıkamaz. Haramiler Kasım'ı bulur, öldürür. Ali Baba sonrasından mağaraya gider, cesedi eve getirir. Bunu anlayan Haramiler Ali Baba'nın peşine düşer. Saklandıkları küklerin içindeyken Ali Baba'nın hizmetçisi tarafından üzerine kızgın yağ dökülerek öldürülür. Ali Baba'nın oğlu bu hizmetçi kızı evlenir ve sonuza dek, çaldıkları altınlarla yaşarlar.

Masal güya işte bu 'mutlu son'la biter...
40 Haramilerin masalda işledikleri tek suç, Kasım adlı bir aç, gözlüyü öldürerek, ölçüsüzce cezalandırmalarıdır. Sonrasında ise başkalarını çaldıkları ve kendilerinin çalınan altının peşine düşmeleri...

Oysa karşılığında orta sınıf hırsızları kuşanmış Ali Baba ve ailesinin oluşturduğu organize hırs ve cinayet şebekesi vardır.

40 Haramiler nasıl haramiyeye dönüşmüştür, kimi öldürüp bütün o serveti o mağaraya nasıl doldurmuştu ya da sese duyurlı senşörlü o yüz-yıldız açılan bir mağara kapısını nasıl icat etmiş, bilinmez.

40 kişi...

Nereden geldikleri, nereye gidecekleri, hedefleri bilinmeyen 40 tek adam. Atlan ve kılıçları ve başlarında adı bile anılmayan bir Başharami ile masalda yalnızca tek bir cinayet yüzünden -ki Kasım'ı kendi mağaralarını soyarken içerde bulmuşlardır- "kötü" ilan edilmişlerdir.

Haramiler belki bu masal öncesi ve sonrasında suçludurlar. Ama masalın en masum kahramanları onlardır. Yine de hedef tahtasında onlar gösterilir.

Ali Baba kurnaz köylülerin, ahlaklı gözüken ahlaksızdır.

Haramileri soyacak kadar gözü dönmüştür.

Masum olmanın kıyısından köşesinden geçmeye de masalı Nasrettin Hoca figürüdür.

Ali Baba ve ahlaksızlailesini sizlere daha fazla teşhirmek niyetinde değildir.

Benim derdim 40 Haramilerle.

Çünkü masalın değişik versiyonlarını okuduğunuzda karşınıza artık şehride yaşamayan, insanların arasına karışmaktan çekinen, hayli zengin olmalarına rağmen -ki bir mağara dolusu altın zümrüt servetleri tescididir- çalmaktan vazgeçmeyen, bir garip topluluk var.

"Neden?" diye sormak gerekiyor.

40 Haramiyler bütün bu masal versiyonlarında suçluları olmasına rağmen neden haklıydılar? Eğer haramiler haklıydılar, ilüli beklemiyorlarsa belli ki o mağara dolusu serveti kendi ç-

karları için kullanmayacaklardır. Acaba bir davanın peşinde mi sürüklenmekte idiler?

Ali Baba'nın peşine düşmeleri meselesi ise daha esrarengizdir. Dağın başında bir mağarayı 'açıl susam açıl' ile açmayı başaramışken Ali Baba şifreyi biliyor diye öldürmek, evini basmayı planlamışlardır. Bedelini hayatları ile ödeyecekleri risk almışlardır.

Bunun da nedeni, masalda karanlık bırakılmıştır.

Oysa şifreyi değiştirmeyi, altınları başka bir yere taşımayı düşünmemişlerdir hiç...

Demek ki mesele altın meselesi değil. 40 Haramiler bilinmekten de rahatsızlar. Ya da bu sahtekâr masalda bile anlatılmayacak kadar intikamcılar(!)

Haramilerin başı, zeki bir adam oysa. Haramilerin çalışması, Ali Baba'yı tespit edip evini işaretlemeleri bir çeten çok bir istihbarat teşkilatının işi kadar profesyonelce. 40 Haramiler'in hesaba katamadıkları Ali Baba ve ailesinin kriminal kimlikleri. Karşılığında bir suç örgütü olduğunun farkında olmadan bir köylünün evini basmaya gittimeler.

8 harami, zeytinyağ, küperinde şeflerinden gelecek haberi beklerken şefleri de Ali Baba'nın evinde, sıradan bir köylünün evinde oturur gibi oturmaktadırlar. Doğal olarak

evin hizmetçisinin, adamlarının başından aşağı kızgın yağ dökceğini tahmin edemez.

Kim edebilir ki?

Ey sahibi hırsız. Hizmetçi katil. Kardeşi, kansı daha da beter...

Ne aile ama ?

40 Haramiler'in nasıl harami oldukları, neden daha çıktıkları, soygun yaptıkları ise kasten anlatılmıyken ayrı bir masalın konusudur... İstihbarat dilinde buna dezenformasyon denir.

Haramilerin geçmişleri, hedefleri, kimlikleri hatta isimleri ve gelecekleri kasten karanlık bırakılmıştır. Haramiler topluca nesneleştirilmiş ve resmi masal tarihinde bir isim bile verilmiş çok görülmüştür.

Olaylar Nasrettin Hoca gözünden anlatılmış ve daha ortada bir suç yokken sadece isimleri vesilesi ile haramilerin üzerine suç yüklenmiştir.

Asıl ürkütücü olansa çocuklara anlatılan bir masalda orta sınıf hırsızların yüceltilmesi, mutlu sonla aklanması ve bir organize suç örgütünün meşru gösterilmesi. Ali Baba ve ailesinin tek masum ferdi masalın sonunda ortaya çıkıp katil hizmetçi ile evlendiği söylenen Ali Baba'nın oğludur.

Tabi her masalın bir anlatıcısı var. Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki, asıl suçlu Ali Baba ve organize suç örgütü ailesi de değildir.

Suçlu, bu masalı böyle anlatanlardır. Masalı çarpıtan, yönlendiren, hedef sapıranlardır. Üstelik bunu yaparken büyükleri değil, çocukları hedef seçenlerdir.

Kuvvetle muhtemel ki bu masalı böyle anlatanlar ile 40 haramilerin hikâyesi arasında bir paralellik, bir alıp veremezlik, bir çekememezlik vardır.

Hem durun bir dakika! Hırsızları, katilleri bilizlere iyi insanlar olarak sunmak sabakalı bu masal anlatıcısına ne kadar güvenilmez? Sadece o dedi diye Haramiler'i "Harami" ilan etmek ne kadar doğru olabilir? Ortada altının terkilerinde altınlarla dönen 40 adam var.

O kadar...

Kanıtlanmamış suç, suç değildir.

Bunca soru işaretinden sonra şimdi, bir kez daha gönül rahatlığı ile 40 Haramiler'e geç de olsa itibarlarını iade etmeliyiz. Hepimizin bu isimsiz 40 adama çocukluk günlerimizden, hayallerimizden, masal masal unutulması kalmayıp bir özür borcumuz var. 40 Haramiler'in masalın dışında ...masum onlar.

MAVİ SAATLER

Mavi bir yalnızlık şimdi; sen gittikten sonra evin içinde kalan. Tüm duvarlara sinmiş olan, pencereden dışarı bakişa, çay bardağında, masa örtüsünün kıvrımında, tüm eşyalara sinmiş mavi bir yalnızlık...

Gece karanlığında, benden biraz uzak, biraz ötemde uyuyor, soluk alışını verişini duyuyorum, yorganın hişirtisi, bedeninin dönüşü, sessizliğin sesinde uyur gibi gecemde kulaklarımın içinde, kalbimde.

Tarifsiz bir hüznün gerçekten de, dokunabilecek kadar yakın olup da dokunamamak, arzıyla yandığın bedene!

Sonra gece gelen ses, şarkı söylüyor, başka âlemlere uçuyor, ne ben zihnindeyim ne bir başkası ne de dünya... Başka denizler, başka aylar, başka mevsimler ama hepsi mavi, mavi çünkü gözlerini kapattıktan sonra belli. Şarkıyı içine çekiyor, bedeni şarkının sözleriyle bütünleşmiş...

Bu kadar mı hüznülenir insan sensizliğe, ama bu güzelyanı da olan hüznü! Hani gecedin güne uzanan saçların hep gamzelerini örtüyordu ya...

Bulutların üstünde belli, parmakları ele veriyor mutluluğunu, mutluluk da az ya neyse, öyle diyelim. Yüzündeki gülümseme, oyuncağına kavuşmuş bir çocuk hınzırığı hafiften. Yüreğinin atışını dinliyorum, gözlerini yummuş, karşımda; gerçekten tarif-siz hüznüleniyorum.

Bu kadar yakın dudaklarına bu kadar uzak olmak, hemen yanında orkide gamzeler, hayat işte.

Bir geçmiş sorgulaması mı? Sevilmeyen bir soru, biliyorum ama, yine de sen benim için nesin, ben senin için ne?

Birden kendi başına tutuşmuş bir aşk mı? Ümitsizce yanan yalınlar mı? Gerçekten gözlerimden kalan gemi, hiç dönmeyecek mi?

Zamana mı bırakmalım, "belki bir gün" deyim bilge yanımla övünmeli miyim? Yoksa kalbimi, senle atan kalbimi dinleyip, umutsuz bir yolcu gibi, o geminin ardından yüzmeli miyim? Sular soğuk ve mavi...

Etikilenmemek elde mi, elleri ve sesi iç içe bir şarkının büyülenmiş atmosferi, bir resim karşımda, bellegimden hiç çıkmayacak olan!

Nasıl da geçti bunca zaman, henüz dündü, gencecik bir çocuk, henüz yirmisinde bile değil, tek başına, hep tek başına aslında o çocuk; yaz gecelerinin yalnızlığında, hani şiirler okur da, aşk, ayrılık ve yalnızlık şiirleri tabii ki, aya bakar, tek başına yalnız bahçelerde utangaç ve kederli rakısını yudumlayarak.

Ne garip, o yüreğindeki atan hiç dinmemiş, şimdi ellisini biraz öteden...

uzun zaman önce bıraktığı sevinç patlaması. Aşk bunun adı, ama, yine yalnız.

Yıllar önce annem demişti, "sen mutlu olamazsın" diye. Sezgisıyla bilmişti geleceğimi, annem hep haklı çıktı. Mutlu olmadım hiç, olsam da kısa sürdü, sonra bitti.

Ben de mutluluk ile mutsuzluğu defterimden sil-dim, yani demem o demek ki bunu yaşamsal bir sorun yapmadım ama yüreğim, seni gördüğünde hep çarpıyor, yalnızlığım yine var. Yıllar çabuk geçer, yine de hep mutlu olmak ister insan, mavi denizlere açılmak ister, ister ki biri saçlarını karıştırın kucığına yattığında; elinden tutulmak ister, on dokuzunda da ellisinde de. Dudaklarında bir öpüş ister, "yaşam ne güzelmış" dedirticek! Tutkuyla erimek ister tek bedende...

Gidişin maviydi, gelişin mavi, kalışın mavi, sen mavisin, zaten söylemiştin mavi olduğunu, o giden gemi de mavi-like gidiyor hâlâ...

Şimdi yağmurun sesi kederli, hüznü; olsun bu da yaşamın içinde, bir kuş, serçe olmalı, Eylül ağacının yaprakları dökülmüş dallarında islanıyor. Islanıyor ama bir türlü uçamıyor, uçmuyor, ağacı bırakıp gitmek istemiyor belli ki. Boğaz gri bir mavi-like, yağmur üstünde, ikisini izliyorum: Eylül ağacı ile serçeyi.

Sonunda serçe uçtu, ağır ağır bir yük gemisi geçiyor, ellisini henüz geçmiş bir adam, pencerede, gemiyi izliyor, biraz önce o da Boğaz gibi serçe ile Eylül ağacını izliyordu, gemi çekip gidiyor, Boğaz yine gri mavi, sensiz bir ev, hiç konuşmayan, biraz ağla-maklı eşyalar.

Çünkü yüreğimde mavi bir sızı, belki artık belleğime işlediğim anlarla yetinmiydim!

Önce hayranlık sonra aşk, belki çok çabuk ama keder, karışıklısız, "ben çok zor aşık olurum" diyor; yine de söylemeliyim, artık zamanı geldi, öyle hissediyorum: "seni seviyorum"...

Genç bir kadın bir başka dünyada, ki yalnızca mavi bulutlar var orda, şarkı söylüyor. Gözleri kapalı, yüzünde saf bir gülümseme, yok olup gidiyor, sonra alkışlarla geri geliyor.

Aramızda artık, bizim dünyada, hem çok yakın bir dokunuş kadar, bir öpüş kadar hem de çok uzak, kalbini kapamış; asla merhamet istemiyorum!

Biraz ötemde, soluk alışını verişini duyuyorum, yorganın hişirtisi, bedeninin dönüşü...

Bir ayak sesi, hafif, ürkek, odama geliyor, gece karanlık; çıplak ayaklarla yanıma yatıyor, yorganın altında iki beden sarılıyor, ince bedeni, yıllar önce yitirdiğim mutluluk, ensesini öpüyorum, hayat veren duru bir su, ben öptükçe o uyuyor...

Düşüncesindeki gözleri hep kapalı bir düşkız bize bakıyor, bu kez gözlerini açmış gülüyor. İlk kez gözlerini açmış, meğersem maviymiş gözleri, bize gülümsüyor, yağmurun sesi gecedin güne uzanıyor...

Nevzat Çelik

14 Şubat

Hasan, iki haftadır, Gülçin'in hayalini karşısına alıp konuşuyor, sorular soruyor, istediği yanıtları bir türlü alamıyor, alamayınca da çılgına dönüyordu. Ettiği küfürün hadi hesabı yoktu. Günde belki elli kez, kararlı bir şekilde eli cep telefonuna gidiyor, hızlı aramadaki ilk numaraya basmak istiyor, basamıyordu. Basamıyordu çünkü, Gülçin'in sesini duyacak olmak, ağzını dilini kurutuyordu, öfkesinden nefes alamaz hale getiriyordu Hasan'ı. Zaten ezberlediği cümleler de, geride tek bir kelime bırakmadan uçup gidiyordu akıldan. Üstelik telefon etmesi gereken biri varsa o da Gülçin'di. İnsan arkasından bıraktığı enkaza dönüp bakmaz mıydı? Gerçi, gittiği akşamın gecesinden itibaren cep telefonunun ekranında numarası görünmeyen aramalar çoğalmıştı, ama bu Hasan'ın sınırlarını daha da bozmaktan başka bir işe yaramamıştı. Çiğnenmiş gururunu bir kez daha ayaklar altına alıp arasa bile bulabileceğini hiç sanmıyordu. Büyük bir ihtimalle yeni bir telefon numarası edinmişti. Bu denli acımasız ve kararlı giden bir kadın, eskiye ait hiçbir şey taşımazdı yanında. Üstelik telefon Hasan'ın adına kayıtlıydı. Hâlâ aynı telefonu kullanacağını düşünmesi de aptalcaydı.

Evde yapamıyor, duramıyordu; duvarlar etrafını çeviriyor, dalarılıyor, bir mezar gibi üstüne kapanıyordu. Ölecek gibi oluyordu Hasan. Sağını solu nu incitmek pahasına tekme tokat kavga ediyordu duvarlarla, eşyalarla, kendisiyle... Tam boğulacakken, başını son anda sudan çıkabilen biri gibi soluk soluğa fırlıyordu evden. Eğer gündüzse Bostancı sahiline iniyor, oradan Maltepe'ye, bazen de Kartal'a kadaramazmış bir şekilde yürüyordu. Çok uzun sürmüyordu rahatlaması. Gülçin'siz akip giden günlük hayat, çok sıradan, anlamsız ve bomboş geliyordu. Gülçin'in buluşturduğu zehri adeta okşayarak büyütüyordu, kalbine atıyor ve ancak bu şekilde yaşadığını hissedebiliyordu. Hasan içkin bundan daha büyük bir acı, bundan daha yakıcı bir gerçek yoktu.

Gülçin'in konuşamamış olmak Hasan'ı kahrediyordu. Bir konuşabilseydi, işi boştatabilseydi, her şeyden ama her şeyden vazgeçebilirdi. En zayıf ve beceriksiz olduğu şeyden medet umacak kadar çaresiz kalmıştı: Madem konuşamıyordum o zaman mektup yazacaktı Gülçin'e! Ayyakbırlarını giyip, kapıdan çıkarken, mektup yazma fikri aklına gelmiş, çantasında ajanda taşımak gibi bir alışkanlığı olmasına rağmen, geri dönüp kitaplığın alt rafında yığılı duran kâğıtlar boy ajandalarından birini yanına almıştı. Kapıyı da kilitlemeden çekip çıkmıştı. Eve hışır girse ne olacaktı ki? Hiçbir anlamı ve önemi yoktu evin de, eşyanın da...

Küçük omuz çantasının bir gözüne ancak sığdırabildiği ajandayı, Beyoğlu'nun nispeten tenha sayılabilecek sokaklarından birinde üç dört ay önce açılan Arka Kahve'de, garson Ali'nin rakı servisini yapıp çekilmesinden hemen sonra çıkıp masanın üzerine koydu. Sigarasını yaktı, rakısından büyük bir yudum aldı, ağzında bir süre dolatıp yuttu. Rakı zehir gibiydi ya da ona öyle geldi. Mekânın ilk müşterisi Hasan'dı. Gerçi Arka Kahve gececi bir bardı ama yine de akşama, zehir zemberek öfkesiyle, bu kadar erken tek başına başlayacağını düşünmemişti. Yazdı, sıcağı ve saat akşam sekize geliyordu.

Yalnızlığından erken sıklıdı, garson Ali'den gazete istedi. Terk edildiğinin ertesi günü, işyerine telefon ederek yıllık iznini -o da Gülçin gibi erkene almıştı. Hemen aynı gün kentten ayrılmak için Rıhtım Caddesi'ndeki otobüs firmalarının önünde doluşup durmuş, birinin bile içine girmeden evine dönmüştü. Gidemezdi. Aklına, kalbine, bedenine bu kadaryabancılaşmışken, bir başka kente gitemezdi. Cinayet mahallinden uzaklaşamayan bir katil gibi, kanatıldığı kentten kaçamıyordu. Oysa vuruşla da ölemeyen kendisiydi. Güneye gitse ne olacaktı? Bedenini dalgaların kucakına atsa, derinlere dalsa, uzaqları, başka

hayalleri kulaçlayabilirdi miydi? Kollarından, bacaklarından önce kalbine kramp girerdi, biliyordu. Barlarda yalnız oturmanın, pansiyon odasında çığlık çığlığa uyanıp yapayalnız olduğunun bir kez daha görmenin iyileştirici yanı ne olabildi ki? Acının da hakkı verilmeliydi Hasan, giderek böyle bir düşünceye kapılmıştı: "Acının hakkı verilmeli!" diyordu. Kötü bir şekilde terk edildiğini ne kadar saklayabilirdi? Sonuçları ne olursa olsun, yaşadığı kentte bu gerçekle yüz yüze gelmek istiyordu. İşte bu düşüncelerle, bir saatin sarkacı gibi aklıyla duygusu arasında gidip gelirken, yolu durmadan Beyoğlu'ndaki Arka Kahve'ye çıkarıyordu.

Bu küçük, bu kapalı, bu iki pervaneyle serinletilmeye çalışılan mekân, hemen hemen her akşam uğruyor, kimi zaman kapanana kadar oturup içiyor. Birleriyle konuşmak, başka hayatlarla karışmak geçici bir süre de olsa rahatlamasını sağlıyor. Kendinden söz etmiyor, edemiyor. Bir başkasının sorunlarını dinlerken içinde kopan fırtınaların yelkenlerini yırtarcasına indiriyor, ağzın sularında çırpınırken masada konuşulanları dinliyor, zaman zaman bir iki cümleyle katıldığı da oluyordu. Biliyordu ki yalnızlık paylaşıldıkça çoğalıyor. Bu yüzden de içinde aralıksız kopan fırtınaları kimselere üflemiyordu.

Elinde kağıt durduğu gazeteyi, tek bir haber bile okumadan, katlayıp masanın köşesine koydu. Okuyabildiği tek gazete vardı: Gülçin'in, sekiz sütuna üç kelimecik bir manşet atıp, sonra da bir el bombası gibi kıvrıp kucakına bıraktığı boş gazete! Manşeti gözünde bir gözlük gibi dolatıyor, başka hiçbir şey görmüyordu. Gazetenin boş sayfaları giderek çoğalıyordu. Öyle böyle bir çoğalma değildi bu; üç yüz altmış beş gün, çarpi beş yıl! "Manşeti ben buldum, gerisini sen yaz!" dercesine çekip gitmişti Gülçin.

Tabağından birer parça peynir ve domates aldı. Sigarasını tazelirken, ajandanın kimi bilgiler veren sayfalarını geçip yazıya uygun ilk sayfasını açtı ve Gülçin'in el yazısıyla karşılaştı:

"Bugün 'Sevgililer Günü' Hasan'ı"

İki haftadır bir saniye bile aklından kıymayan Gülçin'in el yazısıyla karşılaşmak, bir ölüyle karşılaşmaktan daha şaşırtıcı ve altüst ediciydi. Elleri titreyerek ikinci sayfayı çevirdi; boştu. Hızla diğer sayfaları çevirdi; boştu. Sayfaların sıkıca birbirlerini tutmasından ajandanın kullanılmadığı belli oluyordu. Başka bir not, gizli bir not, bir kâğıt parçası bulma umudu Onu öylesine heyecanlandırmıştı ki, kalbi göğsüne sığmaz olmuştu. Sanki ilahı bir güc Hasan'ın eline o ajandayı bilerek vermişti. Öyle ya, bir sürü ajanda arasından neden onu çekip almıştı? Tekrar tekrar karıştırdı, boştu. Sağma bir umudun peşinde koştuğu iç kındından utandı. Bütün enerjisi bedeninden akıp gitmişti. Boş bir çuval gibi yığılmak üzereken başını ellerinin arasına alıp alını, şakalları sıktı, uzun uzun oladı.

1997 yılının ajandasını tek bir cümleyle doldurmuştu Gülçin: "Bugün 'Sevgililer Günü' Hasan'ı"

"Hasan" diye yazdığı yeni fark etti. "Hasanım" derdi oysa. "Hasanım" derken bir "Hasanım" daha döklüldü ağzından. Ölüsüne fazladan bir kurşun daha sıkılmış gibi titredi bedeni.

Ajanda ilk sayfasıyla Pandora'nın Kutusu'na dönüşüvermişti elinde. Her boş sayfa bir başka odaya açılıyor ve Hasan, Gülçin'i orada birisiyle yakalıyordu. Başkalan tarafından görülecek, zihni okunacakmış gibi, acıyla ve elleri titreyerek ajandayı kapattı ve sonra yine açtı. "Kafayı vıvıvıvı galiba!" diye kork-

muyordu telefon. Biraz da aceleyle kapıya doğru yürüdü.

Teras kapısının yüksek eşliğinden salonunun girişindeki is-lak taş parkeye bıraktı çıplak ayağını. Yeri isladı. Hasan islak-tı. Kayacaktı. Görmek, anlamak, adınımlı atmış islak bir ayağı havada tutmaya yetmiyordu! Bunu olanca çıplaklığıyla hisset-ti.

İki ayağı birden yerden kesildi, bir seksenlik sağlam, atlet-lik bedeni havalandı... Kuru kafa işaretni görmesi gerekmiyordu. Ölüm tehlikesi nerede ne şekilde karşısına çıkarsa çışış hemem tanırdu. Bu kez de öyle oldu ve hemen bedenine ya-bancılaştı. Ne zaman bedenine yabancılaşsa ölümlü burun bu-runu geldiğini anlıyordu. Ölümü kokluyor ve korkmuyordu. Akıldan binbir türlü şey ışık hızında geçiyordu. Işık oluyordu. Yükselip hızla yere çökülmekte olan bedenine "zavallı" sıfatını yakıştırıyor, otuz beş yıllık ömrü tek bir gününü atlamadan gözünün önünden hızla akarken, bunca ayrımtıyı nasıl oluyor da hatırlayabildiğine şaşırıyordu. Sanki bir başka âleme geç-mişti. Bedeninin yerçekimi kanununa çaresizlikle boyun eğme-sinden adeta zevk alıyordu.

Tam yaşayama karar verdiği sırada, ayağı kayarak öldü di-ye kimse kendisini suçlayamazdı. Gövdesi yere düşüyordu da havaya yükseliyordu sanki; öyle hissetti. Terasla salonu ayıran bölümlün tavanında bir örümcek hareketlemişti anı-sızın. Zikzaklar çizerek gidip geliyordu. Öylesine hızlı hareket ediyordu ki, Hasan düşmesini tamamlamadan örümcek bir an içinde dantel örer gibi ağrı kurmuştu. Tarantula geldi aklına. Yuvasına saldıran yılanı avlayıp, içini boşalttıktan sonra da, derisini kapandı dışarı atan tarantula! Aynı şeyi derisinin altın-da uzun kanallarla çukurlaraçarak dolaşan uyuzböcekleri ya-par mıydı? Apartman arkasındaki küçük bahçedeki otları, böceklerin arasına atar mıydı? Derisinin altında gezinen uyuzböceklerini çıkarıp ezmesi geldi. Önceleri uyuzun Gül-çin'den bulaşacağı aklına gelmemiş, sonrasında da yakıştı-rmamıştı. Başka nasıl olabilirdi ki? Son zamanlarda kız arka-daşlarıyla sık buluşuyor ve bazı aşkamlar onlarda kalıyordu. Öyle söylüyordu. Kız arkadaşlarından birisiyle daha samimi-ydi. İşyerinden birine âşıkmiş ve kocasından ayrılmak üzere-ymiş, çok acı çekiyormuş, falan filan... Gülcün, kız arkadaşını te-selli etmek için evine gidiyor, bazı geceler de orada kalıyo-rdu. Bu durum Hasan'ın sinirlerini fena hald bozuyordu. Gül-çin kendini dışarı attıkça, Hasan tam tersineeve kapanyor-du. Bir yerlere çıkıp gitsever dağılacak, ilişkileri bitecekmiş gibi tu-haf bir hisse kapılıyordu.

Hasan'ın bütün ısrarlarına rağmen Gülcün, anneannesinin hastalığına da bahane ederek, çalıştığı yerden yıllık iznini on beş gün erkene almış ve böylece birlikte tatil yapma imkânla-rını ortadan kaldırmıştı. O akşam, incelik gösterip sorunlu kız arkadaşını teselliye gitmemiş ve evde kalmıştı! Sakin bir şe-kilde valizlerini hazırlıyordu. Onun bu sakinliği Hasan'ı deli ediyordu. Sinirinden ve sıcaktan bütün vücudunu ter basıyor, üstüne üstlük bir de kaşım-pı duruyordu. Gülcün'e çatmak isti-yor, son akşamları olduğu için bundan vazgeçiyordu. Sonun-da dayanamamış, yüksek ve gergin bir sesle:

"Galiba ben uyuz oldum" demişti başına dikiler.

"Galiba ben deli" diye yanıt vermişti Gülcün, elindeki işi bı-rakmadan gayet sakin bir sesle.

"Sağda solda kalmalara bir son ver artık. Bu yaştan sonra uyuz mu taşıyorsun bana ya!" diye bağırmıştı.

"Ne malum senin bana taşımadığın?"

Başını kaldırıp sakin ama kavgayı hazır bir şekilde Hasan'a bakmıştı. Tartışmak anlamızsı. Yapacakları tek şey vardı; ec-zaneden uyuz kremi alıp, keselenerek yıkanmak ve kremi vü-cutlarına sürmek. Onlar da böyle yapmışlardı zaten. Gülcün'e en son o zaman dokunmuştu. Küçük diri memelerinin üzerin-den kremi kayışını ne zaman hissetse, elleri kendiliğinden yumruk oluyor, bir yerlere vurup parçalamamak için kendini zor tutuyordu. Ki bunu her zaman beceremiyordu!

Evet, ayağı kaydı diye kimse Hasan'ı suçlayamazdı. Çocuk değildi ki, düştü diye annesi tarafından omzu, sırtı itilip kakı-

lan, kafasına şaplak atılan. İşte tam o anda dank etti kafası-na! Kafasını, yani omuzlarının üzerinde taşıdığı yuvarlağı teras kapısının keskin kenarlı eşliğine çarpacaktı. Kafası yanalacak ya da kırılacaktı! Belki gözleri yuvalarından fırlayacaktı!

Can haviliyle kollarını siper etti taş parkeye gövdesinin ara-sına. Gözlerini kapadı. Elleri var gücüyle betonu toklattı, ar-kasından dirseğine kadar kolu, sonra da sırasıyla kalçaları, beli ve sırtı. Gözlerini sıkıca yumdu ve asıl darbeyi bekledi. Geriye doğru hızla devriliyordu. Sert ve sıcak bir temas hisset-ti başının tam arkasından. Binlerce yıldız çakıp söndü gözlerin-de. Hemen ayağa kalkmak istedi, kalkamadı. Başı mermerden kayıp yere düştü. Ayakları evin duvarına değiyordu. Tavanda-ki ampul güneşi içine saklanmış gibi aydınlık ve sıcak sarkı-yordu yüzüne. Suyun islaklığı ve serinliği uçup gitmiş, bede-nine ter yürmüştü. Sağ elini oynatabiliyordu. Yavaşça ayağa kalktı. Rahat bir yatakta bir tarafa dönmüştü gibi döndü, ayağa kalktı. Sarsak mı, sarsılmış mı, parçalanmış mı bileme-diği ruhu, bedenini kapıdan içeri sokup, salonda her zaman oturduğu koltuğa alışkanlıkla bıraktı. Telefon susmuştu.

Salon dardıydı. İki haftadır iltisamı bekleyen gömleklerin, tişörtlerin, pantolonların, şortların, havluların, nevresimlerin, çarşafların, iç çamaşırların üstüne, yanına, orta-sına bıraktı kendini. Bedeninde öldürmediği uyuz böcekleri-ni gıysilerini ütülerecek öldürmenin ne anlamı olabilirdi! Bey-ni çıkarılmış bir kuş gibi hareket etmeden üst üste iki sigara içti. Üçüncüyü eklerken daha öncesinde iki sigara içtiğini ha-trladı. İçinde belli belirsiz bir sevinç vardı. Ucuz atlatmıştı. Duyduğu sevinç, yaşamanın, yani nefes alıyormuş ve hat-ta midesinde acıkmaya benzer bir şeyler hissetmenin sevin-cinden çok, terası yıkararak aldığı karar nedeniydi. Kendisi-ne rağmen içinden direnmeye alışmış bir başka ben, yıkılmış bedenine rağmen bedensel refleksi kafasının kırılmasını önle-mişti Ona göre. Zoru başarmak... Zafer duygusu... Bedensel ve zihinsel refleksle yapılan övgü... Ne kadar sürebilirdi ki! Sade-ce damarlarındaki kanın değil, kemiklerindeki iliğin çekildiği o aşkım, şu an içindeki hızın ve onun getirdiği hazzın ve hatta olası bütün anların üstünü koyulaşarak kapatmayacak mıydı? Bilmiyordu. Bilirdiği tek şey kapatmasını istemediydi.

Koltuğa koltuğun bir parçası gibi oturmuş, iri papatyaya de-senli örtüsünün içinde kaybolmuştu adeta. Sol kolu tutmuyor-du, soğumuştu. Elinin üstü şişiyor, damarları kayboluyordu. Bir eli ölüyordu, ötekinin ona hayrı dokunmuyordu. Parmağı-nı oynatmaya kalksa buzdan sarıktır gibi kırılırdı. Buz soğu-ğu anlatmıyordu artık, başka bir şeydi. Sıcak, sımsıcak bir şey-di. Derisinin altındaki uyuzböcekleri anlaşmışlar gibi hep bir-likte ama dağınık bir şekilde yürümeye başlamışlardı. Kolunu kıprıdatabak hali yoktu.

Gülcün'ün uyuzböceğini bir başka erkeğin bedeninden alıp kendisine buluşturması -bu Hasan için artık kesindi- kaçınıt-sızı dayanılmazlığıydı. Koltuk altlarını, apış arasını, kollarını, bacaklarını iç yüzlerini, kıvrımlarını, karnını, ellerini, ayakla-rını kazırcasına kaşıdığından bütün bedeni kanamalı yaralarla dolmuştu. Koltukta öylece oturup kalmasını ruhuyla dinginleş-tirme çabasına yoruyordu. Oysa üstünün işini taktı, sapını bir kazmanın, bir baltanın, bir tabancanın kabzasını tutar gibi tut-mak, her şeyi yakarcasına ütülemek geliyordu içinden. Mümkün-se derisini çıkartıp ütülemeliydi. Ütüleyecekti de. Şimdi ya-pamazsa bile, sabah erken kalkacak ve ne var ne yoksa her şeyi ütüleyecekti.

Gülcün karşısına geçmiş beş yılını sergiliyordu. Her halini gi-yinip karşısına geçiyor, hiç konuşmadan bakıyordu. Hasan sa-rı, kırmızı, pembe, beyaz güller yakıştırmaya saçlarına. Hangi rengi yakıştırsa, gül tomurcuğu kusun gibi doküyordu yaprak-larını. Başı çok ağrıyordu. Canı bedeninden çekilmişcesine kendini güçsüz hissetmesine bir anlam verememişti. Az za-manda çok rakı içmişti Olacağı buydu! Gülcün'ün hayaline sir-tını dönmek istiyor, dönemiyordu.

Ellerini, kollarını hareket ettirmeden konuşamazdı Hasan. O yüzden "Neden?" diye soramıyordu Gülcün'e. Gülcün bunu çok

ilyi biliyordu. Belki de bu yüzden Hasan'ın karşısına bu denli rahat ve umursamaz dikiliyordu. Uyanıkken görülen, yaşanan karabasan insanın etini kemikinden ayırıyor, kemik et, et kemiği tutmaz oluyordu. Bütün yaşadıklarının uyanıp kurtulacağı bir kâbus olmasını istiyordu. Bir içine dönüp, bir dışına çıkıp ağlamak istiyor, yapamıyordu. İnsan baren çaresizliğine ağlayamayacak kadar çaresiz kalmıyormuş! Bunu da öğrendi!

Gülçin bir uzun yalancı buluşturmuş yürüyüşüne, gülüşüne, öpmelerine, sevmelerine... Düşündükçe aklı ve ruhu acıdan kırılıyordu. Uyumak istiyordu. Uyumadan bu gözü açık görülen kâbusdan kurtulamazdı. Uyumak kim bilir ne büyük mutluluktuydu! Şehirlerarası bir otobüsteydi de tam gaz gidiyorlardı. Gözlerini kapattı. Gözlerini ne zaman kapatsa, şoför uyumaya başlıyordu. Hayır, uyumak ona göre değildi. Ne içindeki batak-tan çıkabiliyor ne de koltuktan kalkabiliyordu.

Sonunda ağlayabilirdi. Sesli ağlayamayacak kadar yorgun ve hareketsizdi. Gözkapaklarını sadece gözyaşları aralayabiliyordu. Damarlarında Gülçin'in yokluğu akıyordu. Başka türlü nefes alamayacağı düşüncese kaplıyor ve Gülçin'in damarlarına bir panzehiri gibi zerk edilmesini istiyordu... Gülçin'in gitmesinden sonra boynu sol omzuna doğru bükülmüştü. Otururken, konuşurken boynu kendiliğinden sol omzuna doğru bükülüyordu. Kendisini bunca giyinik sanırken çırpıplak bırakıldığını, bir yıla yakın süredir maymun götü gibi ortalıkta dolaştığını düşünüyordu, çok utanıyor ve işten ediyordu. Ona öyle geliyordu ki, o güne kadar bu durumdan herkesin haberi vardı da bir kendisinin yoktu. Düşündükçe kalbi o kadar acıyordu ki, bedeninde yürümekte olan öteki acağı hissetmiyordu. Gülçin ölmüş gibi kahırlanıyordu. Yaşamak, bir kez daha anlamını yitiriyordu. Gülçin gitmişti. Kime gittiğini bile biliyordu. Sevmek an'ı aittir bir şeyse, bilmenin ne faydası vardı? Bir an, öteki an karşısında anlamını yitiriyorsa yaşanan anın ne anlamı olabilir ki? İnanmak ve güvenmek insanı bu kadar mı salaklaştırıyor? Gülçin'le yaşadığı beş yılın her anını yeniden yeniden sorguluyor, yakıştırmalar yapıyor, anlamak kırıyor. Beş yıldır kendisini aldatıyor olabilir miydi? Sorguladıkça ruhu küçülüyor, kuşkuları büyüyor. En sevdiği arkadaşlarından bile kuşkuluyor, kuşkulandığı için utanıyor ama tersine işlemeyle başlayan zihniyle baş edemiyordu. Gülçin bile aldatıyorsa kime güvenebilir? Kuşkunun, güvensizliğin ve umutsuzluğun göğsünün üzerine bir yılan gibi çökelediğini açıkça görüyor ama en küçük bir müdahalede bulunamıyor.

Cep telefonuna art arda iki mesaj geldi. İçeri girmeden önce de arandığını hatırladı. Bu saatte kim aramış, kim mesaj çekmiş olabilir ki? Ev telefonu da çalmıştı. Belki de acil bir şeydi? Unuttuğu işi kendine küfretti. Birisi ondan yardım istemiş olabilir? Biraz sağ kolundan, daha çok da karın kaslarının gücünden destek alarak doğruldu, sehpanın üzerindeki telefonu aldı. Kısa bir süre bekledikten sonra, telefonun tuşuna bastı. Arayan numara gözüküyordu. Mesaj bölümüne girdi, gördüğü isim ona nefes almayı unutturdu.

İnaniyor muydu. Öylece bakakalı. Mesajı gönderen Gülçin'di. Büyük ihtimal arayan da oydu. Adını görür de açmaz diye numarasını gizlemişti. Yeniden hayata dönercesine bütün vücuduna kan yırıldı. Mesajı okumaya başladı. 'Hasanım' diyerek başlamıştı Gülçin. Bu başlangıç bile Hasan'ın kalbinin deli gibi atmasını yetti.

"HASANIM, BENİ AFFET. SENİ DE KENDİMİ DE ÇOK ÜZDÜM, BİLİYORUM. UZUN UZUN DÜŞÜNDÜM. SENİSİZ YAPAMAM, YAŞAYAMAM. HEM BİR ŞEY DE OLMADI. BIRKAÇ KEZ ÖPÜŞTÜK O KADAR. ONA GİTMEDİM. SENDEN KAÇTIM. GELİYORUM. SENİSİZ YAŞAYAMAM BİLİYORSUN. BENİ AFFET HASANIM. AĞLIYORUM AMA BUNLAR MUTLULUK GÖZYAŞLARI! HER ŞEYİLE SENİN OLAN, SENİ ÇOK AMA ÇOK SEVEN GÜLCÜN'İN."

Hasan yavaşça geriye yaslandı, gözlerini kapattı. Kırpikleri hala ıslaktı. Telefonu avucunda sımsıkı tutuyordu. Mesaj bir bütün gözle gözünün önünde duruyordu. Ezberlemesine rağmen gözleriyle takip ederek defalarca okudu. O ana kadar ne düşünmüş ne yapmıştı. Her şeyi unutmuştu. Her şeyi unutmuştu.

meye çalıştı. Bir bok da olmaması zaten! Olsa ne diyecektik? Sıkılmış amin davasını mı güdecektik! Yok hayır bunu yapmaya-caktı. Yeni duruma alışması kolay değildi. Aklını toparlayıp sakince düşünmek sonra yanıt vermedi düşündü. Eskisinden de iyi olacaktı her şey. Tatlı bir gülümseme yayıldı yüzüne.

Hasan, iki hafta önce, Gülçin'i Haydarpaşa Garı'nda trenle bindirmiş, valizlerini yerleştirmiş, camını aşağı indirilmiş, sarılıp öpmüş, dışarı çıkmış ve trenin kalkmasını beklemeye başlamıştı. Bütün günü kavgasız ve sessiz bir hüzünle tamamlamışlardı. Daha önceki gidişindeki gibi gerekli olan eşyalarını almıştı Gülçin, o kadar. Olağanüstü bir durum yoktu.

Biri içerden öteki dışardan birbirlerini bakıyorlardı. Bu sahneyi bir kez daha yaşamışlardı. Ama bu kez farklıydı. Bir ay ayın kalacak olmanın hüznü değildi sadece. Az önce köfte ekmeğini, ayranını, çikolatasını, iki kutu birasını almıştı, yataklı vagonun koltuğuna düzeltip valizlerini yerleştirmiş, öpüp sevmemiş gibi yabancılaştırmış Gülçin'e. Bir şeyler, bilmediği bir şeyler oluyordu. Sanki bu tren Gülçin'i alıp götürülecek ve bir daha getirmeyecekmiş, getirse bile karışılacağı kendisi olmayacakmış gibi.

Tren hareket etmek üzereyken Gülçin pencereden kolunu sarkıtmış, Hasan elini tutmuştu. Gülçin'in gözleri dolmuş, eli elinin içinde tedirgin kıpırdıyordu. Bir şey söylemek istiyor da ağlamasının buna engel olmasından korkuyordu sanki. Hasan bunu bir ay ayrı kalacak olmaya yormuş ve tam yatıştırıcı sözler söylemeye hazırlanırken, "Bir başkası var!" deyivermişti Gülçin, atlayan aklı bir sesle. Aynı anda tren hareket etmiş. "Beni Affet Hasanım!" diyen çılgınlığın arkasında gözyaşlarına boğulduğunu görmüştü. Tren onu elinden koparıp uzaklaştırmaya başladığında, yağmurlu bir camın arkasından bakar gibi son kez bakmıştı Gülçin'e.

"Bir başkası var!" lafını duyduğunda donup kalmış, sadece başını çevirebilmişti Gülçin'e. Kalbi göğsüne sığamayacak kadar büyümüş, nefes alamaz hale gelmişti. Bütün vücudu tepeden tırnağa atıyor, bacakları titriyordu. Konuşamamıştı. Bademcik ameliyatından çıkmış biri gibi dili dönmemiş, ağzında şişip kalmıştı. Neden diye soramamıştı, kim diye soramamıştı, ne zamandır diye soramamıştı. Kavga etme hakkı bile elinden alınmıştı. Bir taksiyi binip treni istasyonlarından birinde, daha da olmazsa İzmit'e yakalamayı düşünememişti. Böyle bir terk edilme biçimi var mıydı? Buna terk etmek değil, taammüden öldürmek denirdi. İnsan oraktakı ölemese, sonrasında hirsinden, öfkesinden çatlar, yer bitirirdi kendini! Tuhaf bir şey olup çıkmıştı Hasan. Gövdesi boş raylara dönükken başı sola çevrilmiş, bükülmüş, kaybolan trenin arkasından ağlayan bir heykel olarak bakakalmıştı.

Kim zaman herhangi bir yerde ağlayan birine rastlasınız. Kendisine kapalı öyle ağlar ki, çok istemenize rağmen yanına yaklaşma, nedenini sorma ve dokunma cesareti gösteremezsiniz. Aklınızda kalır uzun süre, sonra unuttu gidersiniz. Acı, paylaşılacak kadar şiddetli bütün bir şeydir çünkü! İki hafızdır kalbinde fukurdayan acı yerini sevince bırakmakta o kadar da aceleli davranmıyordu. Kafasının ve kalbinin içinde müthiş bir itiş kakış vardı. Gözlerini kapatmış, sol eli kucagında, sağ eli koltuğun kenarından sarkmış bir şekilde hareketsiz duruyordu. Kafasının içine ve dışına akan kan, okyanusa dökülen küçük bir ırmak kadar bile ses çıkarmadı. Bu inceceksiz, ılıktan soğuğa, ıslaktan kuruya dönen kanı ve elinden düşen telefonu hiç ama hiç hissetmedi Hasan!

2004

SEVGİLİLER GÜNÜ 1

bir elinden satın aldığım çiçeği
verdim öteki eline çingene kızının

1990

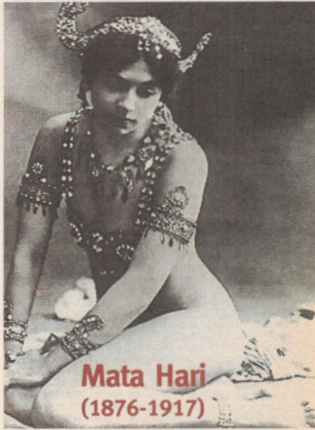
https://ranteory.org

Ünlülerin Kısa Aşk Hikâyeleri-III

Gerçek adı **Margaretha Geertruida** olan **Mata Hari** başırlı bir iş adamı olan **Adam Zelle**'nin kızıydı. Babası onun iyi bir eğitim alması için bütün imkânları harırlamıştı. Ama Mata Hari diploma almadan eğitimi yarıda kesti ve bir striptizci olarak renkli bir hayata atıldı. Casus olarak çalıştığı iddiasıyla suçlu bulundu ve Fransa'da idam edildi.

"Güney Hindistan'dan Hollanda asıllı bir subay şu sıralar tatil amacıyla ülkesinde bulunuyor ve ilerde evlilik düşüncesiyle kendine hoş bir bayan arıyor," deniyordu bir arkadaşının Hollanda Sömürge Ordusu'ndan yüzbaşı **Rudolph Macleod** için gazeteye verdiği ılanda. Evlenme arzusunda ki subay on beş başvuru aldı. Mektuplardan on dördünde genç bayanlar kendi tercihlerinden ve drahomalarından söz ediyordu. Sonuncusu ise sadece drahomayla ilgileniyordu ve kendinden çok az söz etmişti. Bayan Zelle ile bir kaç kez yazıştıktan sonra Macleod bir buluşma teklif etti ve güzel Margaretha'dan öylesine etkilendi ki, ilk buluşmadan altı gün sonra nişan törenleri yapıldı. Son derece heasplı bir kadın olan Margaretha bu zengin görünlü üniformalı adama, eğitimi bir gönül ilişkisi yüzünden bıraktığını ve daha önce şansını birçok genç subaya denediğini anlatmaktan özenle kaçındı. Zira Margaretha bir üniforma fetişistiydi. Birkaç apolet, bir miktar sırma, kılıç ya da ona benzer bir şey görür görmez dizlerinin bağı çözüldüyordu ve kendini askerin kollarına bırakıveriyordu. Macleod'un yüzbaşı üniforması da hedefi şaşırmadı ve tahminen Margaretha düğünden önce yüzbaşıyla yatmaktan çekinmedi. Düğün töreni 11 haziran 1895 tarihinde gerçekleşti. Ne genç gelinin yaşınn küçük olması, ne de Macleod'un bütün hısım akrabasının bir evliliğe karşı olması bu düğünü engelliyebilirdi. İki yıl sonra oğulları **John Norman** dünyaya geldi; 1898 yılında da **John'un** Louise adında bir kız kardeşi oldu. Tropik bölgelerde geçirdiği 17 yıl Macleod'un sağlığını bozmuştu. Sıtma, romatizma ve şeker hastalığının pençesi altındaydı. Genç karısının parayı avuç avuç sokaga atışını ve diğer erkeklerle flört edişini homurdanarak izliyordu. Macleod giderek kabalasta ve Margaretha'yı sürekli dövme ve emrinde çalışan kadın personelle yatmak yoluyla intikam almaya çalıştı. Çocuklarına bakan genç kızın erkek arkadaşı sevgilisini ve çalıştığı evin beynini uygunsuz bir vaziyette yakalayınca korkunç ve ustaca bir intikam planladı. Evin küçük oğlu **Norman** ve küçük kızı **Louise**'yi zehirledi. Bunun sonucunda küçük çocuk acılar içinde ölüren **Louise**'nin hayatı kurtarılabildi. Oğullarının ölümü zaten bir kriz içinde olan evliliği tümüyle çöktürdü. Macleod geçici olarak ayrılmalara karar verdi. Margaretha kızını alabilmek için çok uğraşırsa da başarılı olamadı. Bunun üzerine bayan Macleod Paris'e gitti. Resim modellliği yaparak hayatını kazanamayacağı anlaşıncı klüplerde dans etmeye ve muhtemelen büyük paralar karşılığında zengin beylerle yatmaya başladı. Ortalıkta bu güzel dansözle bir gece geçirmenin 7 bin dolar olduğu söylentileri dolayıyordu.

Ama sıradan bir vatandaş ismi bu değişen hayat biçimini uymuyordu. Bunun üzerine Mata Hari doğdu. Mata Hari, rütbesi ve ismi olan herkesle ilişkiye girdi. Hâlâ üniformalı erkekleri tercih ediyordu. Ama **Puccini** ve **Massenet** gibi besteciler, **Fransız** ve **Hollanda** bankacıları da onun ayaklarına kapanmaktan geri kalmadılar. Bir kabul sırasında Alman Büyükelçiliği'nin basın

ateşisi **Karl Kramer**'le tanıştı. Mata Hari, onu "Aptal Aşıklar" sınıfına yerleştirdi ve ilk randevularında adam ondan beklenenden çok farklı bir şey isteyince şaşkınlıktan donakaldı. Profesyonel bir gizli ajan olan **Kramer** birçok dil bilen Mata Hari'ye casusluk teklif etti. Başlangıç görevi çok basitti ve ücreti de çok yüksekti. Mata Hari teklifi heyecanla kabul etti. Aktif olarak göreve başlamasından kısa bir süre sonra yüzbaşı **Vadime** de **Massloff**'a tutuldu ve duygu dünyası altüst oldu. Kendisinden yirmi yaş genç olan bu subayla aralarında tutkulu bir ilişki başladı; ilişki, bir evlilik sözü ve sonsuz bir bağıllık yemine kadar vardı. Ancak Mata Hari bunu söylediği anda yeminini bozmuş oluyordu. Çünkü bir yandan da rütbesi ve ismi olan beylerle yatıp kalkmaya devam ediyordu, zira onun da bir şekilde geçimini sağlaması gerekiyordu. Almanların hizmetindeyken **Fransız** hükümetinden kendileri için casusluk yapması konusunda bir teklif aldı. Kendine sınırsız bir güveni olan naif dansöz, durumu son derece yanlış değerlendirerek büyük bir hata yaptı ve ölümcül bir tuzağa düştü. Kolay para vaadiyle çabucak ayartıldı. Boyundan büyük işlere kalkışan amatör casus tehlikeli bir oyun oynuyordu; yanlış bir yerde, yanlış bir zamanda, yanlış kelimeleri söyledi ve bir anda kendini hapishanede buldu. 25 yıl hapis cezasına çarptırıldı. 1917 yılında Fransa'da bulunurken kurşuna dizilerek idamına karar verildi.

**Grigoriy Jefimoviç
Rasputin**
(1864/65-1916)

Rasputin, 1901 yılında gezgin bir peygamber olarak dolaşmak için baba ocağından ayrıldığında herhangi bir eğitimi olmayan bir köylüydü. Ama "mucize tedavileri" ile kısa sürede kendine bir isim yapmayı başardı, 1905 yılında Çar'a takdim edildi ve imparatorluk varisinin kan hastalığını biraz hafifletti. Bunun sonucu olarak Çariçe üzerinde derin bir etki bıraktı ve kısa sürede etkili bir kişi haline geldi.

Rasputin genç bir delikanlıyken köy yaşamını, şarabı ve hafif meşrep kızları seviyordu. Babasının tarlalarında oldukça hamarat bir şekilde çalışıyor, bol bol içiyor ve çıplak suya girerek köyün güzel kızlarını o aşırı boyutlardaki organıyla korkutuyordu. Yirmi yaşına geldiğinde Praskoviya Feodorovna Dubrovina ile evlendi ve ondan dört çocuk yaptı. Çocuklardan biri erkenden öldü. Genç baba bu dünyaya daha yüce şeyler yapmak için geldiğini hissediyordu. Bu nedenle ailesini terk etti ve yollara düştü. "Chlysti" adındaki bir tarikatın "Günah işle ki tövbe edebilesin," düsturundan çok etkilendi ve bilmek bilmez erkeklik gücünü bu amaç için her fırsatta kullanmaya başladı. Bir orman adamı olan Rasputin kısa sürede öyle büyük bir karizma oluşturdu ki, günahlarına ortak olacak kadın bulmakta hiç zorluk çekmiyordu. Onlarla ahırlarda, ormanlarda, kulübelere, avlularda akla hayale gelmeyecek seks âlemleri yapıyorlardı. Bir yandan da ülkeyi dolaşıp Chlysti tarikatının mesajını yayıyor arkasında bir sürü tatin olmuş, genellikle de hamile kadın bırakıyordu.

Bu mistik ve mucize şifacının ünü kendinden hızlı ilerliyordu ve sonunda Çar ailesinin kulaklarına kadar ulaştı. Aile, imparatorluk varisi Alex'in hastalığı yüzünden büyük bir sıkıntı içindeydi ve bu saç sakalı birbirine karışmış ve uzun süredir banyo yapmamış olan köylü kendilerine takdim edildiğinde büyük bir şükran duydu. Gerçekten de Rasputin'in muayenesinden sonra küçük Alex kendini daha iyi hissetmeye başladı. Anne Çariçe büyük bir coşkuya kapıldı ve Rasputin'e çok değer verilmeye başlandı. Rasputin'in tedavisi sağladı. Gerçi Rasputin hala yakanıyordu, ama

kısa süre içinde yatak odasının kapısı önünde kuyruğa giren aristokrat kadınlardan son derece memnundu. Bazıları onun karizmasını ve saraydaki pozisyonunu anlayamıyordu, ama Rasputin tarafından kucaklanmanın ve taşkın seks âlemlerine kabul edilmenin gerçekten bir onur haline geldiğini görmekten de kendilerini alamıyorlardı. Doğal olarak Rasputin elindeki bu güçle bazılarının planlarını bozuyordu ve bu yüzden de bir takım düşmanlarının ve çekemeyenlerinin olması kaçınılmazdı. Bunlar Çar'ı Rasputin'e karşı kıskırtmak için Çariçe'yle aralarında bir ilişki olduğu söylentisini yaymaya başladılar. Oysa büyük bir ihtimalle Rasputin'in ilişkiye girmediği çok az kadından biriydi Çariçe. On yıl boyunca St. Petersburg ve çevresinde yeterince günah işleyip bol bol tövbe etme imkânı bulduktan sonra 1916 yılında bu tutkusu Rasputin'in başına bela oldu. Bir grup tutucu soylu, aralarında zehirli şarabın da bulunduğu bir dizi komplolar hazırladı ve başarıyla Rasputin'in hayatına son verdi.

Aşk üzerine Aforizmalar...

"Evlen ya da evlenme, her ikisinden de pişman olacaksın." **Sokrates**

"Aşk insanın nesneleri, olmadığı şekliyle gördüğü durumdur." **Nietzsche**

"Aşk dünya tarihinin nihai amacı, evrenin ameni (tüsü)dür." **Novalis**

"Tann yarattıklarına tek bir dayanak verdi: Aşk" **Carmen Sylva**

"Aşk doğanın toplumdaki aldığı ganimettir." **Rivarol**

"Bir kadının dudakları onun ruhuna açılan en güzel kapıdır." **Nietzsche**

"İnsan kendini sevmeden, başkasını sevemez." **Albert Camus**

"Aşk, bir başkasının ruhu olma isteğidir." **Friedrich E. Schlegelmacher**

"Bir damla sevgi bir akıl ve irade okyanusundan daha fazladır." **Blaise Pascal**

"Bazılar kafasını kaybetmeden kalbini bulamaz." **Nietzsche**

"Sadece, aşka tutunabilme gücü olanlar sevebilir." **Adomo**

"Aşkdan korkmak, hayattan korkmaktır ve hayattan korkanın dörtte üçü ölmüştür." **Bertrand Russel**

"Aşk, doğanın bireyi kendinden çıkıp bir başkasına dolderma deneyiminin belki de en yüksek derecesidir." **Jose Ortega y Gasset**

Nafer Ermiş

Sevgiliyi Unutma Teknikleri-II Elma Terapisi

Ankarasokaklarındaturuncu renkli bir kız vardı. Çok sakin, çok güzel ve çok turuncuydu. Yüzüne bir kere baksa insanın bütün yorgunluğu geçebilirdi. Öylesine huzurlu bir yüzü vardı. Diyelim ki o sıralar Bremen'de yaşıyordun. Yaz tatil için gelmiştin. O günlerde sık sık karşılaştın o turuncu kızla. Sokakta, kafede ve... Adını biliyordun. "Kız ne kadar turuncu," demiştin, "portakal gibi." kabuğunun değil de daha çok dilimlerinin rengine benzeyordu. O yüzden sonra onu hep "portakal" diye arıdın. Bir gün bir kafenin kapısında karşılaştınız. Gözğöze geldiniz. "Merhaba," dedin... O da aynı şekilde cevap verdi ve birbirinizi geçip gittiniz. İlk defa, daha önce hiç konuşmadığınız birine selam vermiştin. Sesi kulaklarında kalmıştı. Ama kendisi yoktu. Onu nerede bulacağını biliyordun. Bir gün evde nedense duramaz hale geldin. Aklında bu kavunçiy renkli kız vardı. Onu görmek istiyordun. Ama nerede göreceğini de dair hiçbir fikrin yoktu. Evden çıktın. İçinden bir şey seni her zamanki yönün tersine itti. Sinemanın önünden geçip adını şimdi hatırlamadığın Sokak'a yöneldin. Biraz dolaşarak da olsa bu yoldan da Konur sokağa gidilebilirdi. Aslında Konur Sokak'a da gitmek değildi amacın. Sen sadece Portakal'ı görmek istiyordun. Sokakta elli metre kadar yürümiştin ki, birden bir şey parladı. Sokağın karşı tarafından bir ışık geldi ve sen kafanı kaldırdı o yöne baktın. Portakal el sallıyordu. Bir kafenin bahçesinde oturuyordu. Muhtemelen o da ilk defa, tanımadığı birine el sallıyordu. Yapacak bir şey yoktu. Sen de el salladın ve hiçbir şey olmamış gibi yoluna devam ettin. Hiçbir şey de olmamıştı. Sen sadece amacına ulaşmış, Portakal'ı görmüş ve yürümeye devam etmiştin. Artık eve dönüp uyuyabilirdin. Arka sokaklardan dolaşarak eve döndün.

Yine o günlerde, belki bundan önce, belki de sonra, bilemiyorsun şimdi, birlikte evi paylaştığınız bir arkadaşınla evden çıktınız. Konur Sokak'a gittiniz, Imge Kitabevi'ne girdiniz, ama kitaplara bakamıyordun. İçinde başka bir şey vardı. Kitapçıda duramıyordun. "Hadi çıkalım burdan," dedin, O da titiz etmedti, hemen çıktınız. Hep oturduğunuz kahvenin, Engürü'nün önüne geldiniz. Nedenize ayaklarını gıtmıyordun. Her zaman yaptığınız şey yapmak geliyordu içinden. Kahvenin önünde durdunuz. Uzun süre. Sonunda arkadaşın şöyle dedi: "İçinden bir ses, 'şu köşeye git ve orada dur,' gibi bir şey söylüyor mu sana?" "Evet," dedin, "tam da bunu söylüyor!" "Hadi o zaman," dedi arkadaşın. Konur Sokak'la Selanık Sokak'ın birleştiği yere, Mülkiyeliler Birliği'nin köşesine gidip öylece durdunuz. Geçen insanlara bakıyordunuz. Aradan iki ya da üç dakika geçti. Portakal'ın, yanında bir arkadaşıyla hızlı hızlı yürüdüğünü gördün. Onlar da sizi görüp yanınıza geldiler. Alelacele bir şeyler konuştunuz. Kızların acelesi vardı yanlış hatırlamıyorsan. Sen yine hiç konuşmadın. Muhtemelen Portakal da hiç konuşmadı. Sonra gittiler.

Günler geçti. Daha önce kapısında karşılaştığınız kafede bir kez daha karşılaştınız. Bir masaya oturup uzun uzun konuştunuz. "Ben Bremen doğumluyum," dedi. İnanmadın. Kimliğini çıkarıp gösterdi. Doğum yeri: Bremen, yazıyordu kimlikte. Rastlantılar ne kadar rastlantıdır bilinmez. Ama insanı hep heyecandırır. Bir başka gün bir akşam yemeği yediniz birlikte, bir gün sinemaya gittiniz, sokaklarda dolaştınız. Hep aynı kafede buluştunuz. Orası artık sizin kafenizdi. Hiç kimseyle bu kadar anlaşılmış, bu kadar çok konuşmuş olmamıştı. O sanki sen biriyile konuşabilsen diye vardı yeryüzünde. Ya da sen, o konuşabilisin diye.

Bir akşamüstü serin bir öğünde terasta oturuyordunuz. Ellerinizde şarap kadehleri vardı. Bir gün sonra Bremen'e geri döndükten.

Tatil bitmişti.Ama içinde daha yeni başlamış bir sel vardı. Kendini tutamadın. "Seni seviyorum," dedin. "Ama bu elmayı, portakalı sevmek gibi değil. Başka türlü sevmek," dedin. "Biliyorum," dedi. İkiz de gülümsediniz. Başka ne yapabiliirdin biliyordun. "Sen ne düşünüyorsun?" diye sordun. "Düşünüyorum," dedi. "Yanına gel, beraber düşünelim," dedin. Kalktı, bir adım attı, uzanıp elinden tuttu, ama o ikinci adım atmadı. Bir süre öylece durdunuz. "Ne oldu?" dedin, "gelsene, niye durdun?" Ama gelmedi, tekrar yerine oturdu. Bir süre daha konuştunuz. Hâlâ her şey çok güzeldi. Sonra gitti. Sen de Bremen'e geri döndün.

Hemen hemen her hafta mektup yazdı Portakal. Yeşil, kırmızı, turuncu zarflarda. Bir daha ne zaman geleceğini soruyordu, "Şubat" diyordun, birkaç ay kalmıştı, "seni özledim"diyordu. Sen de özlüyordun. Ona mektuplar yazıyordun sen de. Hikayeler yazıyordun, masallar yazıyordun. "Şubatta geliyorum" diye yazıyordun. Sonunda Şubat oldu, "hafta sonu geliyorum" diye yazdın. Cuma günü telefonla aradı. "Yarın mı geliyorsun?" diye sordu. "Evet," dedin. "Uçağın kaçta?" dedi. "12'de," dedin, "saat üçte Ankara'dayım." "Bekliyorum," dedi. Telefonu kapattı. Ankara'ya hiç bu kadar yoğun duygularla inmemişti uçak. Evler bulutların arasında sıyrılıp gözlerinin önüne seriliğinden, "Burası Ankara," dedin, "Portakal'ın yaşadığı şehir." Eşyaları eve bırakıp hemen o her buluştuğunuz kafeye gittin. Oturduğunuz terastangörülebiliyordu kafe. Oturanların yüz ifadelerini görebiliyordun. Seni orada beklediğini sanıyordun. Ama yoktu. Evine telefon ettin. Telefonu kimse açmadı. Sonraki 15 gün boyunca her gün aradın. Telefon açılmadı. Hep aynı sokakları, hep aynı kafeleri dolaştın. Portakal yoktu. Hiçbir yerde yoktu. Telefonu kimse açmıyordu. Korkmaya başlamıştın. Sonunda bir akşam üstü yine aynı kafede karşılaştınız. Köşarık yanına geldi, sarıldı. "Neredesin?" dedin. "Kuzenler vardı, başka şehirden geldiler. Onlarla ilgilenmek zorunda kaldım, hatta şu anda birisi burada, onunla oturuyorum," dedi. "Peki, sen keyfine bak, biz nasıl olsa görüşürüz," dedin. "Bu akşam gidiyorlar," dedi, "yarn ararım seni." Aramadı.

Bir kaç gün sonra sokakta yürürken arkandan birinin seslendiğini duydun. Döndün, Portakal'dı. "Bir arkadaşımla şurada oturuyoruz, gelsene," dedi. Gittin. Bir kız daha vardı. Bir bira söyledin. Her şey güzeldi yine. Bir bira daha söyledin. Sonra bir arkadaşın geldi. Sonra biri daha. Masa giderek kalabalıklaşıyordu. Bir masa daha eklendi, sonra bir masa daha. Yaklaşık 20 kişi olmuştunuz. Ama sorun değildi. Sen hâlâ Portakal'ın yanındaydın ve çok eğleniyordun. Sonra tuvalete gittin, giderken garsona bir bira daha söyledin, yaklaşık beş altı kişinin arkasından duvara sürtünerek geçebildin. Döndüğünde yerinde başka birinin oturduğunu gördün. Herkes bir sıra kaymıştı. "Sen de artık orada bir yer otur," dedi Portakal. O sırada çekip gitmek geldi içinden. Bir sıra kaymamaları Portakal söylemiş olmalıydı. Çünkü hiç kimse tuvalete giden tanımadığı birinin yerine oturmazdı. Tanıdığı biri davet etmedikçe. Giderken söylediğin bira gelmiş, eski oturduğun yere konmuştu. Biraya baktın, Protakal'a baktın. Portakal birayı sana ulaştırdı. Sen de söylediği gibi oraya bir yer oturdu. Artık dünya başka bir şeydi. Daha karanlık bir yerdi. Birtakim sesler geliyordu. Daha fazla oturamadın orada. Birayı da içemedin. Gittin. İki gün sonra eve geldi Portakal. Yanında bir kız vardı yine. Hiçbir şey olmamış gibiydi. Belki de hiçbir şey olmamıştı. O gün de bir şey olmadı.

Sonra bir akşam yine arkadaşınla buluştunuz. Portakal. Telefonla aradın, telefonlara çıkmadı. Derken bir gün aradı. "Yarın ti-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi = <https://rantev.org>

vatroya gidiyoruz, sen de gelsene," dedi. "Bir arkadaşın mezu-niyet gösterisi." "Olur, geleyim," dedin. Tuhaf bir yerdeki tiyat-ro mekânını uzun uzun tarifetti. "Neden birlikte gitmiyoruz ki," dedin. "Nasil olsa buradan gitmeyecek misin?" "Biz okuldan gi-deceğiz," dedi. "Okul da zaten çok yakın buraya," dedin. "Ben okula geleyim birlikte gidelim, bulamam şimdi orayı ben," de-din. "Bulursun, bulursun," dedi. Aynı uzun tarifi, kelimesi keli-mesine bir kere daha yaptı. Telefonu kapattın. "Kimdi arayan?" diye sordu ev arkadaşın. "Portakal," dedin, "tiyatroya çağır-ıyor." "Ne güzel işte, sevinsene, ne bu halin?" "Bilmiyorum," dedin, "içimden bir ses gitme oraya, ya da yanında bir kızla git," diyor "Şaşmalama," dedi arkadaşın. "Kafanda senaryolar kurma, hayata bir şans tanı." "Haklısın," dedin. Ertesi gün ka-rarlaştırılan saatte gittin. Kimse yoktu. Biraz bekledin. Porta-kal'ın gülümseyerek geldiğini gördün sonra. Yanında birkaç ki-şi daha vardı. Gençlerden bir tanesiyle sürekli flört ediyordu Portakal. Belli ki yeni tanışmışlardı. Küçük, romantik şakalaş-malar geçiyordu aralarında. Portakal hep onunla yan yana ol-maya gayret ediyordu. Yedi sekiz kişi olmuşunuz. Kimse bir-birini tanımıyor, herkes Portakal'ı tanıyordu. "Salona geçelim," dedi Portakal. "Beni takip edin, size yerlerinizi göstereyim. En önden girdi. Koltukların arasından bir merdiveni çıktınız. Porta-kal'ın hemen arkasında sen vardın. Portakal gidip boş bir koltuk sırasının başında durdu, "Buraya geçin," dedi. Sen geç-tin, sonra senin arkandaki, geçti, sonra o genç geçti, sonra Portakal geçti, sonra da geri kalan iki kişi. Bir tuhaflık vardı. Ya baştan girmeliydi Portakal, ya da sonuna kadar beklemeli-ydi. Ama o onunla yan yana oturmaya gayret etmişti. Şaşır-dın. Tiyatro'dan sonra yemeğe gitmeye karar verildi. Sen eve git-mekle, kalıp olanları izlemek arasında kararsız kaldın. Sonra kalmaya karar verdin. Belli ki asıl oyun başkaydı. "İzleyelim bakalım," dedin. Beş kişi bir arabaya doğru giderken Portakal arabada nasıl oturulacağını planlıyordu. "Sen öne otur," dedi sana. "Arabayı kullanacak olan senin arkadaşın, sen öne otur," dedin sen de. "Ama ben arkaya oturmak istiyorum," dedi. "Öy-le mi?" dedin, "ben de arkaya oturmak istiyorum. Önde otu-rmaktan nefret ederim." Arabanın arka kapısını açıp girdin. Çar-esiz öne oturdu Portakal. Çaresiz o genç de arkaya gelip ya-nına oturdu. Lokanta da yine sana oturacağını yeri gösterdi. Kendisi de o gencin yanına oturdu. Sen yine uzak kaldın Porta-kal'a. Çünkü bütün gösteriler uzaktan izlenirdi. Oradan kal-

ıp bir kafeye gittiniz. Sen önden girmiştin. Boş bir masanın yanına gelip durdun. Oturmadın, Portakal'ı bekledin. "Söyle bakalım, nereye oturayım ben?" dedin. Portakal buna çok si-nirlendi. "Ne biliyem ben, nereye otursanotur," dedi. İki gün sonra o gençle el ele senin evin önünden geçti. Sen terasta oturuyordun. Sonra geri döndüler. Uzun zaman sokakta elele, bir o tarafa bir bu tarafa gidip geldiler. Günlerce. Sonra gidip o hep karşılaştığınız kafeye oturdular. Her gün. El ele, yanak yanağa. Sanki Ankara'da başka kafe yoktu. Sanki Ankara'da başka sokak yoktu. Artık terasta çıkamaz oldun. Kafeye gide-mez oldun. Evden bile çıkamazdın artık. Korkunç bir karanlık kaplamıştı etrafı. Dünyada olup biten hiçbir şeyi anlamıyordun. Her şeyi unutmak için ne yapman gerektiğini biliyordun. Tek bildiğin bütün olanları unutmak zorunda olduğundu. Bu karan-lığın gülüyamazdın. Ama işi nasıl açacağını biliyordun. Bir ışık var mıydı onu da biliyordun. Yapılacak hiçbir şey yoktu. Yapılacak olan her şeyi yapıyordun zaten. Yemek yiordun, ki-tap okuyordun, uyuyordun, arkadaşlarıyla konuşuyordun. Ama işe yaramıyordu. Çünkü bütün bunları yaparken bir şeyi yanlış yapıyordun.

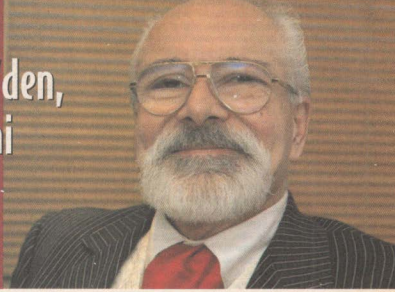
Bazen dolaptan bir elma alıp kitap okurken yerdin örneğin. Merdivenleri bir koşuda çıkardın. Aklında bir an önce dairenin kapısına varmak olurdu. Nahtalet deliğe sokup hızla çevirerek içeri girerdin. Bir an önce tuvalete yetişmek, ya da hemen kaç koymak, ya da duşa atlamak işti. Duş alırken duştan sonra ya-pacaklarını düşünürdün. Aklında hep Portakal olurdu. Bir son-raki şeyi düşünürdün. Ya da geçen günleri. Yaşadığın sahnele-ri. Mutfağa yemek hazırlarken yemekten sonra ne yapacağını düşünürdün. Televizyonun karşısına geçip, ayaqları uzatıp sı-cak bir çay içmek. Çay içerken bugün neler yaptığını düşün-mek ya da yarın neler yapacağını gözden geçirmek. Bunları ya-parken aslında aklın hep daha uzak gelecektekilerdi.

Oysa bir gün eline bir elma al. Gözlerinin önünde döndür ve her yerine bak. Renk değişimlerini incele. Onun aslında hiç de yuvurak olmadığını gör. Her tarafının kırmızı olmadığını gör. Sağa sola serpiştirilmiş yeşillikleri fark et. İnce çizgileri. Belli belirsiz noktacıları. Tüm vücudunu sana sunan elmayı avucun-da sıkıca tut. Aklın avuç içlerinde olsun. Her zaman bir sapı ol-duğunu algıla onun. Bu sapın kopmamak için verdiği mücade-leyi parmaklarını hisset. Her şeye rağmen kopan sapın ucuna bak. Nereden koptuğuna dair en ufak bir ipucu ara onda. Sonra yavaşça küll tablasına bırak. Ya da tezgâhın üzerine. As-la çöp tenekesine fırlatıp atma. Onun da bir şeyler hissedip hissetmediğini asla bilemezsin. Elmanın kabuklarını soyma. Dişlerini elmaya geçir. Onun dişine gösterdiği direnci hisset. Sen ısırırken elmanın tüm bedeninde meydana gelen minik sar-sıntı elinden geçip senin de bütün bedenini sarssın. Dudakla-rına yapışan suları yala, ısırdığın yerden elmanın parlak yüze-yine sızan o belli belirsiz sıvıya da unutm. Onu da yala. Gözü-nü elmadan ayırma. Başka hiçbir şey düşünme. Evrende iki şey vardır. Elma ve sen. O sırada bir tek şey yapıyorsun. Elmayı yi-yorsun. Dişlerini bir kez daha batırıyorsun onun o gergin göv-desine. Bir parça koparıyorsun, parça ağzında dolaşıyor, dilin-de bir ağırlık hissediyorsun. Hücrelerine daha önce hiç fark et-medğin bir lezzet yayılıyor. Parça giderek daha çok parçaya bölünüyor, dişlerinin arasında bir şey küçüldükçe küçülüyor ve etrafa lezzet saçıyor. İnanılmaz bir kokusu var elmanın. Daha önce hiç böyle bir koku duymamışsındır. Duyduğun hiçbir ko-ku buna benzemez. Sonra ağzında unufak olan parçaları yutar-sın, midene doğru inişini hissedersin. Artık ısıvı vücut ısıyla bir olmuştur. Kısa bir süre daha takip edebilirsin elmaların yemek borundan inişini, sonra izlerini kaybedersin. Ama elinde hâlâ kocaman bir parça vardır. Daha bir ısırık almışsındır. O bite-bile bir başka elma daha vardır. Elmalar hiç bitmez. Gerçek portakallar da vardır. Gerekli olan bir şeyden başlamak ve ha-yatı sonsuz olduğunu görmektir.

Her gün kendini tek-rar hatırlatana dek...

Ben eleştiriyi Haldun Taner'den, insan sevgisini Sait Faik'ten öğrendim.

Emre Kongar ile gençliğin sorunlarından, sanatsal kurumlaşmaya kadar her telden konuştuk. Emre hocanın Cumhuriyet'in kültürel kurumlaşması ve eksik bırakılanlar üzerine yorumları dikkat çekiyor.

Adnan Özer: Değerli hocam, sevgiyle başlayalım. Bizim camidan, LeMan'dan, yeniHarman'dan, Kaçak Yayın'dan size sevgi mesajları getirdim.

Emre Kongar: Kalp kalbe karşıdır. Sizin camia beni seviyorsa bu benim de sizin camianızı seviyor olmama ilgili bir şey. Ben duygularını sahihi yaşayan bir insanım. Onları saklamayan, gizlemeyen, rol yapmayan, hava atmayan... NTV'de her gün program yapıyorum, orada gördükleri Emre Kongar ne ise, öğrencilerimin sınıfta gördükleri Emre Kongar da odur. Müsteşarlık makamında otururken de Emre Kongar, evde çocuklarının gördüğü baba da Emre Kongar'dır, şu an sizinle konuşan Emre Kongar da aynı adamdır. Aynı Emre Kongar'dır ve sahihi bir Emre Kongar'dır. Duyguları, sevgileri, kızgınlıkları olan, etten kemikten yapılmış Emre Kongar'dır. Hayatım sevgi ve güven üzerine kuruludur. Benim için yaşamın maksimizasyonu, yani hayattan en yüksek verim almanın yolu, mutluluktur, bunun temelinde de sevgi üretim ve güven vardır. Bu benim bütün ilşkilerimde egemendir. Dolayısıyla öğrencilerim de beni seviyor. Ben de öğrencilerimi seviyorum. Yazarcılar takıma gelince; zaten ben kendimi onlardan hissediyorum. Elimde olanak varken, müsteşarken filan her türlü imkânları o insanlara vermeye çalıştım. Bana satışları da seviyorum. Aleyhime yazanlar, karikatürümü çizenler, onları da seviyorum.

Tabilsizinsiz oluşunuz da önemli. Sizin hakkınızdaki ilikintibaımsöyleyeyim, bu hem karikatür çizenler hem de dışarı için öylealgılanıyor: Emre Hoca'sınız. Arkadaş hoca vardırıya, arkadaş, dost, her zaman konuşabileceğiniz. Biliyor musunuz, halk katında da böyle bu, ben denemek için taksiciye söyledim, aa Emre Hoca dedi.

Bu televizyon program çok etkiledi. Maalesef popüler kültür her yerde egemen, benim zaten 30 küsur kitabımdır, müsteşarlık yapmış, gazetede yazıyorum bir popüler kimliğim var ama televizyon program çok daha popülarize etti beni. Ama onlar beni kötü anlamda değıştirmez. Tabi bu yaşamınızı sınırlıyor, bir kafede oturup tek başınıza içemiyorsunuz, ya da birisiyle birlikte. Hemen birisigeliip yanınıza kökünü, ya ülkeyi kurtarıyor sana veya size bir sürü sorular soruyor. Yani ben insanları seviyorum Adnan. Onlara hem güveniyorum hem seviyorum. Hakikaten seviyorum. O sevgi öyle bir şey ki verdikçe, tozalar, karşılık hissediyorsunuz. Tabi bu sizin çevre, özellikle mizah, edebiyat, sanat, medya, sosyal medya, politik

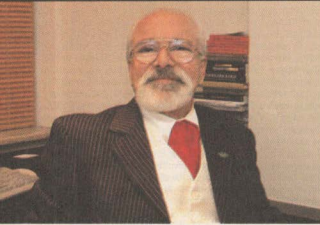
bir iş. Hem ince bir zekâ gerektiriyor, hem toplumsal olaylara derin bir bakış, hem onların ayrıntıdaki yorumlarını gerektiriyor. Mizah, edebiyat ve ikisinin birleşimi olan ve bu alanlarda çalışan insanlar ince zekâ ve derinliği olan insanlar.

Kendiliğinden bir gözlemcilik gelişiyor.

Sosyoloji eğitimi alıp almamaları önemli değil. Onların hayata ve topluma bakışları, konuları irdeleyiş biçimleri zaten sosyolojik. O açıdan onları önemsiyor, beğeniyorum. Örneğin bizim gazetede Turhan Selçuk çiziyor, benim bir kitapta anlatacağım düşünceleri küt diye insanın beynine vuruyor.

Buradan hareketle, Aristo sanat piramidinde komediyı aşıyağı koyuyor, en yüksekte şir, ikinci basamak olarak da müziğı koyar. Şimdi aramızda tartışma çıkıyor, biz yıllardır mahalle arkadaşınız, blzyüksek sanat yapıyoruz diye takılıyorlar bize karikatüristler, blz yazıyorlar da düşüksanatyapıyoruz. Müzisyenlere gelince, onlarla bir bağımız yok. Onlar etik ve felsefi meselelerde de çok düşünmüyorlar açıkçası. Böyle bir alışkanlık oluşmamış, yanıyorsam da beni bağışlasınlar. Biz daha çok okuma süreçlerine girdiğimiz için, tuhaf tartışmalar çıkıyor aramızda. Siz nasıl bakıyorsunuz, edebiyat saf bir şey, eleştiri olmadan kibarlık budalalığın dönüşmez mi?

Karikatür ve edebiyat birbirinden farklı iki sanat dalı. Her ikisinin de baktığı şey aynı. Toplum ve insan. Her ikisi de topluma ve insana baktığı çok ortak yanları var. Karikatür tabi daha eleştiriye dönük, edebiyat daha gözleme dönük. Edebiyatta eleştiri olabilir de olmayabilir de. Bir yapının iyi edebiyat yapıtı olması için mutlaka eleştiri gerekmez. Ama karikatürde eleştiri olmazsa olmaz. Sanıyorum ki bu iki sanatı birbirinden ayıran öge eleştiri ögesi. Eleştiri karikatürün olmazsa olmaz koşuludur. Çizgilerde ya da yazısında bir eleştirel ruh, bir eleştirel yönelim, okuyan ya da bakan bunu arıyor. Biraz karikatürcülere fazla prim veriyor olabilirim ama az çizgiyle, az sözle çok şey anlatmak çok daha zor. Edebiyat bu açıdan daha kolay. Edebiyatta daha uzun anlatılma olanağı var. Bundan başka şu var; iyi edebiyatı kötü edebiyattan ayırmak daha zor. Oysa iyi karikatür ile kötü karikatür hemen ayrılabilir. Bir baktığınız zaman onu hemen algılayabiliyorsunuz. Kötü edebiyatı iyi edebiyat diye yutturmak mümkün ama kötü karikatürü iyi karikatür diye yutturmak mümkün değil. Çünkü karikatürün amacı, eleştiri, toplumun ve insanın yanlışlarından yana tavrı

Müsteşarken. Bir sanat kurumu oluşturmaya çalıştım, 40-50 tane sivil toplum örgütünü, sanatçı örgütlerini bir araya getirmeye çalıştım, fakat bizden sonra yürümedi. Benim üç Ö formülüm vardı, Özgün, Özerk, Özgür olacak.

Bir de kompradorburjuvazi var, onun etkisi...

Orada çok tatsız bir şey çıkıyor. Komprador burjuvazi dediğiniz Batı'nın, Amerika'nın önderliğindeki antikomünizmi aşağıda henüz endüstrileşememiş, köylü ve dinci kitlelerin geleneksel istekleriyle buluşuyor ve sistem olduğunu sağa kayıyor. Çok özeti budur. Demokrat Parti bunun simgesi olarak iktidara geliyor. Demokrasi gibi bir kaygıları yok. İlk iş olarak muhalefeti sınırlıyor, basın özgürlüğünü sınırlıyor. Sonunda maalesef askeri darbeyle gitmek zorunda kalıyorlar. Hakikaten demokrasiyi yok ediyor. Halbuki tek parti sistemin Halk Partisi savaş alanlarının muzaffer komutan olarak gelmiş iktidara oturmuş, onlar demokrasiye geçiyorlar. Demokrat Parti sandıktan çıkıyor. Demokrasi, koruması ve geliştirmesi lazım. Kendi bekası ve devamı için. Fakat tek parti zihniyeti devam ediyor. **Menderes de Bayar** da tek partiden gelen adamlar. **Karalın** da **Köprülü** de tek parti döneminin insanları. Ve tek parti gibi yönetiyorlar bu bir. Üç tane faktör var Demokrat Parti'nin neden demokrasi getirdiğini anlama noktasında. İlk faktör bu. Yöneticileri tek parti yöneticileri, onların içinde bir tane hakiki demokrat var, o da İsmet Paşa. Diğerleri, Demokrat Parti'yi kurularak dahil hepsi tek parti. İkinci faktör Amerika Birleşik Devletleri öncülüğündeki antikomünizm, yani soğuk savaş, uluslararası konjonktür onları sağa, milliyetçiliğe itiyor. Üçüncü faktör seçmen kitlesi, köylülükten, tarımdan ve gelenekçilikten dincilikten kurtulamamış olmaları.

Gelenekselcilik, İslam anlamında mı?

Tabii tabii, elbette. Bunları demokrasi adı altında, çok partili düzende içinde sandığa yansıtmak, o komprador burjuvazi dediğiniz soğuk savaşta Amerika'nın öncülüğü, artı aşağıdan gelen özgüleşmemiş, özerkleşmemiş dinci ve gelenekçi bireylerin istekleri buluyor. Dincilik ve komprador burjuvazinin bulduğu yer, soğuk savaş ve çok partili düzendir. Lider kadroda tek partiden geldiği için, Demokrat Parti demokrasi adına Türkiye'nin 20 yılını çöpe atıyor. Ekonomik kalkınma var ama demokratik gelişme yok. Kültür bu onun içine oturursa, koyduğumuz teşhisin ne kadar doğru olduğunu anlıyoruz. Yerel kültür öğelerinin evrensel boyutlarda geliştirilmesi olayı 45'te bitiyor. Aynı şekilde bu geri dönüş artık evrensel ölçülerde yerelliği bastırarak, dinci iktidarın yeniden evrensellik üstüne, yerellik adına evrenselligi yok ettiği birdönem başlıyor. Demokrat Parti iktidara gelir gelmez ezanı Türkçeden Arapçaya çevirmekle başlıyor işe. Arap kültürü emperyalizmi komprador burjuvaziden daha güçlüdür Türkiye'de, çünkü tabanda vardır. Arap kültürü emperyalizmine teslim oluyor. Ve hatırlayın, ikinci yaptığı iş ezanı nasıl Arapçalaştırırsa, okul kitaplarının dilini geriye döndürüyor. Anayasa tekrar Teşkilatı Esasiye Kanunu oluyor. Genelkurum Başbakan Erkanı Harbiye Umumiye Reisi oluyor.

Tabanda bir folk İslam da yok mu?

Var tabi, Alevi kültürü, diye bir şey var, Bektaşî kültürü var, artı Sünni kesim politize olmuş, İslamın çok dışında. Bugün bile hâlâ türban olayı maalesef politize olmuş kesimlerin olayıdır. Köyünde ki kadının türban diye bir meselesi yoktur, zaten başını da türban gibi bağlamaz. Fakat o soğuk savaş dönemindeki politika bunu militan bir biçimde emperyalizme soktu. Kaldı ki o dönemde İslamı kitleleniyor. Kültür açısından 50-60 arası Haldun Taner, Sait Faik gibi

öykücülerin ortaya çıktığı ama bunların dışında çok fazla bir üretimin görülemediği yıllardır. Nitekim Haldun Taner dahil bunların hepsi son derece baskıya uğramış, üretimleri desteklenmemiştir. Al-lahtan, Varlık Yayınevi bunlara destek vermiştir. Yine 50-60 döneminin şirde ikinci Yeni okulunun ortaya çıkması var, fakat bakıldığında en önemli ürünleri Sait Faik ve Haldun Taner'in verdiklerini görüyoruz. Ben en çok bunları önemsiyorum. Ben eleştiriyi Haldun Taner'den, insan sevgisini Sait Faik'ten öğrendim.

Kanonik gelişim duruyor.

Evvel.

Bundan sonra örnek yok, bir sosyalist gerçekçilik dönemi geliyor.

Doğru ama sosyalist gerçekçi ürünler maalesef çok fazla yok, bir Erol Toy var biyografik denemeleri, köy edebiyatı Mahmut Makal sayesinde başlıyor, Fakir Baykurt'la geliyor. Ama biliyorsunuz Makal da çok baskıya uğruyor. Köy edebiyatı yapmak komünistlik sayılıyor. Sonra 60'lar kargaşa içinde geçiyor, bir sosyalist gerçekçilik... şirde daha çabuk yansıyor, ama edebiyatın diğer dallarında onun ürünleri çok fazla görüyoruz. Derken yeniden bir evrensellik, yeniden popüler kültürün yükselmesi ve **Orhan Pamuk**'la ortaya çıkıyor. Elektronik kültürün, popüler kültürün yerelliği, özgünlüğü ezildiği, yok ettiği bir kültür ortaya çıkıyor. Popüler kültür o kadar egemen, o kadargüçlü ki, mutlaka içine sızmak ve onu kullanmak lazım. Mizah dergisi mi çıkarıyorsun, o mizah dergisini mevcut popüler kültürün olanaklarından yararlanarak tanişacak, satacak. Televizyonda ilan, reklam vereceksin, çizerlerin programlara katılacak, orada karikatür çizecek, popüler kültür tabanca gibi bir araç, adam öldürmekte de kullanabilirsin kendini korumakta da. Türkiye bu küreselleşmeye o kadar entegre oldu ki, diyelim Sultanahmet Köfçesi, Mc Donalds'ta mıcılade ederken gelişmek, büyümek zincir dükkânlar almak ve diyelim Moskova'da da şube açmak zorunda, o açılan devletin rolü için benim söylediğim şu var, destekle fakat karışma. Devlet fon verecek ama karışmayacak. Bizim politikacılar olur mu diyor, parayı veren düdüğü çalar, ben YÖK'e parayveriyoorum, üniversiteleri kontrol ederim, hayır parayı verecek kontrol etmeyecek. Neden, çünkü para hükümetin, partinin parası değil, para vatandaşın vergisinden toplanıyor. Dolayısıyla o vergiden sanata, edebiyata, bilime bol payayırarak ve denetlemeyecek. İsrardevletin olduğu her yer de olur, fakat bir şeyi üretmek için maalesef o israfı bir ölçüye kadarkabul edeceksin. Fakat devletin denetimini asla kabul etmeyeceksin. Devlet memuru tutuyor olur mu, olur! Eğer devlet tiyatrocuyu denetlemekten kendini alıkoymabilir. Bizde olmuyor çünkü o tiyatrodan oynanacak oyuna da müdahale etmek istiyor, desteklediği edebi kuruma da müdahale etmek istiyor. O sanatçının beyanatına da müdahale etmek istiyor. Devletin imkânları kamunun imkânları, dolayısıyla bizonu kullanabiliriz vatandaşlar olarak. Burada birtakım mekanizmalar gerekmiyor mu? İngiltere'de bu şekilde çalışan bir kurum var. Biz bunları niçin kuramıyoruz, daha çok sosyalist olan ülkelerde, akademiler de var, o yapı bize de uygundur bence. Nye böyle kurumlar oluşturmaya çalıştım, 40-50 tane sivil toplum örgütünü, sanatçı örgüt-

Benim üç Ö formülüm vardı, Özgün, Özerk, Özgür olacak. Bir sanat kurumu oluşturmaya çalıştım, 40-50 tane sivil toplum örgütünü, sanatçı örgüt-

lerini bir araya getirmeye çalıştım, fakat bizden sonrayı ümedim. Benim üç Ö formülüm vardı, Özgün, Özerk, Özgür olacak. **Özerk olması, politika dan.**

Siyasal partilerden, iktidardan özerk olacak, tabii bunların fonlarını kamu verecek ama özerk olduğu için denetlemeyecek. Kendi içinde denetim olacak. Türkiye'de bunlar gündemden düştü gerçi. Fakat bir kültür ve sanat kurumunun kuruluşu gerekirdi, biz bunu 70 seçimlerinden sonra Ecevit'le oluşturmuştuk ama kabineye 11'er girince Kültür Bakanlığı'nı korumak zorunda kaldı, o yüzden kurulamadı.

Bunun vebali var.

Hakkınız var. Ben Ecevit'te Göreme Sokak'ta 77 seçimlerinden önce CHP'nin yeni programını yapan grupla birliktiydim, **Gündüz Ökçün, Birsay Kuluç, Cahit Kayra** ve ben. Ayrıca Vural Güneşavaştı oradaydı, biz Bülent Bey'le oturduk CHP'nin yeni programını yaptık. Bu özerk kültür sanat kurumuna vardı, hatta iktidara geldikten sonra onu ben örgütleyecektim. Ama 11'erle ittifak yapacak kabinedeki sandalye sayısı filan, o yüzden **Ahmet'i (Kışlalı)** kontenjandan milletvekili yapıp, Kültür Bakanı yaptık. Proje de asılda kaldı. **Yazık olmuş, ulusal sanat konseyi kurulamamış.**

Ecevit'in vebali vardır, halen de bu derece gerekli buluyorum. Bir özerk kültür ve sanat kurumu kurulmalı, Kültür Bakanlığı kaldırılmalı. Türkiye'deki opera, bale gibi desteğe muhtaç olan sanatlarla bu kurum destek verilmelidir.

Bu bakanlık doğru biçimde kullanılamaz mı?

Nasıl kullanıldığına bakar. Biz mesela çok iyi kullandık. Sinema ve filmlere destek verdik, o kurumların temsilcilerini para dağıtacak komisyonlara üye yaptık. Bakanlık temsilcilerinin sayısı daha azdı. Sinema fonunda tiyatro komisyonunda, kitap basılırken de, dolayısıyla nasıl kullandığınıza bağlı. Ancak orada bir çelişki var, politikacı parayı kontrol ettiği zaman kendi politikasını da getirmek istiyor. Politika yanlış biçimde iki ayrı kanaldan beslenir hale geldi. Biri İslami kanal, diğeri normal kanal, diyalim. İslami kanaldan desteklenen politika kültüre hiç müsamaha göstermiyor, operaya filan hiç para vermiyorlar. Maaslar bile zır ödeniyor. Radikal İslamın türban olayı gibi, YÖK'e saldıran bile projelerinden vazgeçmesi lazım. Türkiye'nin selameti için bu gerekli, yoksa hiçbir sorunu çözemeyiz. Yüksek öğrenimde türbanla uğraşıyorlar. Bilgisayarda dünyada yokuz. Çocukları Kur'an kurslarına yolluyorlar. Dogmatik, ezberci bir biçimde yetiştiriyorlar. Okul öncesi eğitimde el becerisi, sözel beceri geliştirilemiyor. Müfredat böyle, ne Atatürk'ü ne Batı'yı öğretiyor, ne sözleyetenek ne sayısal yetenek öğretiyor, lise mezunları hiçbir işe yaramıyor. Maalesef kitlenin durumdayız.

Avrupa'da bazı üniversitelerde kariyer dışı, akademi dışı projeler kullaniyor. Bizde bir sıkıntı var, yazarların ricamızdır, pek çok kendini yetistirmiş yazar arkadaşımız var, düzenli, disiplinli, özelliği olan kitaplar var. Lakin bir üniversite kariyerinden geçemeyişler, zaten bizde o da demokratik değil, ben kendi adıma Batman Lisesi'nde okudum, bu yüzden akademik kariyer yapamadım, bir sürü arkadaşım var bu durumda olam. Biz medyada çalışmak zorunda kalıyoruz, medyada çalışmanın koşulları da çok ağır aslında. Bizler aslında aydınlık taşıyacak eğitimli insanlarız, doğal bir formasyonumuz var, acaba Almanya'daki gibi edebiyat doçentliği kullanılamaz mı Türkiye'de?

Sizi şartıyım, öğretim görevlisi diye bir müessese var, bütün bu değerli insanları, yalnız edebiyat alanında, sanat alanında da değil; mesela dış politika alanında bir büyükelçi hiç akademik kariyer yapmazsınız, diyalim ki Afrika'yı çok iyi biliyor, üniversitelerde öğretim görevlisi kadrosu bu tür uzmanların istihdamını mümkün kılıyor. Herhangi bir yasal düzenlemeye gerekalmaksızın her üniversite kendi bünyesinde bunu kullanabilir. Birtakım üniversiteler bunu kullaniyor. Mesela Hkmet Altınkaynak Yıldız Teknik Üniversitesinde hocalık yapıyor. Feyza Hepçilingirler yapıyor, birtakım karikatüristler, yazarlar, müzisyenler de öyle. Bunu sistematize etmek lazım. Burada yasal zemin tamamen hazır. Üniversite kamuoyunun bu değerleri bütün alanlarda kullanması lazım, önünde bir engel yok.

Bu, Üniversitelere kalite de getirir.

Katılıyorum. Üniversite kültürünün temelini sanat, edebiyat oluşturmali. Ben öğrencilerime her hafta bir roman okumalarını, her hafta bir sinema filmi izlemelerini tavsiye ediyorum.

Hocam şöyle söylemek istiyorum, dünya korkuyla yönetiliyor sanki, genç kadın yaşlanmaktan korkuyor, buuzları eriyor mahvolucağız, edebiyatta bazı toplumlar üzerinde birdünyagüçlü olarak özellikle roman... Buna karşı ne yapmak lazım.

Romanın gücünü bence çok fazla abartmamak lazım, çok daha güçlü bir silah var, televizyon. Televizyon düzleri ve programları dünyayı biçimlendiriyor. Romanı ben biraz kutulu alanı gibi görüyorum. Roman dünyasını, edebiyat dünyasını biraz da televizyon dünyasının çok yönlendirici, çok itip kalıcı yanlarını biraz hafifleten bir âlem olarak görüyorum ve olumlu karşıyorum. **Peki insanımızı televizyon karşısından nasıl kaldıracğız, evlerinden nasıl çıkaracağız?**

Çıkaramazsınız. Hem ekonomik hem sosyolojik hem medya yönleri var, kolay bir iş değil. O araştıran kullanmak lazım. Romanı da popüler kültüre entegre etmek lazım. Televizyonlarda romanlara ilişkin okuma programları olabilir. Romanlardan uyarımları senaryolar olabilir. Reklam ve ilan aracılığıyla okumaya yönlendirilir. Bütünleşecek. Başka çare yok, reddederek olmaz.

Gençlerde bir sosyalleşme biçimi olarak, sinemaya gitmekten, kitap taşımaya kadar bir mesaj verme, bir kimlik arayışı görüldüyor. Özellikle genç kuşanımız kitap okuyarak sosyalleşme sürecine giriyor. Bunun artması için yayınevleri ne yayın dünyasına neler söylersiniz?

60'larda edebiyat okuru üniversite öğrencileri ve öğretmenler, şimdi edebiyat okuru kadınlardır. Bunun sebebi kadınlının sosyal statü kazanması, entelektüel gelişmelerine paralel olarak toplumda yeterince kendini kanıtlayamamaları, kadınlardır edebiyat, entelektüel gelişmeleri daha hızlıdır, erkekler tarafından bastırılan bir grup olarak edebiyat ve sanata biraz daha yönlendirilir, kızlara yansımaları da bu. Hem kimlik hem kişilik ediniyorlar. Bu çok olumlu bir gelişimdir. Kadın yazarların çok ol plana çıktığını görürsünüz. **Buket Uzuner, Ayşe Kulin, Adalet Ağaoğlu, İnci Aral** gibi önemli yazarlarımız var.

Kadınlardır bir şeyler okuyorlar ve gelişir diyorsunuz...

Gelişir, gelişir.

Hocam Cumhuriyet Gazetesi okurunu kaybetmiyor.

Artıştayız, şimdilik artıştayız.

Genç kuşanlık sürekli kazanmasını neye bağlıyorsunuz, kristalize olmak olsa böyle devam etmez.

Cumhuriyet olarak biz hem genç kuşanlık hem yaşlı kuşanlık yeniden kazanmaya başladık. Ben 2001 yılında başladım Yayın Danışmanlığı'na, 96'da yazarlığa başladım. Ben yönetici olduğumda tirajımız 35-38 bindi. Şimdi 65 binlerde. Sürekli okur kazanıyoruz. Genç okurlar büyük bir çoğunluk. Daha çok kent merkezlerinde satılıyor. Uluslararası olayları çok iyi izliyorlar, daha dışa dönük bir gazete yaptık. Cumhuriyet bağımsız bir gazete. Diğer gazeteler ya dinci ya da holdinglerin.

Yerel basımımız çok zayıf bunun gelişmesi gerekmiyor mu?

Elbette ama, maalesef olsun demekle olmuyor. Yerel televizyonlar geliştirdi, yerel basın da gelişsin. Yerel halk kendi kişiliğini ve kimliğini kazanınca kendi basınına da talep edecek.

Son olarak gençlere mesajınız.

Gençlere bir tane mesajım var: Okusunlar, Okusunlar. En büyük eksiklikleri gerekli, bedeli ödmeden en büyük ödülü istemeleri.

Hayat Acemileri

Anlamakta zorluk çekiyorum, dahası hayret ediyorum. Hangi kesimden olursa olsun, ülkemizdeki insanların birçoğu kendilerini nasıl da dengeli, tutarlı buluyor. Ve en önemlisi, bu insanlardan kime sorsanız kendisini tereddütsüz nasıl da haklı görüyor. Yine bu insanlarda şaşırdığım, hatta "hayran olduğum bir yetenek" var. Duygu durumları bulundukları yere göre anında değişiyor ve ona göre vaziyet alıyorlar. Örnekte, içki içerken her şeyin çok anlamsız olduğunu, mücadele etmenin bir şeyi değiştirmedğini, dahası hancının da ve yolcunun da sarhoş olduğunu, hatta bir an önce meyhanenin bütün kapılarını kapatıp toplu olarak intihar edilmesi gerektiğini söyleyen birisi, ertesi sabah karşınıza son derece mücadeleci ve yalnız bir savaşçı olarak çıkabiliyor, hatta siz bu kişiyle konuşmanın akşam kaldığınız yerden devam etmek isteyince anında sizi pasifist, bireyci, ya da uzlaşmacı olarak suçlayabiliyor, ama sen dün akşam hani, toplu olarak intihar etmemizi söylemiştin, diyecek olursanız da, bak arkadaş, orası başka burası başka diyor ve siz de apışıp kalıyorsunuz.

Bense yapıp, ettiklerime, hayatıma bakıyorum da hiçbir zaman bu insanlar gibi dengeli, tutarlı ve kendimden emin olamadım. Mekanları, duyguları hep birbirine karıştırdım. Hiç duruma uygun vaziyet alamadım. Sürekli çelişkilerimle boğuştum. Ve kendimi hep tanımakta anlamakta güçlük çektim. Oysa bu insanlara sorun, hemen hepsi kendilerini çok iyi tanıdıklarını, hemen hiçbir çelişkileri ve iç bozuklukları olmadıklarını söyleyeceklerdir size. Her şeyleri yerli yerindedir bu insanların. Kendilerini normal ve uyumlu bulurlar. Hatta sizin çelişkilerinizi, duygusal alt üst oluşlarınızı, kendinizi kimi zaman tanımakta zorluk çekmenizi ve huzursuzluklarınızı oldukça garip, dahası saplantılı ve marazi bir durum olarak görürler.

Bense çelişkilerim ve sık sık içine düştüğüm yanlışlıklar bir yana, bu dünyada bulduğum yer bir süre sonra bana yabancı ve garip gelmeye başlamıştır hep. Hiçbir yere tam olarak ait değilimdir sanki.

Siz de benim gibi düşünüyorsanız bu duygunuzu kendilerini hep yerli yerinde ve bulundukları yere anında uyum sağlayanlara sorun isterseniz. Size tuhaf bir mahluk gibi bakacaklardır hemen. De demektir efendim insanın kendisini her yerde yabancı ve iğreti hissetmesi, olur muymuş öyle şey. Evet, bunu derler. Örnekte, bu tip insanlara içtenliğini kapılar açılardan bahsedecek olursanız, size hemen, biraz sarhoş, biraz deli, biraz da çocuk muamelesi yapmaya başlarlar ve peş peşe şunları söylerler: "Bak, hayat her şeye rağmen devam ediyor... Topla bakalım kendini... Hayata dört elle sarılmalısın... Senin bir arkadaş çevren yok mu?"

Kimi kez, bu tip insanlarla birlikteyken, bir söz, bir ayrıntı, bir davranış kafanıza takılır, günlerce çıkmaz aklınızdan ve olup biteni açıklığa kavuşturmak ya da doğrulamak istersiniz bir an önce. Öyle ki günlerce gözünüze uyku girmez, kıvranıp durursunuz. Ve adeta bu yüzden hayatınızı başından itibaren sorgulamaya başlarsınız. Ve o gün çıkar gelir siz bütün o kaygılarınızı bu insana anlatırsınız bir çırpıda. Ama çok tuhaf bir şey olur, karşınızdaki orali bile değildir ve oldukça sakın bir şekilde: "Yahu büyüdüğün şey bak, inan hiç üzerinde durmadım. Nelerle kafanı yoruyorsun?" der. Çıldırıcı bir kayıtsızlık içindedirler ve her duruma uygun saptamaları ve çarpıcı analizleri hazırdir sizi yargılamaları için...

Farklı sosyal kesimlerden ve karşı görüşlerde de olsalar bu insanların birbirlerini tanımlarını sağlayan ortak bir şifreleri vardır sanki. Hiç ummadığınız anda hemen anlaşıp kendilerinden olmayı anında saf dışı bırakırlar. Hayatım boyunca bu gizli dilin şifrelerini çözmeye ve bu insanları daha yakından tanımaya çalıştım, ama asla başaramadım.

Var olan sınıfsal çelişkilerin üstünde, sonsuza dek sürecek olan çok temel, varoluşsal ve çözümlü imkânsız bir çelişkidir bu... Öyleyse dünyanın tüm hayat acemileri, beceriksizleri, hayalperestleri, romantikleri ve tutunamayanları birleşiniz. Çünkü o şaşkın, o tuhaf, o duygusal, o rocuksu ruhunuzdan başka kaybe-

Björn Kern- *Bir Kez Daha Marsilya* adlı romanından

Yavaş yavaş kilo kaybediyor, dedi babam, tekerlekli sandalye tek başına elli kilo gelir. Teleferik istasyonundaydık ve yavaş yavaş süzülerek yükselen vagonların arkasından bakıyorduk.

Annem başını soldan sağa çevirdi, bir tenis maçı izliyormuş gibi, dedi ki: Parlak kar üzerinde ne kadar da güzel görünüyorlar. Bu arada ben fiyat listesini inceliyordum.

Annemi biniş rampasına doğru ittim. Yukardan vadiye doğru inen kayakçılar baş döndürücü bir hızla kayıyorlardı, annem onlara alkış tuttu ve kayak yapan bir çocuk gibi sevinç çığlıkları attı. Çelik halat aşağıya doğru indi ve durdu, kontrolör bize doğru başını salladı, annem dedi ki: Bakın, benden korkmuyorlar.

Hiç de pahalı değil, dedim, üç kişilik bir kombine bilet alıyoruz. Annem enerjik bir şekilde gerindi. Dedi ki: Ben bedavaya biniyorum ya. Babam ayaklarıyla yerdeki karları soldan sağa doğru küriyordu. Annem, hadi çabuk ol, yoksa yukardaki kafe kapanacak, dediğinde bakışları hâlâ yerdeydi babamın.

Hâlâ ayaklarıyla kar küremeye devam ediyordu, tekerlekli sandalyenin vagonun içinde bir yerlere takılıp kalacağından korkuyordu, ama annem dedi ki: Eğer oraya girebilsem, çıkabilirim de. Bir kayakçı keskin bir virajda fren yaptı, karlar annemin yüzüne sıçradı, annem diliyle onları yaladı ve güldü.

Aldım bile, dedim ve bileti babama gösterdim. Tam bi çete olmuşsunuz, diye homurdandı, anneme doğru eğildim, kafa kafaya verdik ve gürültülü bir şekilde fısıldaştık, ta ki annemi gülmekten hıçkırık tutana dek.

Babam öfkelen-di. Eğer annen nefes alamayacak olursa size hastaney-e götürmem haberinizi olsun, diye bağırdı, annem, gelin size sarılayım, dedi. Babam yavaşça yaklaştı, evet, dedi annem, sana da sarılayım.

Teleferik sadece yarım dakika durmak zorunda kaldı, vagona bize üç kişilik yer gösterdiler, tekerlekli sandalye kapıya takılmadı, vagona oturan diğer kayakçılar da kendi aralarında konuşmadı. Ama babam yine de sanki bir stadyum dolusu seyirci sanki parmağıyla onu gösteriyormuş gibi görünüyordu, karları derin bir şekilde çatılmıştı, ağzı titriyordu ve annemin bakmadığı zamanlarda eliyle karnını ovuyor ve yutkunuyordu.

Kontrolör bize iyi yolculuklar diledi ve annem açık olan pencereden el salladı. Teleferik hızlandı, istasyondan ayrıldı, vagon sallanıyordu.

Buraya sığacağımızı sanmıyordum, dedi babam. Bunun üzerine elimi annemin koluna koydum ki, bak gördün mü, demesin.

Altımızdaki diğer kayakçılar da babamın

çöldü, buzlarla dolu bir uçurumun üzerinden geçtik, bacaklarım ve kollarım bazen ağırlaşıyor, bazen hafifleşiyordu, midemse bir parça yolunu kaybetmiş gibiydi.

Ne kadar fantastik bir hava, dedi annem ve ben-den kamı biraz daha açmamı rica etti. Babam kapşonu başına çekti ve sordu: Ne zaman varırız ki? Annem de şöyle dedi: Umarım hiçbir zaman.

İnerken tekerlekli sandalye yine de birkaç metre sürüklendi, çünkü kontrolör vagonu çok geç durdurdu. Babamın suratı tebeşir gibi pembeyaz oldu, sonra bir an bağıracak gibi oldu, sesi giderek azaldı ve bir bağırmaya dönüşmedi. Vagon nihayet durup da annem kurtulunca sadece bir an tedirgin bir şekilde baktı ve dedi ki: o kadar güzeldi ki, bir tur daha atayım diye düşündüm.

Kafeye giden yol tam bir işkence oldu, tekerlekli, sandalyenin tekerlekleri her iki metrede bir kara saplanıyordu, babam da küfürler savuruyordu. Sonunda dışlarımızı sıktık ve annemi kaldırıp kafeye kadar taşındık.

Manzara nefes kesiciydi, güneş pırl pırlıdı, vadinin derinliklerinde cam gibi donmuş bir göl uzanıyordu. Annemin, en iyisi yarın kalkar kalmaz yine gelelim, demesine rağmen babamın yüzündeki asıklık bir anda dağıldı.

Bu Nordward olmalı, dedi babam, elindeki panoramik haritaya bakarak ve belli belirsiz bir el hareketi karşındaki tepeyi gösterdi. İki bin yedi yüz otuz metre yüksekliğinde. Annem gözlerini kapadı ve şöyle dedi: Bunun kimseyi ilgilendirdiği yok, önemli olan, burası çok güzel. Sadece güneşe bak ve sessiz ol.

Kısa bir süre sonra gökyüzü bulutla kaplandı, rüzgâr şiddetini arttırdı, babam sinirli bir şekilde oturduğu banka bir oraya bir buraya kayıp duruyordu. Şöyle dedi: "Artık yavaş yavaş gitsek." Annem huzurunun bozulmasına izin vermiyordu, üzerinde hâlâ güneş olan bir başka masaya geçmek istedi, babam caresizlik içinde peşinden gitti. Artık yavaş yavaş gitsen, dedi tekrar, önce oturdu, sonra hemen ayağa kalktı, gözlerini kısarak güneşe baktı, ufuk çizgisini bulmaya çalıştı ve ancak annem, fırtına çıkmayacak korkma, deyince yerine oturdu ve birkaç dakika hiçbir şey söylemedi.

Nihayet sakinleştiğini düşünüyordum, ama o sırada rüzgâr yeni bir hamle yaptı ve masalardaki bardakları savurdu. Babam hiçbir şey söylemeden ataksını aldı, paltosunun düğmelerini ilikledi ve arkasına bakmadan teleferik istasyonuna doğru yürüdü.

Onun adına üzüliyordum.

Annem garsona eliyle işaret etti, haşlanmış patates siparişi verdi ve ekledi: Bol peynirle birlikte lütfen. Akşam babamı otelde tekrar gördüğümüzde solgun bir şekilde yataкта uzanıyordu. Bir eliyle karnını ovuşturuyor ve yutkunuyordu. Annem sessizce inledi. Fırtınadan sağ çıktı, dedi annem.

Bir masa avırttım, dedi babam.

42 yaşındaydım.

Elif
Türker

BİN HÜZÜNLÜ

Edebiyatımızın ödül zengini yazarlarından biri olan Hasan Ali Toptaş, gündeme geldiği ilk dönemlerde kendisinden, "Türk edebiyatının Kafka'sı" ya da "Yeni Yusuf Atılgan" şeklinde söz ettirdi. Ancak, son romanı *Uykuların Doğusu* ile birlikte artık o, sadece Hasan Ali Toptaş'tır. Edebiyat çevrelerinde giderek yaygınlaşan, hakkında sıkça yazılar yazılmaya başlanan, hatta araştırma projelerine konu olan bir yazardır.

Toptaş'ın, bir röportajında, "...romandan ne anladığının romanı" dediği *Bin Hüzünlü Haz* adlı öncül romanı üzerinde duracağız.

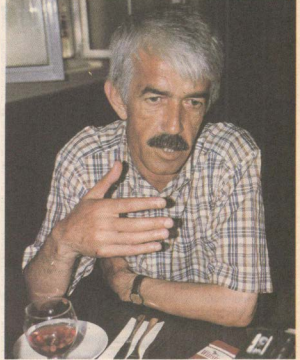
Bir arayış ifadesi olan *Bin Hüzünlü Haz*'da klasik roman kavramaları (kahraman-anlatıcı-olay-olay örgüsü...vs) içinde değerlendirebileceğimiz herhangi bir kavram yoktur. Hepsini birbirinin içinde, estetik bir helezon gibi devinmektedir. Haraketin içinde var olan; ancak zamanını kendisi yaratan başka türlü bir yapıttır.

Bin Hüzünlü Haz için, Hasan Ali Toptaş'ın roman anlayışının kılavuzudur da diyebiliriz. Esere bu gözle bakıldığında, diğer romanlarının daha net bir bakış açısıyla değerlendirilebileceği kanısındayım.

Bin Hüzünlü Haz'da anlatıcı, roman boyunca Alaaddin'i arar. Alaaddin ise suçtan arınmışlığından tedirgin olan ve bu nedenle kimliğini oluşturamadığını düşünen biridir. İnsan olarak tasavvur edilen Alaaddin, roman boyunca çeşitli şekillere girer.

Alaaddin bir sınırsızlıktır. Her şey olabilir. Roman boyunca Alaaddin ismiyle ifade edilen "şey" sabit bir "kimi zaman gözünü budaktan sakınmayan zorlu bir cengâvere, kimi zaman kadını davranışlar sergileyen cariye yüzü mahcup bir şehzadeye" dönüşebileceği belirtilen Alaaddin için anlatıcı bir yerde "insan değildir bu Alaaddin" der. Yine başka bir yerde de Alaaddin'in sınıırı tamamen kaldırmak için şu ifadeyi kullanır, "hiç tadılmamış bir özlemin, kelimelere dökülmemiş bir duygunun, henüz şekline göz değmemiş bir eşyanın, ya da hayali bile kurulması bambaşka bir hayatın adı olabilir."

Bir konuşmasında da **Oğuz Atay**'ın "ben buradayım sevgili okurum, peki sen neredesin?" sözünü kendisine geçmişte çok yinelediğini söyleyen Toptaş'ın okuruna sunduğu özgürlüğün adı olabilir Alaaddin. Toptaş'ın, *Bin Hüzünlü Haz*'la ve diğer romanlarıyla, okuyucusuyla var olabilecek metinler sunmasını Alaaddin ve sihirli lambası ile özdeşleştirebiliriz. İçinde ona dilediğini verebilecek bir cin bulunan sihirli lamba vardır ortada; ancak bu lamba, kendisini ovacak Alaaddin'i, okuyucusunu aramaktadır. Eserin başındaki epigrafta Harapartlı Nafi'nin "Hayat nedir diye sorarsan, bilmiyorum evlat; sormazsan biliyorum..." cümlesinden de bu yorumu çıkarabiliriz. Toptaş, eserlerinde okuyucusuna yol gösterici olmaktan çok, ona anlatmak istediklerini sevgiyorum yoluyla hissettirmeyi seçer. Anlatmak istediği "anlam"ı okuyucusuyla kurmak isteyen yazar-anlatıcı eserin bir yerinde bunu açıkça ifade eder: "Hikâyenin bütünlüğü daha fazla çözülmesin diye, bu bölümde de boş bırakılmış birkaç sayfa tadı bulunsun istiyorum çünkü böylece hikâyeye, bir süre de olsa benliğimin sınırlı bakışından kurtulmuş bir okuyucunun kendisi kalabilsin, ya da anlatmakla ben onu bir yandan ya-

şıtıp, bir yandan öldürüyorsam, bu güzel günahın birazı da sizin (okuyucunun) olabilsin, istiyorum."

Şükri Erbaş'la yaptığı bir röportajda da Toptaş, okuyucusu için şu sözleri sarf eder: "ben okuruma -varsa eğer, bir yerlerde yaşıyorsa ya da olacaksa- güveniyorum; en azından benim okurum, benim bir oturuşta tüketileverecek türden romanlar yazmadığımı bilen bir okurudur."

Alaaddin, Samuel Beckett'in *Godot'u Beklerken* adlı muhteşem oyunundaki gibi yokluğun varlığı da olabilir. Yazar-anlatıcı "henüz Alaaddin'in yokluğunu kaybetmeyi göze alamıyorum. Elimde o yokluktan başka hiçbir şey yok çünkü..." der. Buradan Alaaddin'in, yazar-anlatıcının yazma sebebi olduğu yorumuna ulaşabiliriz. Alaaddin'in sınırsızlığı daha pek çok şeyle doldurulabilir. Yazar, Alaaddin'le muhteşem bir görecelik kurgulamaktadır. Bu görecelik, eserini uzun yıllar yaşatabilecek güçtedir. Alaaddin, Türk edebiyatındaki en güçlü imgedir.

Toptaş'ın "roman anlayışının romanı" gözüyle baktığımız *Bin Hüzünlü Haz*'da imgelerle düzenlenmiş; ancak, roman kuramlarıyla ilgili akademik yapıtlardaki bilgileri ve titizliği aratmayacak derecede ustaca düşünülmüş ayrıntılara geçelim. Eserde, *MOTEL ROM* ve *orman* kelimeleriyle kurulan imgeler, roman geleneğini ifade etmektedir. Ancak bu gelenek ne Batı edebiyatıyla ne de Doğu edebiyatıyla sınırlıdır. Asya ve Avrupa kıtaları arasında köprü vazifesi gören Türkiye topraklarında var olup, bir şekilde bu topraklara giderek vücut bulan iki kültürün de geleneğini yansıtır.

Alaaddin'in "roman anlayışının romanı" gözüyle baktığımız *Bin Hüzünlü Haz*'da imgelerle düzenlenmiş; ancak, roman kuramlarıyla ilgili akademik yapıtlardaki bilgileri ve titizliği aratmayacak derecede ustaca düşünülmüş ayrıntılara geçelim. Eserde, *MOTEL ROM* ve *orman* kelimeleriyle kurulan imgeler, roman geleneğini ifade etmektedir. Ancak bu gelenek ne Batı edebiyatıyla ne de Doğu edebiyatıyla sınırlıdır. Asya ve Avrupa kıtaları arasında köprü vazifesi gören Türkiye topraklarında var olup, bir şekilde bu topraklara giderek vücut bulan iki kültürün de geleneğini yansıtır.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://rantey.org>

HAZ İLE ROMANA YOLCULUK

yerinde bir ifadeyle edebiyat tarihini sunmaktadır. Ancak, daha sonradan merak etmesine rağmen, döndüğü bu tarihe ormanda rastlar. Ormanda, Kırmızı Başlıklı Kız'dan, Kırk Haramiler'e, Ormancı ve Çocukları'na, Don Kişot'tan, Gregor Samsa'ya kadar çeşitli masal kahramanlarına ve Dünya edebiyatının ölümsüz tiplerine rastlıyoruz. Yazar-anlatıcı bu bölümün sonunda "derken, ormandan ancak ormanın içindeyken, dışını hayal ederek çıkabileceğimi düşündüm" diyerek, geleneğin içinde var olup, kendisini oluşturanları yok saymadan kendi düşüncü ile özgünlüğünü elde edebileceğini belirtiyor.

Eserin bu bölümünde söz konusu kahramanları yanı sıra yazar-anlatıcı ormanda gezinirken ağaç diplerine çökmüş tinerici çocuklara, ellerinde çocuklarının fotoğraflarıyla gezinen gözü yaşlı annelere, toplumsal düzen için sokaklarda boykot yapan göstericilere rastlar. Bu çeşitliliğin sebebi, dönemin zihniyetini vermek amacı ile özdeşleştirilebilir. Eserdeki toplumsal eleştiri, edebiyat geleneği ile

altında bir tinerici çocuk vardır sözelemi.

Toptaş'ın eserlerindeki toplumsal eleştiri, Yusuf Atılgan'ı andırır. Çünkü Atılgan da *Anayurt Oteli*'ndeki, eskiden konak olan otelin yapımını ve otele dönüşümünü verirken, örtük bir biçimde ciddi bir toplumsal eleştiri yapmaktadır. Toptaş'ın özgünlüğü su götürmez bir gerçek olduğundan bu benzerliğin tamamen bir tesadüften ileri geldiği kanısındayım. Çünkü yazının başında da belirttiğim gibi, eserleri muhteşem bir helezon gibi devinmektedir. Masal ve gerçek, tarih/geçmiş ve şimdinin eş zamanlı birlikteliğidir Toptaş'ın kurmak istediği. *Bin Hüzünlü Haz*'daki helezon ise baştanbaşa imge ve çağrışımlarla nakış gibi işlenmiştir. Yazar-anlatıcı, söz konusu helezonun katlarını işlerken anlattığını en nihayetinde bir roman olduğunu ara ara okuyucuya "ve her şey kelimelerdendi artık kelimelerdendi sessizlik kelimelerdendi kız kâkül kelimelerden gerdan (...) Hayatın akıl almaz dercede oyuna dönuştüğü, hayallerin sınırı aşır aşır gerçeklere kayıştığı, yerini göğünü ne idüğü belirsiz kıptırlarla uzun kuyruklu, güzel güzel yalanların doldurduğu ve her şeyin kelimelerle yazılıp kelimelerle öldürüldüğü, acayip ve soluk renkli bir dünya" sözleriyle hissettirir. Başka bir yerde de " Ama gene de, o karmaşanın ortasında yürüyorum diye bir süre belleğimdiki bakırcılar sokakının ışıslığında (bir bakıma kendi yarattığım-zamanda) yürüyordum sanki" der.

Hasan Ali Toptaş'ın eserlerinde dikkat çeken bir diğer nokta " sözelemi" kelimesini çeşitli anlamlarda, hatta bazen kavram olarak kullanmasıdır. Bazı tasvir cümlelerinde kullandığı bu sözcük, okuyucusuna sunduğu yorum özgürlüğüdür. Zaten eserdeki yazar-anlatıcının şu sözleri, bu kavramla oluşturulmak isteneni açıklar niteliktedir: "Belleginizde yer eden bir yığın kokuyu, korkuyu, rengi, ışığı ve kıptırtı kullanarak, sizin (okuyucunun) sahneyi gözlerinizin önünde çoktan canlandırdığınızı düşünüyorum."

Bazı yerlerde de okuyucunun, aslında var olmadığı sürekli tekrar edilen olayın akışına kendini kapırmasına engel olmak için kullanır. Okuyucuya anlatılanın gerçekliğinden uzaklaştırmaya amacı vardır. Aynı amaç bazen cümlemin yarıda kesilip paragraf başına küçük harfle "derken" sözüyle girilerek gerçekleştirilir. Okuyucunun hızı bir anda kesilir ve yeni bir hayal âlemine sürüklenir. Bazen de yazar-anlatıcı hız kesme eylemini "Şimdi gözlemini elimdeki kalemin uçlarından ezilen sessizliğine cızırtılarından ayırıp o ikinci vaktine çevirdim" diyerek gerçekleştirir.

Hasan Ali Toptaş'ın romancılığının romanı olan *Bin Hüzünlü Haz*'da yazar-anlatıcı yer yer de yazma sürecinin sancılarında ve keyfinden söz eder. "Kenarları, bize dünyanın öteki ucunda yankılanıyormuş gibi gelen incecik kalem cızırtılarıyla süslenmiş; içi sancılı daktilo tikirtıları, alın kaşıma-lar, deri değıştirmeler, yarısarcısına yan yana yürümeler, efkârlı efkârlı sigara içmeler, dudak bükmeler, aniden kalkıp şingir şingir oynamalar ve kâğıtların beyazlığına doğru yayılan belli belirsiz gülümsemelerle doldurulmuş; hem derişlerin çile odalanına hem de cennetin sonsuzluğuna benzeyen, bir varmış bir yokmuş tadında, uzun uzun geceler..." sözleriyle yazar-anlatıcının okuyucusuna ulaştırken yaşadıkları ifade edilmektedir.

Hasan Ali Toptaş, Yıldız Ecevil'in deyişle "Soyut bir resim sanatçısı gibi, dış dünyadan aldığı formları metninde mahluz olarak kullanıyor; sonra inanılmaz bir titizlikle onları farklı formlara dönüştürüyor, daha önce var olmayan yapıları yaratıyor."

Toptaş'ın eserlerindeki imgelerin, hayal gücünün, döngülerin ve muhteşem dilin tadına varmak için önce *Bin Hüzünlü Haz*'dan başlamanın yerinde olacağı kanısındayım. Türk edebiyatındaki öncül metinlerden biri olan bu eser, sadece Toptaş'ın okurlarının alacağı keyfi artırma dışında yazar adayları için de eşsiz bir rehber olabilir.

birlikte ortaya çıkmaktadır. Yazar-anlatıcı, edebiyat tarihi içinde gezinirken, içinde bulunduğu topluma gözünü kapatmadığını bu şekilde göstermektedir. Toplumdaki zıtlıkları yine zıtlıklarla ifade etmektedir. Kırmızı Başlıklı Kız'ın yanından geçtikçe

KAKAK
DENEME

paktin@lema.n.
com.tr

Serdar
Paktin

BOŞLUK MEFHUMU ÜZERİNE BİR DENEME

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ben boşum... Sen boşsun... Biz boşuz...

BMartin Heidegger der ki: "Günlük konuşmalarımızın %99'u boştur!" Doğrudur, ama 'boş' ne demektir? Boşluk nedir? Nasıl tanımlanır? Nasıl algılanır? Etrafımızda gördüğümüz her şey, göremediğimiz bir boşluğun içerisinde yer işgal etmekte, yani doluluk yapmakta. Buradan yola çıkarak dolunun ya da doluluğun, diğer bir deyişle boş ve boşluğun tersini bulmuş oluyoruz.

Eğer düz mantık ve çapraz bağıntı kullanırsak boşluğa ulaşabilir miyiz? Deneyelim, doluluk boşluğun içerisinde yer kaplamak olduğuna göre boşluk da, göremediğimiz bu boşluğun içerisinde yer işgal etmemesi yani orada olmaması anlamına gelir ki bu da bize boşluğun zaten boşlukta olduğunu, yani zaten boş olduğunu göstermiş gibi yapar.

Peki, etrafımızda göremediğimiz bu boşluk hava ile dolu değil mi? Doğru, fakat bu doluluğun bize herhangi bir somut etkisi nadiren oluyor, herhangi bir durumda fiziksel bir engel ya da destek teşkil etmiyor; tabi bazı istisnalar dışında ki onlar şu anda konumuzun dışında yer kaplıyorlar; Örneğin, bir duvar gibi önümüzü çikmiyor ve etrafından doluşmak veya üzerinden atlamak durumunda kalmıyoruz. Böylesi bir durumda, havanın boşluğu doldurmuş olmasının boşlukta herhangi bir değişim meydana getirmiş olmadığının, boşluk kendisini doluluğuna karşın korumuş ve boş kalmıştır.

Tam da bu noktada asıl varmak istediğimiz kıvamda bir boşluk yakalamış bulunmaktayız. Dolu olmasına rağmen boş kalmış bir boşluk... Bu boşluk bize Heidegger'in sözlerini açıklamamıza yardımcı olabilir. Bu tanımdan yola çıkarak bir gün içerisinde ne kadar çok konuşursak konuşalım, yani zamanın içini ne kadar sesimizle doldurursak dolduralım, bunların sadece yüzde biri fiziksel gerçekliğe kavuşup hayatlarımızda ('tabula rasa', 'habitus' ya da adını siz koyun) yani boşlukta yer teşkil eder; gerisi ise boşluğu boşlukla doldururlar. Kısaca incir çekirdeğini dolduramazlar. Diğer bir deyişle -belki de bin yıl öncesinde bir günün yüzde biriydi: "Laf ola, beri gele..."

Bu yaklaşımdan yola çıkarak boşluğun ne kadar boş, doluluğun ne kadar dolu olduğunu inceleyelim, lakin bu hususta tek kesin olan şey ise bu mevhumların kişiden kişiye ve açıdan açıya değişebileceğidir. Biz buna görecelik diyoruz. Örneğin, üçgenin iç açıları toplamı her zaman 180 derecedir, burası kesin (yine de olmadığı ispatlanabilir.) Bu açılardan birini ele alırsak ve bu açıdan diğer açılara bakacak olursak, her birinin farklı bir manzaraya sahip olduklarını görürüz. Tekrar bazı istisnaları kaideyi bozmaya-

cak şekilde konu dışında bırakıyorum. Bunlar ikizkenar ve eşkenar üçgenlerdir.

Şu anda herkesi benim bulunduğum açı safında yerlerini almış olduklarını varsayarak devam ediyorum. Bir bardak ele alalım -hâkim görüş esnasından dem vurmak suretiyle- suyla dolduralım ve görelim ki bardak dolu. Sonrasında bardağın yarısını ister içerek ister dökerek boşaltalım. Bu durumda bardağın dolu ve boş tarafını görmek sizin hayat görüşünüze kalmıştır. Benim açıklığa kavuşturmak istediğim konu ise bardağın yarısının havayla mı dolu yoksa suyla mı boş olduğu konusudur ki bu bakan kişinin susamış ya da susamamış olmasına göre değişir. Bu tam da biraz önce görecelik diye isimlendirdiğimiz mevhumu siyam ikizi kardeşidir.

Peki, bu kâğıt parçasının üzerinde tınlayan bu kelimeler cümbüşü boş mu? Ya da bu beyaz boşluğu siyah boşluklarla mı doldurarak boşaltıyor? İşte, bunun yargııcı da, jürisi de sensin! Bu kâğıda boş demen senin boşluğunu doldurur!

Duruma bir de bilinçli tüketici gözünden bakalım. İş edin ki bir eviniz var; bu evi bardak olarak düşünün. Çok saygıdeğer kredi kartınızla bir sürü eşya satın alın: Buzdolabı, TV, oturma takımı, DVD, bilgisayar, yemek masası, sandalyeler, sehpa, vs. Bu eşyalarınızı evinize dilediğinizce yerleştirin, ardından boş bir köşeye geçin, bakın evinizde sizin rahat rahat hareket edip, dilediğinizce yaşayabileceğiniz ne kadar alan kaldı? Olmayan onca parayı verip aldığınız eşyalar evdeki hareketlerinizi ve özgürlüğünüzü kısıtlamaktan başka bir işe yaradı mı? Hatta o eşyalar rahatlık sağlayıp, size hizmet edeceği yerde özgürlüğünüzü ve yaşam stilinizi ele geçirip kendilerince yontmaya başlamadılar mı? Başka bir deyişle, eviniz doldu, siz ve özgürlüğünüz boşaldı. Bardağın dolu ve boş kısmı...

Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz? İş dünyasına girdiğimizde, iş ve mesal adı verilen sürecin dışındaki zamana boş zaman deniliyor. Değişik bir perspektiften, çalışmadığımız zaman boş zamandır, yani çalışmak dolu bir eylemdir. Fakat çoğu insan çalışmayı, bir işe yaramayı vb. sevmez.

İnsanlık bu beyaz boşlukta kara deliklerin oluşturmakta olduğu paradoksal bir girdaba sürükleniyor. Bardağı suyla doldurmaya çalışırken git gide azalan boş kısmını seviyorsunuz. Ne güzel!!

Aziz Nesin'in Kırmızı Balıkları

Büyük Postahane'nin önünde, Çağaloğlu'nun deniz kenarında duruyorduk. Karaköy'den yolu aldık için, çoğu kez dolu geçiyorlardı. Ancak bu yol arasında bir inerse, o boş yer kapabilmek çok zordu. Durak da bekleyen bir sürü insan içinden, birini çok açıkğöz olması gerekiyordu. Bir kaç kez yolcu almak için duran dolmuşlara, atıldımsa da ya kendimi kış üstüyle buldum, ya da bir dirsek darbesiyle fırlayan gözümün peşine düştüm.

Artık umudumu yitirmiştim; Çağaloğlu yokuşunu yaya olarak tırmanmaya karar verdiğimde biri:

- Eflatun! diye bağıyordu.

Dönüp baktım dolmuşun ön tarafında oturan, **Orhan Kemal**'i gördüm, bana el sallıyordu; yanındaki boş yere itiş kakış giriyordu.

- N'aber Eflatun?

- Valla ne olsun, iyilik sağlık Ağabey, dedim.

- Oraya mı gidiyorsun?

- Evet.

Benim birkaç yere uğramam gerekiyordu sana şunları veriyem ama ver, ben gelene kadar belki dizilmiş olur, dedi. Ceketinin iç cebinden işçi katlanmış üç dörtsayfayı çıkarıp bana uzattı. Çağaloğlu'nda o indi, ben de Çemberlitaş turşucusunun köşesinde indim. Kışa geçtim. Osmanbey matbaasına gideni sokağa saptım. Eski bir köşken bozma büyük bir matbaaya dönüştürülmüştü ama; köşkün izleri görülmüyordu.

Sanki Osmanlı saraylarındaki gibi, özene bezene göz nuru dökülmüş, oymalı merdivenler, korkulukları sarap kadehlerine benzer saksılar, dantel gibi işlenmiş mermerdendi. Bu saksılar da kurumuş yaşlı güllerin, kalın çürümüş köklerinin etrafında, yaban otları, kır çiçekleri, hindi bağları, labialar, ebegümecileri, deve dikenleri sarıyordu. Rönnesan devri yontucularının elinden çıkmış gibi bir havuz, gerek şekil gerek süsleme yönünden, sanki bir sanat eseriymiş. Bir kanatlı açık devasa küflü kapıdan bahçeye giriydim. Başçede yaşlı bir manolya, kızıl, mor salık, akasya, incir, mustabeyarmudu, bir de ceviz ağacı vardı. Küçük havuzun yanından geçerken, kırmızı

balıklar, artıksuya dökülen kuru yapraklar yüzünden yine gözüküyordu. **Nazım Hikmet** gazetesini çıkaran birkaç üniversite öğrencisinin, sık sık bu havuzun içinde biriken yaprakları toplarken gördüm. Merdiven başında **Aziz Nesin**'le karşılaşmıştım elinde bir dilim ekmeğe vardı, bana gülerek:

-Şu maskaraları doyurdum, sen de gel şu yapıları temizleyelim, dedi. Orhan Ağbi'ye rastladım, yazılını verdiğini, daha sonra uğrayacağını söyledim, bana:

Haaa! İyi o zaman sana zahmet Mefkür'e veriver bir göz atıversin, o yazılan, sonra da mürettep haneye teslim etsin; sen de bir sopa bul, şu yaprakları kenara toplayıp atalım, balıklar güneş yüzü görsün! dedi. Yazıyı verdim, kızılcağaçtan kuru bir dalını kırdım, havuzun içini doldurmuş yaprakları kenara çektiğe, **Aziz Ağbi** de onları toplayıp çöp variline atıyordu. Havuzu iyice temizlemiştik. Bütün kırmızı balıklar, **Aziz Ağbi**'nin önünde toplanmışlar, ufak ufak doğradıkları ekmeğe parçalarıyla bakıyorlardı, ona:

-**Aziz Ağbi** bu balıkları beslediğini polis görse, hepsini yakalar götürür! dedim.

-Kırmızı diye mi?

-Evet...

-Geçen gün pencereden bakıyordum, kedinin biri havuzun etrafında dolaşıyordu, bir anda suya pençeydi, balığın birini yakalayıp götürdü; arkasından koştum ama yetişemedim. Yoksa o kedi kılına girmiş bir polis olmasın?

Aziz Ağbi avucundaki ekmeğe parçalarıyla balıkları atarken gülüyordu.

-Ben yine simitçilerden susam isteye-yim, kavurulmuş susam çok seviyorlar! dedim. O:

-Sakin ha! Susam veremem yağlı یشal oluyorlar, dedi. İki elini göbeğinin üzerine gezdirirken:

-Yine bu gün kantarın topunu kaçır-dım Eflatun, çok yedim göbeği bir türü eritemiyorum, yazı yazarken masaya eğiliyorum ya, sanki "gümmmm" diye patlayacağım. Beni bilirsün göbekli insanlara da hiç sevmem!

-O zaman biraz kendini düşün, az ye **Ağbi**!

-Olmuyor işte... kafada yazacak çok şey

Eflatun Nuri (1950)

var; onu mu yazayım? Bunu mu yazayım? Derken birde bakıyorsun, tepsideki tabakları iyice sıyırmışım! Ben mi bu yemekleri yedim? Yoksa o yemekler mi beni yedi? Yoksa kafayı mı yedim bilmiyorum! Merdivenleri çıktık salona girdik, o önde ben arkadaydım. Salonun sağındaki masa da **Mim Uykusuz** kapıya arkası dönük çalışıyordu. Pencere kenarındaki masa da, **Rifat İlgaz Paşa**'nın devamı olarak düşünüyordum, **Merhum Paşa**'yı çıkartıyordu, ama parasal yönden zorlanmaktaydı. Onlar salonu gazetelerinin idarehanesi gibi kullanırken **Aziz Nesin**'le ben de, salonun solundaki kapının bir oda da, **Medet** adında siyasi mizah gazetesi mi çıkanyorduk. Salondan geçerken, **Rifat İlgaz'a** **Mim Uykusuz'a** **Aziz Ağbi**'ye belli etmeden selam verdim. Odaya girdik. **Aziz Ağbi** eğildi yere düğmüğü yuvralık yastığına alıp sandalyeye koydu, üzerine oturdu:

-Eflatun bu hafta ne çezeceksin? Aklında bir konu var mı?

-İnönü'yü çezeceğim **Don Kişot** olarak, başbakan **Şemsettin Günaltay**'ı da bir eşeğin üzerinde **Şonso** Panso olarak düşünüyorum, deyince **Aziz Ağbi** hafif arkaya kaydıldı, saçları dikildi:

-Yahu vur dedikse öldür dedemdik! dedi. Eli şakağında bir süre düşündü, sonra yumruğunu masaya vurdu, masanın üzerindeki yemek tepsinin, tuzluk zıpladı, çatallı fırladı gitti, tabakları tıngırdadı.

-Yap anasını satayım anladın mı? Neden inceyse oradan kopsun! Dedi.

-Eflatun, bu hafta ne çezeceksin? İsmet İnönü Reiscumhurbaşkanı kışkırtılmasının yapılması yasaktır.

İNÖNÜ FEVKÂLADE SAYIMIZ

PARAKETİMİZİN FENKİSİNE GENELİNGİ ÇIKAR
"HALE İZMİRİN AYRISI MEHİR GAZETESİ"
 Yıl: 4 - (Tarih: 17 Ocak 1950) - 10.000/1000
 Kuruluş: **AZİZ NESİN**
 Editör: **MEHİR GAZETESİ**
 Piyasası: 10 Kuruş
 Adres: **Yenişehir Caddesi No: 10 - 10.000/1000**
 Abonelik: **Yenişehir Caddesi No: 10 - 10.000/1000**
 İletişim: **Yenişehir Caddesi No: 10 - 10.000/1000**

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranteey.org>

Aziz Nesin

O günlerde Cumhuriyet Halk Partisi çok gözden düşmüştü, İsmet İnönü'nün adı "Milli Şer" olarak anılıyordu. Atatürk'ün açtığı Halkevleri'nde gençler için müzik, tiyatro, resim, yabancı dil, el becerileri, spor gibi bir çok kurslar, etkinlikler "Milli Türk Tabirleri Birliği" adındaki aşın sağı, her ortamda kaba kuvvete başvuran, zorbalanın eline geçmiş; oralarda yuvalanmışlardı. Basın da Cumhuriyet, Vatan, Tan gazetelerinin dışında ki bir çok gazetesinin yönlendirmeleriyle hareket ediyorlardı. Biz de hedef tahtası gibi ortalardaydık. Anadolunun bir çok şehirlerinde, Demokrat Parti'nin seçim mitinlerindeki coşku, aşın insan topluluğu, Cumhuriyet Halk Partisi'ni ürkütüyordu. Ortalık toz dumandı; biz de bu toz dumanın arasında baskıcı, işkenceci, acımasız, halk düşmanı bildiğimiz iktidarı, tozunu çıkarıyorduk. Karikatürümü bitirmiştim, Aziz Ağbi'ye göstermek için masamdan kalktım, o masasında başı önünde soluk olmadanya yazıyordu. Bir süre onun mola vermesini bekledim; bir ara başını kaldırdı, gözlerini tavana dikti, sonra bana baktı:

-Eflatun, yatalak birini büyük için sürgü, küçük için ne veriliyordu?

-Ördek!

-Oğlum o çocuklar için. Yetişkinler için...

-Kaz veriler herhaldel..

Aziz Ağbi:

-Çok güzel.. cuk oturdu! Dedim.

Karikatürünü verdim, uzun uzun baktı, güldü:

-Elime sağlık harika olmuş, dedi. Dosyaya koydu.

O ara odaya postacı girdi ortasından bantlanmış bir gazete uzattı, selam verip gitti. Aziz Ağbi banti yırttı, katlanmış gazeteyi açtı, gazetesin üzerinde Humanite yazıyordu, sol köşesinde de orak çekiyordu. O gazetesin sayfalarını açarken, ben de gazetesin sayfaları masanın yanındaki yağlı tabaklara değmesin diye, yemek tepsinini kaldırdım.

Aziz Ağbi:

-Gazete Fransa'dan geliyor! Adresimi na-

sıl bulmuşlar? Hayırdır inşallah!... Haaal "Yakında oradaydım, monşer Aziz, gözle-rinden öperim."

Abidin Dino. Gazetesin kenanna yazmış. Bak şuraya, benim karikatürümü de çiz-miş! Çok benzetmiş değil mi?

O ara odaya paldır küldür iki polisle iri yan, fiftir şapkaklı biri girdi. Sivil olanı:

-Aziz bey sizi ve gazetenizdeki çalışanla-nı almaya geldik, kusura bakmayın biz de emir kuluyuz! O gazeteyi de bana verin!

-Masanın yanında elimde yemek tepsi-si, duruyordum. İri yan sivil polis, bana sert sert baktı! Yemek tepsininin altına tek eli-mi koyup omzumun hizasına kaldırdıken:

-Aziz bey ben kaçayım! Hesabı yann al-ırm, dedim.

-Aziz Ağbi bana baktı, gülmemek için kendini zorlamaktaydı. Ağzı açık kalmıştı, sol tarafındaki altın dişi parlıyordu.

-Sağ kolunu kapağı doğru uzattı:

-Tamam oğlum!.. Şimdi toz ol! Dedim.

-Oradan çıktım. Rifat Ilgaz'a göğüs gö-ğüş geldik. Ona göz kırptım; Mim yukusuz masanın altına doğru çökmüş oluyordu.

-Elimde tepsiyle gayet ciddi bir tavırla, ön-lerinden geçtim, bahçeye indim; küçük ha-vuzun yanından geçenler kırmızı balıklan gözümler aradı. Havuzun içine dökmüş, yeni yaprakları altına saklanmışlar; birkaçının kuyruğunun ucu yaprakların arasında gö-züküyordu. Bahçenin bir kanatlı açık ka-pı-sından sokağa çıktım; Çemberlitaş'a doğru

git bize iki çay al da gel, şöyle buyrun otu-run. Demek o resimleri sen yapıyorsun ha! -Yahu! Aziz Beyi görüyorum, ufak tefek bir adam ama mangal gibi yürek var! Onun yazılannı okuyorum şaşıyorum doğ-rusu, ne korkusuz adam bu yaa! Hayret bi şey!..

-Önümdeki maltızın üzerindeki tenceri-nin içinde ufak ufak doğranmış et parça-ları pembeleşmeye yüz tutmuş, ince kıyıl-mış soğanları karıştırmağa başladı. Sonra da iki domatesi doğrayıp, kızgın yağı içi-ndeki kavranan etle, soğanların üzerine dö-küp, tekrar karıştırmağa başladı.. Garson elindeki çay bardaklarını önümüze koydu.

Ahçı garsona:

-Şimdi beni dinle, tencereye bir kaşık tuz, bir kaşık şeker, yann kaşık pul, yann kaşık kara biber Koy sonra; haşlanmış fasülyeyi tencereye dök, mutfaktaki sıcak suyu da, tam fasülyelerin üzerinin bir par-mak geçene kadar boşalt tencerenin ka-pağını kapa. Daha sonra da şu camları bi güzel sil de, gelip geçeni görelim, dedi. Biz çayımızı içerken, garson 'şarlo' gibi hı-zlı hareketlerle, üstasının dediklerini, bir çı-pıda yapıp, eline bir bez alıp camları sil-meğe başladı. .

-Biraz sonra garson bana;

-Hüseyin ağbi aziz beyi polislere götürü-yor!..

-Yerimden fırladım dışarıya baktım; gar-sonun elindeki camı sildiği bezi aldım,

çıkan yolun köşesini döndüm, solda bozacı-ya bitişik ahçı dükkânını gördüm. Ahçının yanında çalışan genç elimdeki tepsiyi aldı:

-Ne zahmet ettin Hüseyin Ağbi ya ... Şim-di ben de tepsiyi almağa gelecektim! dedi.

-Küçük ahçı dükkânının içinde üç masa vardı. Arka tezgâha bitişik masa da kalın pis tahta üzerine, ahçı iki iri domates koydu. Garson tepsiyi tezgâhın arkasına bıraktıken:

-Sta, Hüseyin Ağbi, Aziz beyin yanın-da çalışıyor, "Medet" gazetesindeki karagöz, hacivat gibi resimleri bu yapıyor! Ahçı ba-

-Burdan gelip geçerken görüyorum onu,

dükkânın önünden geçerlerken, camiben siliyori gibi, elimdeki bezi selam verir gibi sallıyordum.

-Aziz Ağbi beni gördü, yine gülmemek için kendini zorluyordu, arkadan gelen iri yan sivil polis bana doğru baktı; dükkâna doğru yürürdü, dükkânın kapısını hızla açtı.

Bende şafak attı! Sivil polis bana:

-Şuradan bir bardak su ver bakalım! dedi.

-Soğuk olsun mu? dedim.

-Olsun... olsun... dedi. Garsonun doldur-duğu bir bardak soğuk suyu, alıp ona

Çocuk Oyuncular

Sabri Artam Vakfı İlköğretim Okulu beşinci sınıf öğrencileri. Sınıf öğretmenleriyle beş yıldır tiyatro yapıyorlar. Yaşlan on, onbir. Son iki senedir okullarında yarışmalarda dereceye girmişler. Sınıf öğretmenleri **Gülseren Abdulhayoğlu**'nun isteği üzerine provalarına katıldım. Günlerden cumartesiydi. Okulun bir sınıfı, mücadeleye iki yıldır gösteri salonu haline getirilmiş. Tiyatro adına koşullar çok ilkel, ancak onları saflığı, çıplaklığı, samimilikleri o kadar zengin ki... Ülkü Ayvaz'ın *Gümüş Saçlı Altın Gözlü* adlı oyununu çalışıyorlardı. Kendimi tamıpa, kaynaşmak için bir sohbete başlattım. Çoğu, öğretmen, işçi, memur, babasız, kasap söfor, terzi çocuğuydu. Hepsini birden tiyatroyu çok sevdiklerini ifade ettikten sonra, niçin? Dedimde ilk sözü Emre aldı:

Emre- Tiyatro sayesinde daha güzel konuşmayı öğreniyoruz. Tiyatronun amacı insanları eğlendirmek eğilmek olmalı. Tiyatro yaşamalı ama ülkemizde tiyatroya o kadar çok önem verilmiyor diye düşünüyorum. Bunun nedenleri, tiyatroyu sevmekle olabilir, televizyonu daha çok sevirler olabilir. Tiyatroya ilgi gösterilmesi için, tiyatroyun ne olduğu herkese anlatılmalı. Sevinsinler sevmesinler görüşlerini alınız ve ona göre davranınız.

Nil- Tiyatroların halkımıza ve insanlara sevdirilmesi için daha çok tiyatro salonları açılmalı. Büyüklere ve küçüklere oynanlardan ders çıkarılarak, hem düşündürüp eğlendirilirse, halk tiyatroyu kendine aşilar.

Merve- Tiyatronun bana bir katkısı oldu. ben şiir yazıyordum. Tiyatro şiirlerime güzellik kattı. hayal kurmamıza, öğrenmemize, Türkçemizi geliştirmemize yardımcı oluyor. Bu yüzden tiyatro çokönemli. Emre arkadaşımın dediği gibi, tiyatroya çok önem verilmiyor. verile insanlardaha bilgili olabilir, hayal güçlerini geliştirebilir, Toplum aydınlanır. Tiyatroyu çok sevirim. Tiyatro yaparken benim bilgim, becerim, herşeyim gelişiyor. Evdeoturup televizyon izlediğim zaman bana zarar oluyor. Tiyatroya ilginin artması için tüm okullarda kampanya başlatılabilir. Her okulda bir tiyatro olsa, ya da oynasa, tiyatro gelişmiş olur. Kampanya başlatılsa, salonlar çoğalsın tiyatro gelişir.

Esra- Salonlar az. Tiyatrolar uzakta olduğu için gidemiyoruz. Tiyatro kitaplarını dağıtılması gibi kampanya düzenlenebilir. Tiyatro sayesinde bilgil öğarçımız gelişiyor. Ben de Merve arkadaşım gibi şiir yazıyorum. Tiyatro şiir yazmama, konuşmama, öykü yazmama katkıda bulunuyor.

Neslihan- Bence okullarda tiyatro salonu ve tiyatro öğretmeni olmalı. Öğretmenimiz, tiyatroyu çok sevirler ve bize birinci sınıftan beri tiyatro sevgisi aşıladı. Cumartesi, pazar günleri, tiyatro çalışmak için okula geliyoruz. dekorumuzu hazırlıyoruz. veliler yardım ediyor ve öğretmenimiz bizi çalıştırıyor. Öğretmenimiz sayesinde çok eğitildik. Bu yüzden öğretmenimize çok teşekkür ediyoruz.

Emre- Bende şöyle bir düşünce geliştirdi. Bir şehirden bir hafta elektrikli kesik olsa, insanlar TV seyredeyemeycekler, sinema izleyemeycekler, bilgisayarı oynayamayacaklar, kitapta okuyamayacaklar. Bir şeyler izlemek zorunda kalırlar. O yüzden, her yere afiş asarak, doğayla iç içe olan bir yerde tiyatroyu yapılsa, insanlar tiyatroya gerek, nasıl önemli bir şey olduğunu anırlar. Çünkü bizim ülkemizde bazı insanlar hiç tiyatro izlememiş, bilmiyorlar. Ben o yüzden bir hafta Türkiye'de elektrikleri kesik olmasını isterim. Tiyatro sadece sahnede değil açık alanlarda da oynanır. Elektrikli kesik olursa, gündüz tiyatroya gelmek zorunda kalırlar.

pek- Bazi yoksul aileler tiyatroyun ücretleri pahalı olduğundan dolayı tiyatro izleyemiyorlar. Bu yüzden, bütün tiyatroları bir hafta bile olsa, ücretsiz gösterile, bundan, ülkemizin yararlanacağını, kültürümüzün daha, da artacağını düşünüyorum.

Ayşe- Öğretmenimiz, tiyatroyu çok sevirler. Kendi evlerinde de tiyatro yapıyorlar. Daha tiyatro nedir bilmiyoruz. Geçen yıl, Ülkü Ayvaz'ın *Papatya*

adlı oyunuyla yaşamaya girdik. İstanbul ikincisi olduk ama jüri bize "söz gönlümüzün birincisiniz" dedi. Öğretmenimiz gazete de bir ilan görmüş bize getirdi. Ümraniye Şehir Tiyatroları'nın bir yaşamı vardı. Öğretmenimiz, "buraya katılın" dedi. Yaşamaya katıldık, sırfınan iki kişi kazandık. Murat arkadaşım ve ben. Şimdi ben orada ders görüyorum. Ben Tiyatroc olmayı düşünüyorum, çok sevirim tiyatroyu. İnsanlar tv. yerine tiyatro izleseler daha iyi olacak. Tiyatro insanlara, kendilerini anlatıyor. Yaşamlarını anlatıyor.

Özlem- Biz sınıfta konu anlatıyoruz. O konuyla ilgili doğaçlama yapıyoruz. Aklimizde o konuyu canlandırıp tiyatro haline getiriyoruz. Bilmediğimiz kelimeleri konulan, tiyatroya yansıttığımızda hep beraber öğreniyoruz. Eger, tiyatroc olursak, ya komik bir şeyler yapacağız, yada konu anlatımını oynayacağız.

Ali- Tiyatro bence çok güzel bir şey. İnsanın kendisini tanıtır. Dram sevinç, hepsi bir arada oyun demek tiyatro. Bende bir oyunda oynuyorum. Yazan ise **Anton Çehov**. Ben tiyatrodan çok güzel davranışlar öğrendim. Toplum içinde nasıl davranacağımızı, insanları nasıl olduğunu, nasıl hayata karşı duracağımızı öğrendim. Bence tiyatro çok süper bir şey. Tiyatronun ilerlemesi gerekiyor. Bazı kişiler tiyatroyu başkayonlu düşünürler, kötü düşünenlere tavsiye ederim, iyi yönde düşünsünler.

Emre Yayıç- Ben bu okula yeni geldim. Öteki okulda tiyatro salonu yoktu, sınıfta tiyatroyapmaya çalışıyor, başka bir yerde halka oyunumuzu sunuyorduk. Çok kişi izliyordu. Burda tiyatro salonumuz var. Çok güzel çalışılıyor. Hayatta çok değişik şeyler olabilir. Mesela bir adam herşeyini kötüye kullanıyor, Tiyatro sayesinde iyiyi kullanabilir.

Samet- Bence tiyatro hayatı tekrar ediyor. Bence tiyatroyu küçük yaşta sevmeli, başlamlı. Küçük yaşta tiyatroya başlanıldığı zaman, ileride tiyatroya sahip çıkılır diye düşünüyorum.

Elif- Ben Tv.de gördüğüm insanlarıntakilerini yapıyordum. Şimdi oynadığım

oyunda yaptığım bana daha güzel geliyor. Çünkü kendimiz oluyoruz ve insanlar oynuyoruz.

Aysenur- Ben bu sınıfa yeni geldim. Geldiğim zaman suskundum ama tiyatro oynadiktan sonra, kendimi geliştirdim ve atılan oludum. Tiyatro bana cesaret verdi. Derslerime bayağı bir etkisi oldu. Düşüncem de çok değişti. Tv.ile tiyatroyu karşılaştırdığımda bir aptal kutusuyla zaman öldürüyor diye düşünüyorum. Tiyatroda insanı oynadığımız için, insanları daha iyi tanıyabiliyoruz.

Çocuk oyuncuları provaya başlamadan önce hep birlikte dilek ve düşüncelerini ilettiler:

**TIYATRO SEN ÖLME DAHA ÇOK UZUN ÖMRÜN VAR
TIYATRO ÇOK YAŞA
TIYATRO YAŞATILMALI
HAYDI HEP BERABER TIYATROYA GİDELİM
TIYATROSUZ BİR YAŞAM KÜLTÜRSÜZ YAŞAM
TIYATROLU BİR HAYATIN ÖNEMİNİ ANLIYALIM.**

Sonra *Gümüş Saçlı Altın Gözlü* oyunlarıyla, Bu sene okullararası yarışmada İstanbul Üçüncüsü oluyorlar...

Bu ülkenin Gülseren Öğretmen'leri oldukça, umudum besleniyor ve sorumluluğum artıyor. Ülke gerçeğinde yaşadığımız hızla yani başımızdan akıp giderken Atilla İlhan'ın:

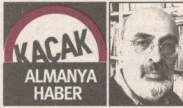
"İş dünyayı sevmekte yaşamakta çocuğum, Ekmeğin içinden namuslu, Merminin çekirdeğinden sert Açıkça, merasimsiz, ve cömert Dünyayı sevmekte, dizelerini hatırlayarak süsüyor..."

ALMAN TERBİYESİ - SARDES YAYINLA

Zafer Şenocak'tan yeni bir kitap daha: Bu kez, üstelik Türkçe yazdığı *Alman Terbiyesi* romanıyla. Almanya'da kendine kalıcı yer edinmeye başlayan **Babel Verlag**'ın da Türkiye'de yayımladığı ilk kitap özelliğini taşıyor bu roman.

Alman Terbiyesi'nin karamanı **Salih Bey**, Manastır doğumludur ve Atatürk'le aynı okulda okumuştur. Almanya'da askeri eğitimi tamamlamış ve "dünya savaşında dört yıl cephelede" istihbarat subayı olarak da bulunmuştur. Rütbesi yarbaydır. İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde 1939'da Berlin'den İstanbul'a taşınmıştır karısı **Annette** ile birlikte. O, burada, kansının ölümünden sonra, "Muharebe meydanlarından hava muhalefetine kadar varan bir şahsi mücadele tarihini" yazmaya girişir. Anılarıyla sık sık geriye döner, geçmişine bakar **Salih Bey**. İstanbul'da ortamın havasına uymasına da bozulur **Salih Bey** ve kendine kızır: "Bir Prusya subayı olduğumu hiçbir zaman unutmamalıyım." Evet, bir Türk olarak tam bir Prusya subayıdır. Türk-Alman ilişkilerinin tarihinde Almanya'da eğitilen Türk subaylarının yanında, Türk ordusunda da görev yapan Alman subaylar olmuştur..

Gültekin Emre

subayın Yunanlı **Elena** ile yakın bir ilişkisi vardır savaşa rağmen. Bu hayat kadınıyla buluşmalarında rahatladığını düşünür **Salih Bey**. Ama, bir gün **Elena**'nın cesedi Boğaz'da bulunur. Aslında İngilizler hesabına çalışan bir ajan-**dır Elena** ve Türk istihbarat örgütü tarafından ortadan kaldırılmıştır. O sıralarda Alman, İngiliz casuslar İstanbul'da fık atıyordur. Türk hükümeti temkinli hareket etmesine karşın 700 Yahudi'yle Romanya'dan gelen **Struma** gemisinin **İsrail'e** gitmesine izin vermez, Almanların baskısı sonucu ve **Karadeniz**'de batan gemiden yükselen çılgınlara da kulaklar tıkamır. 1941'de Türk-Alman Ticaret Antlaşması imzalanır. Türkler Almanlara krom vercekler, Almanlar da Türklerle silah. İçerde faşist hareket güçleniyordur. İlericiler suskun, Alman yanlıları da pervasızdır.

Salih Bey'in altına taşınan yeni kiracı **Muharrem** de -Belediyede çalışan bir mühendis olarak tanıtır kendin-
polistir oysa ve bu Prusyalı subayı iz-
lemekle görevlidir. **Salih Bey** Berlin'de ilişkide bulunduğu Yahudi asıllı **Karla**yı düşünür. **Salih Bey**'in karısı **Annette** ise ölmeden önce **Karla**'ya bir mektup yazarak onu İstanbul'a çağırır. **Karla** büyük sıkıntılar yaşayarak, rüşvetler vererek İstanbul'a ulaşır ve bir gün **Salih Bey**'in kapısını çalar. Bir süre beraber olurlar ve **Karla** **İsrail'e** gider. Oradan yazdığı mektup **Salih Bey**'in eline geçmez, mektuba **Muharrem** el koyar.

Zafer Şenocak *Alman Terbiyesi*'nde ki kurmaca anlatımında çok başarılı bir biçimde üç ayrı dili kullanıyor: **Salih Bey**'in anılarının dilini günlük ortamın dili izliyor. Bir de yazının anlatıldığı dili var ki, o da romanın yazınsal boyutunu yukarıya çekiyor. Geçmişle günümüz arasında ve iki dilli yaşamla ilgili bir romanın dilini kullanmak mümkün bu roman üzerinden. Birbir-

ne ta başından beri "silah arkadaşı" olarak bakan iki ulusun ilişkisini romana başarılı bir biçimde yansıtıyor **Zafer Şenocak**. *Alman Terbiyesi* ne bir eğitim romanı, ne de tarihi roman. Ama üstünde durulması, düşünülmesi ve ders çıkarılması gereken bir roman.

Bu güzel romandan bir alıntı da yapmadan geçemeyeceğim: "Dil toprağa benzemez, çünkü o hep insanın içindedir. Ben herhangi bir toprak parçasına değil kendime dönüyorum. Yazdıkça kendimi kendime daha yakın hissediyorum, o kadar." Sevgilisi **Karla**'nın Türkçe yazmasına şaşırması üzerine bunları söylüyor **Salih Bey**.

Çiçeği burnunda **Sardes Yayınları** Erlangen'de kuruldu. Şu iki kitapla yola çıkıyor **Sardes Yayınları**: **Habib Bektaş**'ın öykülerinin Almancaları: *En gewönlicher Tag - Öyle Bir Gün* ve **Yüksel Pazarkaya**'dan ise 1983'te ilk basımı yapılan *Sen Dolayları* şiir kitabı. **Yüksel Pazarkaya**'nın kitabı iki dilli ya-

yımlandı.

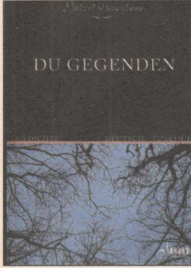
Almanya'da Türklerin kurduğu yayınevleri pek uzun ömürlü olmadı bugüne kadar: **Ararat**, **Dağyeli**... parlayıp söndüler. **Oradoğu**, **Anadolu**, **Önel Verlag**'lar ise daha çok kitabı yayımlıyorlar, ya da yalnızca Türkçe hizmet vermeye çalışıyorlar. **Babel Verlag**'ın sahibi de Türk. Türk yazarlarıyla sınırlı bir yayın politikası izlemeli bugüne kadar. Almanya'da adını duyuran, kendinden söz ettiren bir yayınevi oldu **Babel Verlag**. Türkiye'de kendine bir yol çizmeye hazırlanıyor **Zafer Şen-**

Salih Bey, Naziler hesabına çalışan bir ajan-**dır**. Arada sırada neden Almanya hesabına çalıştığını da sorgulamadan yapamaz.. Almanya, Rusya'yı dize getirmeye çalışıyor. Almanya'da kadınlar düşünür bu Prusyalı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://rantev.org>

RI VE WAREN (MÜRITZ)

nocak'ın romanıyla birlikte.

Gelelim Yüksel Pazarkaya'nın *Sen Dolayları'na*: Aşk, sevgiyi öre öre gelişen çağdaş bir destana imza atıyor Yüksel Pazarkaya. Sıcak, duru, yer yer Behçet Necatigil şiirinden el almış dizelele bir dünya kuruyor kendine.

Habib Bektaş da yalın bir söylemin elinden tutuyor. Günlük yaşamın ve bizi etkileyen küçük şeylerin öykülerini yazıyor: Yabancılık, yabancılaşma, aşk üstüne usta işi gözlemler sunuyor bu öykülerinde.

Bir süre kaldığım Waren (Müritz) kentinden de söz etmeden geçemeyeceğim. Berlin'e 2 saat uzaklıktaki bu güzel taşra şehrinin gölü **die Müritz**.. Slavcada "küçük deniz" anlamına geliyormuş. Waren'de, **die Ware**, maldan türetilmiş, yani ticareti çağnştırın bir anlamı olabilir. **Mecklenburg-Vorpommern** eyaleti içinde bir sayfiye yeri Waren (Müritz). 21 bin nüfuslu. Eski Demokratik Almanya toprakları içinde kalan bu tarihi şehrin mimari yapısı hiç bozulmamış. Evler birbirine omuz vermiş, aralannndan su sızıyor. Sokaklar daracık ve Arnavut kaldırım. Müritz, Almanya'nın en büyük gölü. Bu bölgede ayrıca irlili ufaklı 2000'den fazla göl var. Her yer yazlık ev, pansiyon ve otel. Kiş olmasi nedeniyle sokaklar çok tenhaidi. Liman, biraz bizim Ayvalık'a benziyor, teknesiz, kayıksız bomboş; martılarla ördekler kabul ediyorlari ziyaretçileri. **Kent Müzesi**, bu gözüyle biriminin tarihinde ne varsa, ne öne çıkmışsa kucaklamış: İlk bisikletten, ilk dikiş makinesinden, ilk şemsiyeden,

yöreye özgü bir yatak odasından, gözlüklere, porselenlerden, aile albümlerinden giysilere, mutfakta kullanılan eşyadan yemek takımlarına kadar büyük bir zenginlik içeriyor bu küçük müze. Bu kültür tarihini özel **Deniz Müzesi** izliyor. Hâlâ yaşayan eski bir denizcinin çabalarıyla oluşturulmuş müzede bu bölgedeki denizcilikle ilgili bulunabilen her şey yer alıyor: Üniformadan, madalyalara, denizaltı mermilerinden miğferlere, flamlardan tüfeklere, kılıçlara, fotoğraflara, kitaplara, mektuplara... kadar her şey meraklıların önüne seriliyor. Ayrıca bu güzel bölgenin bir de **Milli Parkı** var. Dünyada böyle bir milli park, 1872'de Amerika Birleşik Devletleri'nde (**Yellowstone Milli Parkı**) kurulmuş. 1909'da Amerika'dakinin benzer -örnek alınarak- İsveç'te açılmış. Almanya'da ise ilk milli park 1970'de Baviera bölgesinde oluşturulmuş. **Müritz Milli Parkı**nda her türlü sayısız hayvanın, ağaç ve çiçeğin olduğunu belirlemekte yarar var, türleri tek tek sayamayacağımıza göre. Bu parkta, çiçek türü olarak bizim "gelincik" çiçeğimiz, ya da "yabani haşhaş" da boy gösteriyor: "**Türkenmohn**" adıyla: Kenarları kırmızı, ortası siyah.

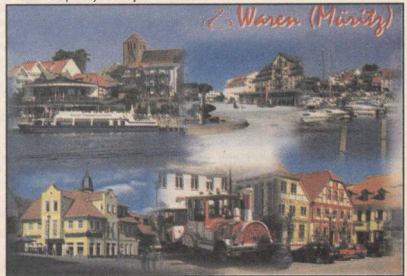
Waren'de tek bir Türk dönerci vardı: **Antalya İmbiss**. Diyarbakırlı Cuma işletiyordu bu sevimli dükkânı. Onun dışındaki dönerciler ya Pakistanlı, ya Hintliymiş. Türkler, **-Cuma-**nın yorumu bu- "**İtalyan** ve Arjantin lokantalarını komple devralıyor"larmış. Bizimkilerin döner dükkânlarına da Pakistanlı ve Hintliler talip oluyorlarmış hemen. Bu

alandaki hareketlilik ve gelişmeler de böyle demek ki.

Bu bölgedeki köyler de olduğu gibi korunmuş, hiç bozulmamış, her yer tablo gibi. Kimi eski saraylar, pahalı otellere dönüşmüş. Tarlaları, ormanı, evleri sis basıyor sık sık. Güneş, tüm gücüyle kapkalın bulutları yırtmak için uğraşıyordu ben oradayken. Bulutu bir yerinden delmeyi başaran güneş ışınları romantik dönemden bir resme dönüştürüyordu doğayı! Her yer müze sanki!

Su ve yel değirmenlerinin yanında, yazar Fontane'in bu bölgede yazdıkları da ilgi çekici. Şehirde Hermann Hesse, Thomas Mann, Fontane gibi yazarların adlarını verdiği sokaklar da var. Bir de *Su, Değirmen, Balıkçı, Gül, Kadı, Denizci, Okul...* sokaklarının güzelliğini zor unutturmuş gibi geliyor bana.

Edebiyat ve kente iç içe işte. Zafer Şenocak'ın romanı Berlin ve İstanbul'da geçiyor. **Talat Paşa, Enver Paşa, Salt Falk** de boy gösteriyor yeri geldiğinde bu romanda. Yüksel Pazarkaya ise "**Yoksun, içime doluyor beni/Taşınıyorsun/Yoksun, işgalin altında beni/Tutuyorsun/Yoksun, kahr çiçekleriyle beni/Açıyorsun**" diyor sevdiği kadına. Ben de günlerce Waren'in daracık sokaklarında Ayvalık'ı yaşadım neredeyse, elbette gurbeti iyice sindire sindire. Habib Bektaş günlük yaşamdan biriktirdiklerini öykülerinde dokuyor. Be de İlhan Berk'in tüm şiirleriyle yıkana yıkana evlerin kapılarına, pencerelerine, dış cephelerine baktım durdum yanı sıra her yerini dolaşıp bırırdığım Waren'de. Ve, ortama uygun, epeyce gri şiirin de elinden tuttum: Ortaya *Küçük Deniz*, şiir dosyası çıktı.

KANAT ALİŞTIRANLAR

Adnan Özer Atölyesi

Koray Sandoğan/Çanakkale

"Ne çok şey saklıyorsun ey gece?" diye başlıyorsun, bize bekliyoruz, meraklanıyoruz, acaba bu gece neler saklıyor diye. Gece saklaya saklaya "o güzel kızı" saklıyormuş. Oldu mu şimdi?... Delikanlılık hali anlaşılır, lafı döndürür dolastırır bir kıza getiririz. Neye baksak onu görürüz. Sonra o gider, başkası gelir. Böyle duygusal, bütünlüğü olmayan şeyler yazarız. Kimimiz yazdıkça, deneyim kazanırız, artık yazdığımız ilk dizinin vaadettiği bütünlüğü aramaya başlarız. Böylece şiir denemelerimiz bir 'tasanm'a bağlı olurlar. Kızlar bizi beğenir ya da beğenmez, ama en azından artık ciddiye alırlar. Şimdilerde Türk gençlerinin hastalığı sanatı ciddiye almamak. Beyler, bu şiir sanatı insanlığına dile güvendiği çok çok eski çağlardan bu yana kafa patlattığı, kimilerinin bu uğurda delirdiği bir uğraş. İnsanlığın başlıca kültür mirası. Bir şiire başlama büyük bir vaadte bulunmaktır. Başladığınız anın gereklerini yerine getireceksin. Gece ne saklıyor? diye şimdi bir daha soruyorum. Bize bilmediğimiz, duyunca şaşıracağımız, esriyeceğimiz bir şey söyle. Dile güven ve kendinden geç, göreceksin neler saklıyormuş... Ayrıca illaki soru biçiminde yazmak istiyorsan bunun doğrusu şöyledir: Nedir sakladığın ey gece bunca? O zaman soru işareti yerini buluyor.

Senem Evran/Tepeköy-Bergama

Hitap zarfa yazılmayacak, sevgili Senem, içerde olacak; bir selam, küçük bir kendini tanıtmı... Yazmaya alışmak istiyorsanız yazacaksınız; o birkaç cümlelik alanda bile nasıl bir boşluğa başlıyor göreceksiniz. Dünyanızın mantıksal doğruluğu şiir yazmaya kalktığınızda sizin soğuk yüzü eleştirmeniniz olacak. Saygı bir tarafa, bundan istiyorum mümkün olduğunca fazla kalem oynatmanızı... Hepimizin bildiği yolculuk anlarını sıralamışsın, Tayfun Talipoğlu'nun "umarsız yolcusu"ndan bir adım ileriye gitmemiş. Daha derin tasavvurlara dal. Önce bir Osmanlıca sözlük bul ve "tasavvur" sözcüğünün anlamına/anlamlarına bak.

Aytaç Arslan/Çorlu-Tekirdağ

"saçların.../ kale arkası tribününde yer yer boşluklar" diye şiire gidersen, topu başlama vuruşuyla birlikte taca atmış olursun. "Şiir topu taca atmak değil midir" diye soracaksın. Doğrudur, gündelik anlamdan sıyrılmaktır. Bu da onun mecazı oluyor.

Futbolu ben de severim, aklıma şöyle zırvalar geliyor; 'aşkımız dar sahalardaydı sevgilim/ o yüzden iki korner bir penaltı', 'başlama düdükləri çınıyor hala kulağımda/ eski açık: nostalji'... Yine de sevimli bir şiir denemesi. Oldukça saçmalamışsın, ama yine de şiir kokuyor. Niye? Çünkü sende tasavvur etme cesareti var. Şimdiki cüret şeklinde seyrediyor, onu da belirteyim. Ne zamanki cüretine uygun elbiseler biçeceksin, o zaman şiir sanatı sana gülmeyecek... Tavsiyem felsefe ve klasik şiir okuman.

Burcu Üstün/Lefkoşa

Şiir denemelerdeki dileklere ben de katılıyorum. "Çocuğun gördüğü düştür" diyor Paul Eluard. Dileklerin ardında düş vardır, o düşü anlat bize. Haber görüntülerini ne yapalım, bıktık onlardan. Hiç görmediğimiz düşlerden -çünkü bir tek sen görüyorsun, sana özgü- imgeler, saf ve titiz yüreğinden süzülmuş duygularını veren ifadeler. Bir de sistem, metrik bir yapı. Şiir sanatına başlaman için önünde. Bu bir iş'tir, boş zamanların avuntusu değil. Böyle diyeyim ki anlayasınız.

Selçuk Erat/Karaköy

"Kumsal şiirleri" iyi bir deneme. Sonunda hiddete kapılmazsan daha iyi olacak. Şiirde öfke vardır, tamam, ama hiddet buyurmak yoktur. Herkes zarif olmak zorunda değildir, onu demek istemiyorum. Nazım Hikmet, Ahmet Arif öfkeli var, Pablo Neruda öfkeli var, pek çokları var. Onlar şiirlikleriyle davalarını bütünlüştürmüşlerdi. Senin davan nedir? Onu düşün.

Not: Elektronik posta ile gönderilenler değerlendirilmeyecek demiştik. Bunda kararlıyız. Mektup ölürse, şiir de ölür. İlla ki kağıt. İllaki devrimci kağıt!

TEK AYAKKABI SİNİR BOZUCUDUR

Deyimler, söz kalıpları

Yeni yazarlarda en çok rastlanan dil yanlışlarından biri, kulağına hoş gelen söyleyiş biçimlerinin yanlış kullanımlarla bozulması. Oysa söz kalıpları sanatsal biçimlerdir, ortak dilin içindeki "güzel sanat" örnekleridir. Deyimler, atasözleri, özdeyişler de bu sanatsal biçimlerin en çok başvurduğumuz örneklerindedir. Onların sözcük seçimleri, söz dizimleri, yolların, yüzyılların süzgecinden geçerek oluşmuştur. Toplumsal yaşam biçimlerinden, üretim biçimlerinden çıkmış, ses uyumu güzel, etkili, özlü anlatım arayışıyla bulunmuş ortak varlıklarımızdır. Onları özenli kullanmak, yazar sorumluluğumuzun yanında, birey olarak da sorumluluğumuzdur.

Örneğin, hiçbir anlam değişikliği yaratmasa da, "bir deri bir kemik" yerine "bir kemik bir deri" ya da "iki kemik bir deri" diyemeyiz. "Eninde sonunda" sözüne, hiçbir kök anlam araştırması yapmadan, "olsa olsa böyledir" türünden kestirimlerle "önünde sonunda" biçimine dönüştüremeyiz. "Üç beş" yerine "beş üç" ya da "otuz kırk" yerine "kırk otuz" diyemeyiz. Eski dönemlerin diline yönelik canlandırma arayışlarımızda bile, o dönemlerde öyle bir söyleyiş yoksa, "babaevi"ni "baba hanesi" yapamayız. (Örnekleşin uydurma olmadığını belirtiriz.)

Hiç unutmamamız gereken şudur: Osmanlıca'yı, İngilizce'yi değil, Türkçeyi işliyoruz. İşlemek geliştirmekse, yönümüz geriye değil, ileriye dönmek olmak zorunda. Yoksa kullandığımız dilin gündelik düzeyinden bile aşağı ve geri düşeriz.

Son örneğimiz gülümsetici olsun: "Kâh" tek olarak kullanılmaz; "kâh oturuyor kâh dolayışıyor, kâh konuşuyor kâh susuyordu" gibi, araya birbirinin aynı olmayan durumlar, eylemler v.b. alınarak kullanılır. "Kâh konuşuyordun" deyip kesmek, ikinci bir "kâh" kullanmadan öylece bırakmak, yanlışlıktır. Yarım kullanımdır ama tutumluluk ilgisiz olmayan bir yarım kullanımdır, bu nedenle sinir bozucu özelliği de olan bir yanlışlıktır. Tipki alt kattaki komşunun, gece yarısından sonra eve gelen üst kat komşusuna, birinci ayakkabının ardından ikinci ayakkabının çıkarılıp atılma sesi gelmeyince, tavana sopayla vurarak seslendiği fıkradaki gibi: "Öbür ayakkabıyı da çıkar at da, uykumu uyuyalım!.."

Kimi yeni kitaplarda yazar, "gerçi" diyor, okuyarak ilerliyorsunuz ilerliyorsunuz, ne "ama" geliyor "gerçi"nin ardından, ne "fakat" ne "yine de" Ülsere, gastrite son derece zararlı bir yarımık duyusuyula kalveriyorsunuz. Tek ayakkabının kendisi ya da gürültüsü gibi.

Aziz Gültekin'e

Yazma direncinin güçlü. Bu, kuşkusuz ki, iyi bir şey. Ama konularımızın kendini kutuma güçlü yok gibi. Bir yazının konusu çok güçsüzse, o yazının yine de kendini okutabilmesi için, "olmazsa olmaz" bir koşul vardır: Dilinin çok iyi işlenmiş olması. (Ayrıca: Kendini kutuma özelliği, tek başına güzelliği ölçütü değildir.) Yani bırakın yanlışlıkların, içinde bulunduğumuz sanat türünün dilini, bulunduğumuz yerden daha ileri götürmelidir. Eskilerden Ferit Edgü, yenilerden Faruk Duman, dil işçiliğinin özgün işlemecileridir, okumanızı öneririm. Hem de bu işi, konuyu hafife almadan yapmışlardır.

Eskidiği için cep telefonu bozulan birinin esprili duyguları da bir konudur, kendini okutabilir. Ama, "ellerimi pantolon ceplerimin içine koydum. Her iki elimi ceplerimin içine koyunca" gibi anlatımların yazınızı okunmazlaştırdı. Böyle durumlarda öykü kişinin, "ellerini pantolon ceplerinin dışına" da koyup koymayacağını düşünün, o zaman anlatımınız kendiliğinden düzelecektir. Ya da "beyaz tenli olur, beyaz tensiz olanı da vardır" diye yazmışsanız, "beyaz tenli olmayanı da vardır" gibi, en azından doğru bir anlatıma ulaşana değin anlatım arayışınızı sürdürmeniz, ondan sonra da güzel anlatım arayışına geçmeniz gerekiyor.

Sema Gedemen'e

Sanatçıının uğraştığı güzel sanat dalı ile mesleği (geçim dayanağı) değişik alanlarda ise, onların sanatı için bitmez tükenmez bir konu alanı var demektir. "Sualtı Resimleri" adlı yazınızı İngilizce öğretmenliğinin içinden yazmış olmanız doğru bir yaklaşım. Ancak, İngilizce öykü okuyamayın derken Türkçe öykü okumayı ihmal etmeyin. Türkçe yazacaksanız, öncelikle Türkçe okumak zorundasınız. Üstelik, İngilizce öykü okuyacaksanız, Hamlingway'den, Poe'dan, Mansfield'den... yani edebiyatçı öykücülerden Woody Allen'a sara gelmemesi gerekir, değil mi? Fotokopi etmek, çevre etmek, doğum günü hediyesi etmek, kendimin kim olduğumu" gibi kullanımlardan kurtulmanız, Türkçedeki okuma açığını kapatmanız bağlı.

Zübeyde Ayaz'a

Önceki gönderdiklerinizden, yazmadan durmayacağınız anlaşıyordu. Bir yandan kurt öykücülerini okurken, bir yandan da gönderin yazdıklarınızı. Sanatta çok uzun paydosların, başka sanatların kurtlarına kendini kapırmak, yani dağılmak gibi tehlikeleri de vardır.

14 Şubat Dünya Öykü Günü

14 Şubat Dünya Öykü Günü kutlamaları bu yıl İstanbul merkezli olarak gerçekleşiyor.

Fransız Kültür Merkezi'nde 17.00 de başlayacak olan etkinliği tiyatro sanatçımız **Gülen Tuncer** sunacak. İstanbul'dan başka Ankara, İzmir ve Adana'da da kutlanacak olan Dünya Öykü Günü için Diyarbakır, Antakya ve Antalya da hazırlık içinde. Öykü Günü'nün süreklilik kazana- cak bir yeniliği de var bu yıl: "Öykü bildirisi." Öykü Günü kutlamalarının yapıldığı her toplantıda okunacak olan bildirinin birincisini, Türk öykücülerinin en büyük adlarından **Tank Dursun K.** yazıyor. **Nezih Meriç** in kendi sesinden bir öyküsünün de dinleneceği İstanbul'daki etkinlikte doğumunun 100. yılı nedeniyle **Sait Faik** ve ayrıca 2005'te yitirdiğimiz öykücülerimiz **Vüs'at O. Bener**, **Salim Şengül**, **Sulhi Dölek** de anılacak.

İzmir Öykü Günleri beş yaşında

Şubat ayının öykü etkinliklerinden bir başkası da İzmir'de gerçekleşiyor. Kurumlaşma yolunda yürüyen İzmir Öykü Günleri, 10-14 Şubat tarihleri arasında yapılacak. Öykü okurları beş gün boyunca, yazarlarla buluşmalar, öykü okumaları, paneller ve tartışmalarla öykü havasının içinde yaşayacaklar.

DOĞUBEYAZIT'TA 2 KARDEŞİYLE BERABER KUŞ GRİBİNE YAKALANAN VE ÖLEN MEHMET ALİ KOÇYİĞİT ANISINA...

Pembe Pamuk Şekeri

Mehmet Ali sen
Bizden çok uzakta, bir yerlerde
O küçük, soğuktan çatlamış ellerinle
Yıkık dökük, virane evinde
Pembe pamuk şekerleri yapardın
sessizce

Mehmet Ali sen
Koşardın okuldan, pembe pamuk
şekerlerine
Sırtlanırdın hepsini
Yüzünde büyük bir adam ifadesi
Koşardın ekmeğin peşinden

Mehmet Ali sen
O soğuk gecelerde ne hayaller
kurardın
Büyük bir adam olacaktın,
Kurtaracaktın bu sefaletten aileni
Taniyacaktı belki o zaman tüm
dünya seni

Mehmet Ali sen
Beyaz giymiş adamlar seni götürürken,
Biliyorum ki ağlayamadın onca acıyı
çekerken
Düşünürdün belki halen
Pembe pamuk şekerlerini giderken

Mehmet Ali
Kardeşlerinle gömdük biz seni
Mezarının üzerine kireç dökülürken
Yukardan baktın, acıdan bize sen
Pembe pamuk şekeri bulutların
üzerinden

Market Kitapları

Çamaşır deterjanlarının yanında duruyorlardı, iki büyük sıra halinde istiflenmiş, birkaçı yerlere saçılmış... Gamzeli gezegeninden gelen ve bu kitap yığının yazan olan şirin şahsın, kitabın arkasındaki "yan bakarım, yürek yakarım" şeklindeki pozu bana, yine gamzeli gezegeninden "ileri derecede arkadaş" olan bayan tarafından, "onu ben giydirdim, o pozu ben verdirdim, çişi gelince bana söylüyor...vs" şeklindeki beyanatlarını aklıma getirdi ki, bu bayanın "çiçek-böcek-kuş" üğgeninde yazılmış ve basılmış birçok kitabı, bir tabldot gazetesinde köşesi ve sanırım "gülümse, gamzelerin ortaya çıksın" gibilerinden bir dergisi vardı Kendisinin bu "mutluluktan patladım - patla-

yacağım" şeklindeki duruşu, nedense bende ters etki yapar ve ciddi olarak, vücudumu en yakın pencereden aşağı bırakmak isteği uyandırır. Her neyse, işte bu iki kişi hoş bir "ileri derecede arkadaşlık" yaşamaktadır ve kıskananlar da çatlayabilirler.

Matik deterjanların yanında istiflenmiş bu yığına bakarak bir elim çenemde, düşüncelere daldım, ah bu edebiyat nerelere gidiyordu bizi beklemeden, sanat halk için miydi, sanat için mi, ki en doğrusu edebiyat sanatı, artık sadece bazı insanların egolarını tatmin etmek için kullanılıyordu. 15 - 20 dakikadan sonra market görevlilerinin bana karşı pek hoş olmayan bakışlarını fark ederek ani bir refleksle yığından bir kitap kaptım ve market arabamı doğruca kasaya sürdüm. Sonuç, Gamzeli: 1 - Duygu: o...

Eve geldiğimde aldıklarımı yerine yerleştirdim, torbanın dibinde işte o kitap, yenilgimin yaşayan kanıtı. Aplanmıyordum, bu yazarın önceki kitabını da almış, okumuş, favorilerim arasına girmese de, oldukça beğenmiştim, peki şimdi ne olmuştu bana, ne değişmişti? Gamzesizlik kompleksi? Sanmam... Son zamanlarda garip şekillere girerek yazarımızın kazandığı o kof, anlamsız popülerliği mi? Hayır!.. Bir süre sonra kafama dank etti ki (genelde beynim bu şekilde çalışıyor) gamzeli vatandaşın bundan önceki kitaplarını, ait oldukları yerlerden, yani kitapçılarından almıştım. Sonunda anladım ki benim market kitaplarına karşı bir alerjim var, (bir bu eksikti), onları deterjanların yanındaki, yığınların arasından toplayarak değil, diğer kitaplarla birlikte durduğu raflardan, ait oldukları mekânlardan, kitapçılardan ya sahalardan seçip almak istiyordum.

Peki bu sistem nasıl yürür, nasıl yürüyor? "Bana bak gamzeli, bu sen 3 roman bir deneme istiyoruz, 200 sayfa geçmeyecek hiçbir, kışın vapor, tren, otobüslerde, yazın sahillerde okunacak bunlar, fazla karmaşık şeyler olmasın ha, çekerim kulağını, bak en ünlü market zinciriyle sözleşme yaptık, sürümden kazanacağız..."

Gülümse...

Duygu Gündeş

Duygu Gündeş

AKTİF DUYURULAR

1979 yılında yitirdiğimiz şair Behçet Necatigil anısına ailesi tarafından konulan NECATİGİL ŞİİR ÖDÜLÜ, 2006 yılında da şairin doğum günü olan 16 Nisan 2006 tarihinde verilecektir.

Ödüle, Mart 2005 ile Şubat 2006 tarihleri arasında yayımlanan şiir kitapları aday olabilir.

Seçiciler kurulu Füsün Akatlı, Prof. Cevat Çapan, Mehmet H. Doğan, Haydar Ergülen, Doğan Hızlan, Hilmi Yavuz ve Prof. Tahsin Yücel'den oluşmaktadır.

Katılmak isteyen adayların 15 Mart 2006 tarihine kadar sekiz adet kiti, kısa özgeçmişleri, telefon numaraları ve adresleri ile birlikte, "Necatigil Şiir Ödülü Seçiciler Kurulu Sekreterliği, P.K. 109, 34349 Beşiktaş - İstanbul" adresine göndermeleri gerekmektedir.

Ödül tutarı, 1.500,- YTL olarak belirlenmiştir.

İletişim için: (0212) 293 06 65
(Telefon ve faks)
<http://www.necatigil.com>
(e-posta bağlantısı)

"Açık Radyo" Program Yarışması II

Açık Radyo gençlerinin biraraya geldiği Açık Alan yeni oyun arkadaşları arıyor.

"Açık Alan" nedir?

Yaratıcı güçlerin paylaşıldığı bir üretme ve kendini gerçekleştirme alanı. İletişim ve katılımı destekleyen bir heyecan kaynağı. Boşa giden enerjinin geri dönüşümü. Amansız "sıkıntı" sorununa çare arayışı. Basıkıcı ya da kuralcı olmayan bir doğal ortam. Canlı, dinamik, akışkan, tahmin edilemez ve her zaman taze bir şey.

Son katılım tarihi: 1 Mart 2006

Başvuru Adresi: Açık Radyo / Açık Alan

Cumhuriyet Caddesi, Üftade sokak
Ern Han No.1 Kat:5-6

Elmadag 34373 İstanbul
ackalan@ackradyo.com.tr

Doğançay Müzesi "İstanbul" konulu resim yarışması

Doğançay Müzesi hazırladığı projeler kapsamında ilk olarak "Doğançay Müzesi I. Resim Yarışması" başlığı altında 2004-2005 eğitim-öğretim yılında "Beyoğlu" konulu bir resim yarışması düzenlemiştir. Beyoğlu İlçe İlköğretim okullarının katıldığı bu yarışmayla, Doğançay Müzesi, sanatta ve yaşamda olması gereken anlayışı

yaratmayı hedeflemektedir.

YARIŞMA KOŞULLARI:

1- Yarışmaya il genelindeki ilköğretim okullarında öğrenim gören 3-4-5-6-7-8. sınıf öğrencileri katılacaktır.

2- Yarışma iki kategoride değerlendirilecektir.

A- 3-4-5. sınıflar arasında

B- 6-7-8. sınıflar arasında

3- Resimlerin ebatları, tekniği ve malzeme seçimi serbesttir.

4- Resim kağıdının arkasına öğrencinin adı, soyadı, okulu, sınıfı, telefonunu, adresi ve öğretmenin adı soyadı yazılacaktır.

5- Resimler en geç 1 Nisan 2005 tarihine kadar, verilen adrese ulaştırılacaktır.

6- Yarışmaya katılan resimler, kazansın kazanmasın iade edilmeyecektir.

7- Yarışmaya müzeyönetimi ve yakınlarının çocukları katılmayacaktır.

8- Yarışmaya katılan resimlerin her türlü kullanım hakkı müzeye ait olacaktır.

9- Yarışma sonucunda her grubun 1. sı. 2.cısı, 3. sü olmak koşulu ile birer adet de mansiyon verilerek toplam sekiz öğrencimize sponsorlarımızın süpriz ödülleri ile birlikte müzemizin uygun gördüğü ödüller verilecektir.

10- Ödül alan resimler 23 Nisan haftasında önceden duyurulacaktır.

Sergilenmeye değer bulunan her öğrenciye ve öğretmenine Doğançay Müzesi Hatıra Belgesi verilecektir.

SERGI VE ÖDÜL TÖRENİ:

15 Mayıs 2006

Yer: CEMAL REŞİT REY KONSER VE SERGİ SALONU

YARIŞMA JÜRİSİ:

Prof. Ressam Adnan ÇOKER,
Doç. Ressam Güngör TANER,
Galeri Baraz Yöneticisi Yahşi BARAZ,
Ressam Burhan DOĞANÇAY,
Ressam Erkan DOĞANAY

5. İzmir Öykü Günleri

Edebiyatçılar Derneği, Konak Belediyesi, Ege Kültür vakfı işbirliğiyle, 11-14 Şubat 2006 tarihlerinde düzenleniyor. Adnan Özyalçın'ın Onur Konuğu olduğu etkinliğe, aralarında Yiğit Bener, İnci Aral, Suzan Samancı, Sennur Sezer, M. Sadık Aslankara, Necmiye Alpay, Celal Üster, Ahmet Cemal, Mehmet H. Doğan, Hürriyet Yaşar, Özcan Karabulut, Semih Gümüş, Enver Ercan, Feridun Andaç, Cihan Demirci, Çetin Öner, Demirtaş Ceyhun'un da yer aldığı, 60 dolayında edebiyatçı katılıyor.

AB'YE DAMSIZ GİRİLMEZ

15 Şubat 3. Tek Gösteri

Yer: LeMan Kültür / İmam Adnan Sokak Beyoğlu - İstanbul

UHSİN MO
MURÇA

Şili'de seçimleri aslında Pablo Neruda kazandı

Venceremos! Yedi Şilili Şair

Bu ay Şili'de yapılan Devlet başkanlığı seçimlerini Merkez-sol Koalisyon'un adayı Michelle Bachelet kazandı. Bayan Bachelet tüm dünyanın ilgisini çekiyor; Latin Amerika'nın ilk kadın devlet başkanı olması, 1974 Şili faşist Pinochet darbesinin mağdurları arasında olması seçim zaferine daha bir anlam katıyor. Michelle Bachelet bu darbe sırasında babasını yitirdi, hava generali Eduardo Bachelet tutuklu kalp krizinden öldü, kendisi sayısız işkenceden geçti. 1974 darbesi pek çok Şilili vatandaşın öldürülmesine, işkence görmesine, hapislerde çürümmesine, ülke dışında yaşamasına

ol açtı. Darbe gerçekleştiğinde büyük şair Pablo Neruda ölümün hastalığıyla boğuşuyordu. Şairin evi basıldı, talan edildi. Birkaç gün sonra da kansere yenik düştü, acılar içinde, ülkesinin içine düşürüldüğü durum karşısında derin kederle. Michelle Bachelet'in seçim zaferi Neruda'yı tekrar hatırlamamıza vesile olsun. O seçimle gelen yakın dostu Başkan Salvador Allende'nin seçim kampanyasına büyük destek vermişti. Yıllar sonra Neruda haklı çıktı, Neruda kazandı diyoruz!

Şili'den bir şiir demetiyle Kaçak okurlarına Venceremos!

GABRIELA MISTRAL

1899 yılında Vicuña'da doğdu. Gerçek adı Lucila Godoy Alcayaga'dır. 1945 yılında Nobel Edebiyat ödülünü kazandı.

VICENTE HUIDOBRO

1893 yılında Santiago'da doğdu. Modernizm sonrası "Creacionismo" akımının öncüsüdür.

PABLO NERUDA

1904 yılında Parral'da dünyaya geldi. Latin Amerika şiirine tekrar özbenliğini kazandıran şairdir. 1969 Nobel Edebiyat ödülü sahibidir.

NICANOR PARRA

1941 yılında Chillán yakınlarındaki San Fabián de Alico'da dünyaya gelmiştir. Gündelik dilde yazdığı şiirlerle devrimci bir boyut getirmiştir.

PABLO DE ROKHA

1894 yılında Licanten'de doğdu. Asıl adı Carlos Díaz de Loyola'dır. "Tremendista" (Acı gerçekçilik) akımının en önemli şairlerindendir.

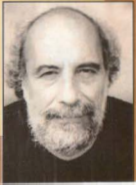
GONZALO ROJAS

1917 yılında Lebu şehrinde dünyaya geldi. Ahlak ve aşk temalarını metafizik kaygıyla işlemiştir.

RAÚL ZURITA

1950 yılında Santiago'da doğdu. Yaşamın ayrıntılarını büyük duygu zenginliğiyle işlemiştir.

Vicente Huidobro

Çev: Ayfer Teker

BİRİNİN BEKLEDİĞİ ÖLÜM

Birinin beklediği ölüm,
Birinin uzaklaştığı ölüm,
Yoldan giden ölüm,
Suskun gelen ölüm,
İnce mumları yakan ölüm,
Dağa oturan ölüm,
Pencereyi açan ölüm,
Lambalan söndüren ölüm,
Boğazı sıkan ölüm,
Böbrekleri kapatan ölüm,
Başı koparan ölüm,
İç organları kemiren ölüm,
Şiir söyleyip söylememesi gerektiğini bilmeyen ölüm,
Birinin yarıya kadar açtığı ölüm,
Birini güldüren ölüm,
Birini ağlatan ölüm,

Biz olmadan yaşayamayan ölüm,

Dört nala gelen ölüm,
Büyük gümbürtülerle yağan ölüm.

ANNE

Ah! Benim kanım
Ne yaptın?
Nasıl oldu da gittin?
Uzakları hiç önemsemeden
Zamanı hiç düşünmeden
Ah! Benim kanım
Yokluğun nafile
Sen benim içimdesin zaten
Sen benim yaşamımın özüsün zaten
Ah! Benim kanım
Yuvarlanarak bir gös damlası süzülüyor
Ağlıyor musun yoksa
Ölümüm yarı yolda kaldığı için.

Damarlarımdaki tatlı derinlik
Ah! Benim kanım
Yokluğun öylesine nafile ki
Çiçek-güvercin şimdi neredesin?
Kanatlarındaki enerji
Ve ruhundaki sevecenlikle.

Pablo Neruda

Çev: Hale Toledo

ŞİİR 15

Seviyorum seni sustuğunda çünkü yok gibisin,
ve beni uzaklardan duyuyorsun sesim sana ulaşmasa da.
Gözlerin yerinden uçuyor gibi
ve bir öpücükle ağzın kapanmış gibi.

Benim ruhumla dolu sanki tüm nesneler
ruhumla gün ışığına çıkarsın.
Ruhuma benziyorsun, düş keleşim,
karasevda sözcüklerine benziyorsun tıpkı.

Seviyorum seni sustuğunda uzaklarda gibisin
Sızlanır gibisin, kuşuran çıkarsın
Duyuyorsun beni uzaklardan, sesim sana varmasa da:
Senin sessizliğinde bırak susayım ben de.

Senin sessizliğinde bırak konuşayım ben de
lamba gibi ışı ışı, sade bir yüzük gibi
Gece gibisin, suskun ve yıldızlarla dolu.
Suskunluğun yıldızdır senin, çok uzaklarda ve yalın.

Seviyorum seni sustuğunda çünkü yok gibisin.
Uzaklarda, acılı sanki ölmüş gibisin.
Yeter o zaman bir sözcük, bu tebessüm.
Öyle sevinirim ki, başka bir şey sevindeyemez beni.

BUGÜN KIZ KARDEŞİMİN DOĞUM GÜNÜ

Bugün kız kardeşimin doğumgünü, ona verecek
hiç ama hiç bir şeyim yok. Hiçbir yeyim yok kardeşim.
Sahip olduğum her şeyi uzaklara taşıyorum
Kimi zaman ruhum bile uzaklarda geliyor bana.

Sararmış bir sonbahar yaprağı gibi zavallı ve
tarlada ip gibi akan suyun sesi,
acılar, bildiğin üzere bütün acılar bana düşer
bütün ölü yaprakların yollara düşmesi gibi.

Sevinçlerimi asla bilmeyeceksin kardeşim,
İşte acım burada, onu da sana veremem;
hayatıma poz vermek için giren kuşlar gibi,
tek bir sert sözcük onları uçurur.

Günün birinde onlarındaki beni terkedeceğini düşünüyorum,
yalnız kalacağım, hiç olmadığı kadar.
Sen biliyorsun, kardeşim, yalnızlık bulutlara doğru esen
bir esinti gibi dünyanın öbür ucuna götürür beni!

Peki bu elemli düşünceler niye!
Benim sesim kimseye ısrap vermemeli,
sana ise hiç vermemeli!
Zaten söylediklerimin hiçbirini gerçekleşmiyor.
Tanrı aşkına bunları gidip anneme anlatma!

İnsan bu yalanları nasıl tasarladığını bilemiyorum
biri onlara söylüyor, onlar birine söylüyorlar.
Ruhumun gülüşlerle dolu olduğunu düşün,
Kendini aldatmazsın, kardeşim, sana yemin ediyorum.

Nicanor

Çev: Mehmet Necati Kutlu

UYARILAR

Dua etmek ve hapşırma yasaktır
Tükürmek, methetmek, diz çökmek.
Tapmak, ulumak, boğaz temizlemek de.

Burada uyumak yasaktır,
Yoldan çıkarmak, konuşmak, afroz etmek de
Uyumlu kılmak da, kaçmak da, yakalamak da,

Koşmak kesinlikle yasaktır.
Tütün içmek de, sevişmek de.

ÇAY SAATİ SORULARI

Beti benzi soluk bu adam
Müzelerdeki balmumu heykelleri andıran haliyle,
Yırtık tüllerin arasından bakıyor etrafa...
Hangisi daha kıymetli, altın mı, güzellik mi?
Akıp giden ırmak mı kıymetli,
Yoksa kıyıda sabit duran çimen mi?
Uzaklarda bir çan sesi yankılanıyor,
Bir yara daha mı açıyor, çeşmenin suyu mu,
Hangisi daha gerçek? Çeşmenin suyu mu,
Yoksa suda kendini seyreden kız mı?
Çevabı bilen yok, insanların işi gücü
Kumdan kaleler inşa etmek...
Ya o saydam bardak,
Onu üreten elden üstün müdür sanki?
Etrafta kül, duman ve hüznü yüklü,
Yorgun bir ortam hissediliyor.
Kuru yapraklar; bir görünen
Bir daha aynı şekilde görünmez diyorlar.
Çay saati geldi, tost ekmeği ve margarinde var,
Ve bir sis perdesi, sarmalamış tümünü...

Pablo De Rokha

Çev: Şebnem Atakan

ÖNSÖZ

Felaket günlerimde, iyi ve kötü,
kilise gibi, batakhane gibi
acı gibi, hıçkırarak,
haykırarak yürürler.

Kırbaç ve çiçek, kan benim dilimdir,
sert bir göçebe ya da
pis kokulu bir mezara dönüşen
yaşamımın karanlık trajedisidir.

Benim tutuşun kalbim,
ne kadar çok severse o kadar tüketir,
-çünkü aşk gümüş yılanlarla dolu
bir yuva gibidir-.

Yaratarak yok etme zevkil
Güneşi koparmak, tepeyi doğurmak,
ve çelikten çiçeklerle dolu
bir bahçeyi yeşerterek yaşamı sürdürmek!

Her şey kirli, kalbim acı
İçinde
pisliğin ruhunun müthiş bir
güzelliği var!

Çanların ateşi ve
bütün insanca şarkıların
çatısında yuvalandığı
duygularının çan kulesi.

Modern makinede tıkırdar,
madende, ayda,
evde, tavernada
mezarda, beşikte şarkı söylerim.

İçtenlikle, gölge ve ışık,
kök, yaprak ve meyve olmak,
ve tüm yaşamımı bir dakşaya
sığdırmak istiyorum.

Çiçek açmış ağaç benim iskeletimdir.
yaşamın çiğinde tatlı küçük kız
salıncağını sınırsız
çiçeklerine yaslar.

Karanlıklarıdayım ve ışığım,
çoğunluğum ve yalnızım
adımlarım doruktan doruğa,
beynim kutuptan kutba gider.

Asla geniş gökyüzümden
başka çatım olmadı;
göğsünde dağlar,
yüzünde çiçek ve ot yaratırım.

Düşüncelerim, kesinlikle
anatomimde devam eder,
eğer organizmam etkiliyse
ideolojimde etkilidir.

Yedi bin kişi önce yaşadım,
şu anda nerede olduğunu anımsamıyorum,
sınırsız sayıda mimiklerim
ve sıradan alışkanlıklarım var.

Yeni evli bir kadın gibi
yaşam kollarımın arasında inler,
o, beni paramparça
ederken hamile kalır.

Harabeler arasında bir bina gibi,
yağmuru, tıktırları hissedirim,
kırlangıç yuvası olarak
büyüclüğe ve böceklerle kucak açarım.

Karışık duygularımı
güzel ve kocaman gözleri vardır;
şafak koyunlarını otlatırken,
çavdar ekmği yerim.

Ben gümbürdeyen bir volkanım,
bir avuç saf duygularım ben,
büyük bir panik hareketiyle
donakalmış yaratığım.

Eski uygarlıklar,
eski şehirler,ölü insanlar,
yaralı ruhumun
kışelerinde bağırarak yürürler.

Gerçek,evrensel ve somut
bu dizelerde dolup taşar;
ben azizlerin en kabasıyım
ben kabalarm en aziziyim.

Benim önsezimde,yeni doğan çocuğun
bilinmeyene duyguları vardır,
o muhteşem saflığım
ondandır.

Yararsızlık ve başıboşluk benim harcımdır değil,
kuvvetliliğe ve karallığa hayranım;
gönlüm dünyayı dolduran
bir göl gibidir.

Yaşamı algılayışımın
dört ana yönü vardır,
dört asal sayı
benim hareket noktamdır.

Eğer su temiz ve ekmek tazeyse
gönlüm ekmek ve sudur,
ve işte bu yüzden çıkık zehirli
ve lav püskürür çünkü dökümhanedir.

Ağıt denizlerinde,
içki içinde yüzmüş
sarhoş bir adam gibi
acı acı gülerek yelken açarım.

-Kadın, sen benim etimsin,
eğer ben şiirdeki bal değilsem
sen ki eşyalara isim verdin.
Ben nesişirde bir boğa da mı değilim?

Dok Kişotçu davranışlarımı
pazarda bulmadım!
Asılların durumu
Bana pitoresk gelmez.

Benim gölgem dünyanın gölgesidir,
evren benim içimde kaynar,
tanrı olmalıydım,kartal,kurt olmalıydım,
biraz tatlı,biraz büyük ve biraz da korkunç.

...darbelerle şiir yazmak,
trajik,kaba ve güçlü olmak,
ve yaşam ve ölüm arasında
soytarılığa son vermek.

Güncel olaylarla
duygusalığım ağırlaşır;
karışık yaşamı ve ulusal
değerleri haykırırm.

Damarlarımda tay kanı dolaşır
kafamdaki kahramanlardan oluşun
-iyi ve kötü şeyler-
ölümsüz ve anlık bir davranıştır.

*Gongalo
Rojas* Çev: Ertuğrul Önalp

ÖLÜM GEÇERKEN BENİ EĞLENDİRİYOR

Ölüm, peşinden lüks otomobillerle gelen
matem olduğu halde muhteşem arabasıyla
geçerken beni eğlendiriyor
havadan sudan konuşulduktan sonra
rahmetli güller içinde uğurlanıyor.
Yıkık ve bitkin akrabaların her biri
ögle yemeğinde şarabı daha tatlı buluyor.

SESSİZLİKTE

Ey ses, yegâne ses: denizin tüm boşluğu,
denizin tüm boşluğu yetmez,
gökyüzünün tüm boşluğu,
güzelliğin tüm derinliği,
seni mutlu etmek için yeterli olmaz,
insanoğlu sussa, bu dünya batsa,
ey haşmetli, sen tekrar yine,
sen yine her yerde var olurdun,
çünkü ses, sen ha varısın ha yoksun,

[sen benim için bir tanrı gibisin.
ve ben her zamankinden daha karanlıktan
[sen benim için bir baba gibisin.

Raul Zurita

Çev: Nil Ünsal

CLV

Sevgili kudretliler, sevgili
alçakgönüllüler

Tamam; her şey sona erdiğinde kalacaklar
bu lifleri yeşilliklerin
yaşamda kalacaklar kocaman dalgalara karşı,
yüzyıllara karşı ve de düşlere karşı
kudretlilere,
yürekten dikkafalıları
ve de beni aşığılayan insanlara karşı
bu aşk şiirlerinin bütün her şeye karşı sonsuza değin
süreceği gibi

Gabriela Mistral

Çev: Ertuğrul Önalp

SAMAN ÇÖPÜ

Bu balmumundan yapılmış bir bebektir,
Hayır, hayır o balmumundan değildi,
aslında harman yerine bir demet samandı,
hayır, hayır saman da değildi,
o sadece muhteşem bir çiçekti.
Hayır, hayır o çiçek olamazdı,
o yalnızca camlara yapışmış bir gün ışığıydı.
Gün ışığı da değildi:
Gözüme kaçan bir saman çöpüydü

Gelin bakın, bir gözyaşıyla
bir bayram gününü nasıl yitirdim!

DANS EDEMEYENLERE

Sakat bir genç kız sordu
-Ben nasıl dans edebilirim?
Ona yüreğiyle dans
etmesini söyledik...

Daha sonra genç kız boynu bükük sordu:
-Ben nasıl şarkı söyleyebilirim?
Ona yüreğiyle
şarkı söylemesini öğüttük...

Zavallı kuru bir diken sordu:
-Ben nasıl şarkı söyleyebilirim?

ATACAMA ÇÖLÜ II

Selam oraya selam oraya
asılı kalmış havada
Atacama Çölü

- i. Aslı kalmış Şili göğünün üzerinde çözülerek,
esintiler arasında
- ii. Dönüştürerek bu yaşamı ve ötekini
Atacama Çölü'nün ta kendisinde kaybolarak
havada
- iii. Ta ki sonunda gök değil de Atacama Çölü olana
ve hepimiz böylece kendi
ışıldayan bozkırlarımızı kare yelkenleri görene dek
ufukta yükselerek

Ona yüreğini rüzgâra
bırakmasını söyledik.

Daha sonra Tanrı yükseklere bize sordu:
-Bu maviiliklerden nasıl inebiliriz?
Ona ışıktaki bizimle
dans etmesini söyledik.

Şimdi tüm vadi güneş altında
el ele dans ediyor.
Gruba giremeyen toprak oluyor,
yürek toprak oluyor.

Alek Popov

Alek Popov, "Geçiş Dönemi" Bulgar Edebiyatının en önemli isimlerinden biridir.

SON SAYFA: BALKANLAR YAYINI

"Edebiyat ve Stres"

Rus yazar **Igor Yarkveçin** Edebiyat ve Seks romanında belirttiği gibi, Yeryüzünde Rus ve Amerikan yazarlarından başka yazarlar da var. Asya'da da yazar var. Latin Amerikalı yazarlar son derece başarılı. Son zamanlarda Çeçen yazarlar da oldukça büyük başarılar elde etti. Avrupalı, Arap, Yahudi ve Avustralya yazarları her zaman düzeyli olmuştur ama edebiyatta genel akımlar nedense hep Rus ve Amerikalı yazarlar tarafından belirlenir..."

Bulgar yazarının en temel sorunu, tam da Bulgar yazarı olmasıdır. Samimi olmak gerekirse, bu ontolojik, dolayısıyla da bazı metafizik gerekçelerden dolayı, çözümsüz bir sorundur... Yazmaya başladığımda Bulgar yazarı olacağım aklımın ucundan bile geçmemişti. O zamanlarda aslında okul defterlerine açık saçık öyküler karalıyordum, hangi dilde yazdığım üzerinde de pek düşüncüm yoktu. Bulgar yazarı olduğumu anladığımda, iş işten geçmişti... 1986'da, bizimkilerle birlikte ilk defa Amerika'ya gittim. Orada birkaç ay kaldım, zamanımı yüzde yetmişini uzun, çok sıkıcı, haki olarak da gün yüzü göremeyen bir roman yazarak geçirdim. Doğal olarak Bulgarca yazıyordum! Hiç kimse de gelip bana "Yeh, kardeş, dur, neler yapıyorsun, etrafına bir bak, neler saçmalıyor sun!" demedi. O dönemde Bulgar filolojisinde okuyordum, ondan önce de klasik lisenin mermer göğüsünden beslenmişim. Artık uyduruk öyküler yazmıyordum. Edebiyatın buluşçılığı beynimin derinliklerine kadar işlemişti. Camus'u okumuştum, Natali Sarofla münasebetlerim vardı. Pipo içiyordum.

Sonra, er veya geç, yayımlar geliyor, ve sen de gururla, bakın, ben artık yazarım diyorsun. Ama sen, bu artık ne anlama geliyorsa, aslında Bulgar yazarı-sın.

Amerikalı, Rus ve Bulgar yazarını "Edebiyat ve Seks" konulu bir toplantıya davet etmişler. "Amerikalı yazar edebiyat konusunda ilginç bir konuşma yapmış, seks konusunda farklı konuşması da çok ilginçmiş, onların (edebiyat ve seksin) hayatında nasıl keşif işi içe geçtiği, bazen de nasıl ayrıldığı üzerinde konuşmuş. Rus yazar panteleziil zurna sarhoş gelmiş, organını çıkarmış, masanın üzerine pat diye vurmuş ve edebiyatın öldüğünü, edebiyat diye bir şeyin artık kalmadığını açıklamış, ama çok şükür en azından organım var ve yaşıyor demiş. Sonra da Rus yazar masanın altına yuvarlanmış ve sızıp kal-

mış." Bulgar yazarının da edebiyat ve seks konusunda ilginç bir konuşma yapma niyeti varmış, hatta özel bir bil-diri bile hazırlamış. Ama herkes Rus yazarın edepsizliğini tartışmaya başlamış ve kargaşada Bulgar yazarını hiç kimse içlememiş. Bulgar yazarı öfkelenmiş "Bende koyacağım malımı ortaya, pat diye vuracağım onu masaya, göreceksiniz gününüzü, o çocukları," demiş ama, öyle veya böyle, organını çıkarmaya cesaret edememiş.

"Bir gün, Amerikalı yazar **Paster-nak**'ın *Doktor Jivago* romanını okumaya karar vermiş. Amerikalı yazar kitaptan hiçbir şey anlamamış: hem dili, hem konusunu ona son derece yabancıymış ama roman onu çok ilginç gelmiş. Rus yazar da **Pasternak**'ın *Doktor Jivago* romanını okumaya karar vermiş. Yaklaşık beşinci dakikada bağırırmaya başlamış: "Ne, ne bu yahu, anasını..." diyerek kitabı uyu-yun hasta hamile karısının kafasına indirmiş." Bulgar yazar da **Pasternak**'ın *Doktor Jivago* romanını okumaya karar vermiş. Ama kitabın Bulgarcada hâlâ yayınlanmadığını öğrenmiş... Bu 90'lı yılların başlarında olmuş.

Bir gün, Bulgar yazar lahana turşusu yapmaya karar vermiş. Bir öykü yazmış ve 60 levallik telif ücreti almış. Paranın yansıyla musluklu, güzel bir plastik bi-don almış, kalanıyla da pazardan lahana almış, lahana başlarının her birini de özerle, büyük bir zevk ve özveri katarak kendi seçmiş. Kiş boyunca kütür kütür kehribar sarısı lahanaları yemiş, rakı içmiş, ve hiçbir şey yazmamış. Rus yazar da lahana turşusu yapmaya karar vermiş, ne gerekirse almış, ama yerel fermantasyonun özelliklerinden dolayı turşu olmamış. Bunun üzerine Rus yazar bir roman yazmış, "**Fakel**" dergisi de onu Bulgarcaya çevirerek yayınlamış. Amerikalı yazarın da canı lahana turşusu çekmiş. Lahana turşusunun Bulgarla-rının buluşu olduğunu iddia eden bir in-ternet gezi sayfasına kanarak, Bulgaris-tari'a gitmeye karar vermiş. Bulgar yaza-rı onu evine davet etmiş, lahana turşu-su ve ev yapımı şarapla ile ağırlamış, ara-kı da içmişler. Amerika'ya döndüğünde Amerikalı yazar "Bulgar Lahana Turşu-su" başlıklı öyküsünü yazmış, Bulgar Edebiyat *Cephesi* gazetesi de onu Bul-garcada yayınlamış.

"Bir Amerikalı yazar şu muthiş "seni arkadaşan becererim" ifadesini bir türlü anlayamıyormuş. Bir Rus yazar da onu uygulayarak açıklamış, durumu aydınlatmak için kullanılan araçlardan biri

kendi poposuymuş, diğeri de Amerikan yazarının organ olmuş, tersi değil. Ve Amerikalı yazar söz konusu ifadenin ne anlama geldiğini kavradığı için çok memnun kalmış..." Bulgar yazar "Seni arkadaşan becererim" kalıbını ne anlama geldiğini çok iyi biliyor ve uygulama derslere ihtiyacı yok. Dilin bu tay-fında yer alan zengin ifadelerin anlamları konusunda da yönünü son derece iyi biliyor. Fakat bu, kitabının binden fazla basılmasına çok ender yardımcı oluyor...

Amerikalı yazar olmak – bu bir roldür. Rus yazar olmak – bu, daha da büyük bir roldür. Bulgar yazar olmak ise bir haldir: katı, likit veya gaz hali, duruma göre. Eli aya düzgün diyebileceğimiz her Bulgar yazarının amacı, bu belirsiz du-rumdan çıkıp daha somut yaşam biçimlerine yönelmektir. "Fakat edebiyat ta-rihsisi şaşarak "Bulgarca yazıp da Bulgar yazar olmama gibi bir durum söz konusu olabilir mi?" diye karşı çıka-caktı. Pekî, açıklayayım sana. Edebiyat, onu hatırladığım anlamda, artık yok. Et-rafımızdabırçok şöyle olduğu gibî, onun da kimyasal içeriği değişiyor. Dil ve bil-gi dengesi bilginin lehine doğru kayıyor. Sadece olay anlamında bilgi değil bu, fi-kir, deneyim (dil deneyimi dahil), anla-tım anlamında da. Dilsel deneyimsellik, sosyal deneyimselliğe yol veriyor. Yeva sosyal deneyimselliğe dönüşüyor. Edebi-yat, ulusal bir projeden, yavaş yavaş di-siplinler arası bir projeye dönüşüyor.

Amerikalı, Rus ve Bulgar yazarını uluslararası PEN kongresine davet etmişler. Amerikalı ve Rus yazar hemen üzerinde "USA" ve "Russia" yazarı ya-kı kartlarını takmışlar ve sürekli onlar-la dolaşmışlar. Bulgar yazar yaka kartı takmadan dolaşmış, Amerikalı ve Rus yazar da bu yüzden onu personelden biri (staff yanı) sanarak bazi eserlerin fotokopilerini çekmesini rica etmişler. "Bu anı nasıl beklediğimi bir bilseniz" demiş Bulgar yazar heyecanla; çanta-sından **Pasternak**'ın *Doktor Jivago* su-nu ve **Faulkner**'ın *Köy-Kasaba* eserini çıkartmış ve kitapları kafalarına indir-miş: Rus yazarın kafasına **Pasternak**'ı, Amerikalının kafasına da **Faulkner**'ı in-dirmiş, belki de tersini yapmıştı. Bu-nun üzerine tüm diğer yazarlar onu tebrik etmeye gelmiş, çünkü uzun za-mandır hepsine hem Amerikalı, hem Rus yazardan gına gelmiş durumday-mışlar. Sonra da uzun bir süre "Tanrı aşkına, bu dehşet tip de kimdi?" diye düşünüp durmuşlar.

LALE BAHÇELERİNDEN FRANSIZ SOKAKLARINA

bir bilinçaltı turu

Kemal Siyahhan

Doğu ve Batı medeniyetlerinin
kazandırdığı Asyalı ve
Avrupalı kavramları arasında
Avasyalı bir bilinçaltının
üçyüz yıldır ait olduğu yeri
arayış hikâyesi...

Oktay Taftalı

yerli bir düşünce arayışı

Derinliğine Kimse Sevgili Olamadı

Aşkta mı gizli faşizm,
yoksa insanda mı...
Seven niye terkedilir...
Saf kalmak mucize midir...
Sevgi neden kimi geceler
zalim bir cinselliğe kurban edilir...

*CEZMİ ERSÖZ 'ün
kendi sesinden şiirleri
LEMAN SAM,
VEDAT SAKMAN ve
HALUK ÇETİN'in
müzikleriyle.*

cezmi ersöz